

מסכת חולין פרק ט' - "העור והרוטב"

1. קיז, ב - קיח, א

רש"י

מתני'

העור והרוטב. העור של בהמה שחוטא כגון פחות מכביצה בשר ועורה אדוק בה ומשלימה לכביצה מצטרף מפני שהוא שומר ובגמרא ילפינן שהשומרים מצטרפין לטומאה קלה טומאת אוכלין: **רוטב.** גלייר"א שאינה אוכל לקבל טומאה בפני עצמה אבל מצטרפת להשלים לפי שדרך לאוכלה כשהיא קרושה על הבשר: **הקיפה.** תבלין והן עצמן לא אוכלין חשיבי אבל לאצטרופי מצטרפין:

והאלל. בגמרא מפרש:

והעצמות. שיש בהן מוח והוא אוכל והעצם שומר לו לפיכך מצטרף עמו:

והקרנים. מפרש בגמרא כל שחותכו ויוצא מהם דם אצל עיקרן מלמטה שהן רכין ומיהו באנפי נפשיהו לאו אוכלא נינהו: **והטלפים.** משום שומר:

אבל לא טומאת נבלות. אם מנבלה הן אין מטמאין ואין מצטרפין לכוזית להשלים שיעור נבלה לטמא דתניא בנבלתה ולא בעצמות ולא בגידים ולא בעור ואע"ג דשומר הוא אין שומר מצטרף לטומאה חמורה כדמפרש בגמרא וכן קיפה ורוטב לאו מנבלה נינהו ואלל וגידים לאו בשר הן אבל אוכלין בעלמא הוו בהדי בשר:

כיוצא בו. יש שהוא מטמא טומאת אוכלין להיות מקבל טומאה מן השרץ ומטמא אוכלין אחרים ואינו מטמא מאליו טומאת נבלות לטמא אחרים:

השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים. ודוקא ישראל ודוקא שחיטה ודוקא טמאה ודוקא לעובד כוכבים ישראל ששחט בהמה טמאה לצורך עובד כוכבים ועודה מפרכסת אף על גב דלא חזיא לעובד כוכבים דבמיתה תליא מילתא לבני נח ולא שריא להו שחיטה עד שתמות אפי"ה הואיל וישראל שחט שחיטה מעלייתא היא ואשכחן לגבי ישראל דשחיטה שריא לגביה בטורה הלכך משויא ליה מחשבתו אוכלא בשחיטה אף בטמאה לעובד כוכבים אבל עובד כוכבים בשחיטה לא משויא ליה מחשבתו אוכלא דלא אשכחן שחיטה לגביה וכן ישראל בנחירה לאו אוכלא משויא לה דלא אשכחן נחירה גביה והכי תניא נחרה אין בה טומאה של כלום ובטהורה לישראל לא איצטריך למתני דכ"ש דהויא אוכלא מיד בשחיטתה וטמאה לישראל לא משויא ליה אוכלא דבטלה מחשבתו:

המשך רש"י בעמוד הבא

מתניתין

העור,

והרוטב,

והקיפה,

והאלל,

והעצמות,

והגידין,

והקרנים,

והטלפים - מצטרפין לטמא טומאת אוכלין,

אבל לא טומאת נבלות.

כיוצא בו,

השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרכסת - מטמאה טומאת אוכלין,

אבל לא טומאת נבלות, עד שתמות,

או עד שיתז את ראשה.

ריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריפה לטמא טומאת נבלות.

רבי יהודה אומר:

האלל המכונס:

אם יש בו כזית במקום אחד - חייב עליו.

גמרא

תנינא להא דתנו רבנן:

"שומרים לטומאה קלה,

ולא שומרים לטומאה חמורה".

"שומרים לטומאה קלה" - מנלן?

דתנא דבי רבי ישמעאל:

"על כל זרע זרוע" ⁵⁰² (ויקרא יא, לו) - בדרך שבני אדם מוציין לזרעה:

חטה בקליפתה,

ושעורה בקליפתה,

ועדשים בקליפתן.

"ולא שומרים לטומאה חמורה" - מנלן?

דתנו רבנן:

"מנבלתה" ⁵⁰³ (ויקרא יא, לט) - ולא בעור שאין עליו כזית בשר.

קיח, א יכול הנוגע בנגד בשר מאחוריו לא יהא טמא?

תלמוד לומר: "וְטִמָּא" ⁵⁰⁴ (ויקרא יא, כד).

מאי קאמר?

אמר רבא ואמרי לה כדי:

חסורי מיחסרה והכי קתני:

"מנבלתה" - ולא בעור שאין עליו כזית בשר, ועור משלימו לכוזית.

⁵⁰² וְכִי יַפֵּל מִנְבֵּלָתָם עַל כָּל זֶרַע זְרוּעַ אֲשֶׁר יִזְרַע טָהוֹר הוּא

⁵⁰³ וְכִי יִמּוֹת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאֻמָּה הַנֹּגַע מִנְבֵּלָתָה יִטְמָא עַד הָעֶרֶב

⁵⁰⁴ וְלֹאֵלֶּה תִּטְמָאוּ כָּל הַנֹּגַע מִנְבֵּלָתָם יִטְמָא עַד הָעֶרֶב

יכול שאני מוציא אף עור שיש עליו כזית בשר, הנוגע בנגד בשר מאחוריו יכול לא יהא טמא?
ואפילו מעשה יד נמי לא עבד?

תלמוד לומר: "יטמא".

רס"י

אבל לא טומאת נבלות עד שתמות. דהא וכי ימות מן הבהמה כתיב (ויקרא יא):
עד שיתז את ראשה. דהוה ליה גיסטרא ונבלה היא דחשובה מתה ואפילו היא מפרכסת:
ריבה. הכתוב לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה כו' דהא איכא כל הני דלגבי אוכלין אוכלא נינהו ונבלה לא מיקריא אע"ג
דשייכי בה:
המכונס. הנאסף במקום אחד דהואיל ואחשביה לא בטיל וחשיב הבשר נבלה וחייב עליו אם נגע ונכנס למקדש או אכל קדש:

גמ'

תנינא. במתניתין דעור עצמו אין מצטרף לכזית דנבלה אע"ג דשומרין הן:
להא דתנו רבנן שומרין. יש לטומאה קלה ששומרין האוכל מצטרפין לכביצה לטומאת אוכלין אבל לא לכזית דנבלה שהיא
טומאה חמורה לטמאות אדם וכלים:
על כל זרע זרוע. לגבי טומאת אוכלין כתיב ואע"ג דבההוא קרא טהור הוא כתיב ביה טעמא משום דלא הוכשר דסמך ליה וכי
יותן מים על זרע דהוכשר טמא הוא:
קליפה. הוא שומר לאוכל והיא קליפה החיצונה החופה אותה בעודה שבולת אבל הנושרת כשכותשין במכתשת אוכל גמור
הוא מדינתן לקמן (דף קיט): המלאין שבשבלין לא הוו שומר מכלל דהוויא שומר וכן עדשין אותה קליפה שהעדשה חבויה לתוכה
שארין מקפידין עליה בשעת זריעה אלא בשעת אכילה ומשום הכי נקט אשר יזרע:
מאי קאמר. רישא קתני ולא בעור אלמא לאו נבלה מיקרי ופחות מכזית לאו שיעורא הוא והדר תני דמטמא:
ועורה משלימו לכזית. ואשמעינן דאין שומר מצטרף לטומאת נבלות:
יכול שאני מוציא כו'. שהנוגע כנגד הבשר לא יהא טמא דאפילו מעשה יד לא עבד להכניס ולהוציא טומאה לא נעבד האי שומר
דכיון דאימעיט מאיצטרופי אפילו תורת יד האוכל לא ניהוי ליה דשאם נגע יד האוכל הטמא בדבר אחר ילפינן לקמן דמוציאה
טומאה מן הטמא לטהור והאי שומר לאו יד הוא ושמירתו לא תשוויה אפילו לחשיבות יד תלמוד לומר יטמא:

2. קיח, א-ב

רפ"י

כל שהוא יד. עצם שאין בו מוח ובראשו

האחד בשר:

טמא. אם היה טהור ונגע היד בשרץ מכנסת טומאה לאוכל דאע"ג דאיהו לאו אוכל הוא מקבל טומאה כאוכל עצמו:

ומטמא. אם אוכל טמא הוא ונגע ידו באוכל טהור מטמאו:

ואינו מצטרף. לכביצה:

וכל שהוא שומר אע"פ שאינו יד. כגון עור שכנגדו כזית בשר:

טמא. אם היה טהור מקבל טומאה ומכניסה לאוכל:

ומטמא. אם היה אוכל טמא ונגע שומר בטהור מוציא שומר את הטומאה מזה לזה:

לא יד ולא שומר. כגון שער:

טמא הוא לכם לכל שבצרכיכם. לכל דבר שהוא צורך לכם באוכל הזה הכל טמא הרי לך שהיד מביאה טומאה לאוכל דהא יד גבי הבאת טומאה כתיב:

וכי מות וגו'. הרי יד להוציא דהא נבלה לאו בת הכנסה היא שהטומאה מגופה ויד דכתיב בה לטמא אחריני כתיב:

יד להכניס ולהוציא. כלומר הרי לנו יד להכניס דטומאת אוכלין ויד נבלה להוציא:

שומר. דכתב רחמנא לעיל מעל כל זרע זרוע למה לי:

ה"ג ואימא יד להכניס ולא להוציא ושומר להכניס ולהוציא. כלומר יד

האמורה באוכלין להכניס היא אבל לא להוציא ומנבלה לא ילפא להוציא כדאמרין לקמן דשאני נבלה דטומאה חמורה היא וכי כתב שומר להוציא כתיב דלהכניס אתי בק"ו מיד אבל יד להוציא ושומר לצרף לית לך:

ומשני יד להכניס ולא להוציא לא מצית אמרת דהשתא עיולי מעיילא. ואע"פ שעדיין לא ירדה לו טומאה אפוקי מיבעיא הלכך כיון דמכנסת כ"ש דמוציאה ושומר אתי להכניס ולהוציא בק"ו והאי דכתביה רחמנא לצרף כתביה:

ואימא יד. דכתיבא באוכלים להוציא כתיבא ולא להכניס והכנסה לא אתי מהוצאה וכתב שומר לרבות בו אף הכנסה אבל יד להכניס ושומר לצרף לא ולקמיה משני מעיקרא כי כתיבא יד באוכלין אתחלת טומאה כתיבא דהיא הכנסה ומיהו השתא משני ליה שינויא אחרינא:

יד יתירא כתיבא. ועל כרחך תרתי להוצאה לא איצטריך דל חד מינייהו להכנסה וכיון דאיתא הכנסה והוצאה ביד יליף שומר בק"ו וכי כתביה רחמנא לצרף כתביה:

הי מינייהו מיתיר. כולהו להוצאה צריכי:

וליתו הנך. תנור ונבלה:

זרעים טומאה מרובה. שמקבלין טומאה מולדי טומאה תאמר בתנור שאינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה וכן מנבלה מרובה טומאת אוכלין כדתנן מתניתין ריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבלות:

תנור מטמא אוכלין באוירו. שהתנור תחלה הוי ואוכלין שניים כדתניא בפסחים בפרק ראשון (דף כ:.) דת"ר תוכו אע"פ שלא נגע מה תוכו האמור לטמא כו' אלמא תנור מטמא לאוכלין אע"פ שאינן נוגעין בו תאמר בנבלה ובזרעים טמאין שאינן מטמאין אחרים א"כ נגעו בהן כל הנך דקאמר תיתי מיניה בבנין אב קאמר טימא כאן וטימא כאן מה מצינו כאן שהיד מוציאה טומאה לאחרים אף כאן יד מוציאה טומאה לאחרים:

תנן התם:

"כל שהוא יד ולא שומר - טמא,

ומטמא,

ואינו מצטרף.

שומר, ואף על פי שאינו יד - טמא,

ומטמא,

ומצטרף.

לא יד, ולא שומר - לא טמא,

ולא מטמא" (עוקצין א, א).

י'דות' - היכא כתיבי?

דכתיב: "וכי ייתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם" (ויקרא יא, לח).

"לכם" - לכל שבצרכיכם,

לרבות את הידות.

וכתיב: "וכי ימות מן ההמה אשר היא לכם" (ויקרא יא, לט).

"לכם" - לכל שבצרכיכם,

לרבות את הידות.

יד - להכניס,

ולהוציא.

"שומר" להכניס ולהוציא - לא צריך קרא, 'קל וחומר' מ'יד' אתי:

ומה יד שאינה מגינה מכנסת ומוציאה - שומר לא כל שקן?!

שומר דכתב רחמנא - למה לי?

שמע מינה: לצרף.

ואימא: יד להכניס, ולא להוציא!

שומר להכניס ולהוציא,

אבל יד להוציא, ושומר לצרף לא!

יד להכניס ולא להוציא - לא מצית אמרת,

השתא עיולי מעיילא - אפוקי מיבעיא?!

ואימא: יד - להוציא ולא להכניס,

שומר - להוציא ולהכניס,

אבל יד להכניס, ושומר לצרף לא!

יד יתירא כתיב: "תנור וכירים יתיר" (ויקרא יא, לה),

"לכם" - לכל שבצרכיכם,

לרבות את הידות.

הי מינייהו מיתיר?

לכתוב רחמנא בזרעים וליתו הנך מינייהו - מה לזרעים שכן טומאתן מרובה!

לכתוב רחמנא בתנור וליתו הנך מיניה - מה לתנור שכן מטמא מאוירו!

לכתוב רחמנא בנבלה וליתו הנך מינה - מה לנבלה שכן: מטמאה אדם,

ומטמאה במשא,

וטומאה יוצאה מגופה!

חדא מחדא - לא אתיא,

תיתי חדא מתרת.

⁵⁰⁵ **וכי ימות מן ההמה אשר היא לכם לאכלה הנגע מנבלתה וטמא עד הערב**

⁵⁰⁶ **וכל אשר יפל מנבלתם עליו וטמא תנור וכירים יתיר טמאים הם וטמאים יהיו לכם**

הי תיתי?

לא לכתוב רחמנא בזרעים ותייתי מהנך - מה להנך שכן מטמאין שלא בהכשר,
תאמר בזרעים, שאין מטמאין אלא בהכשר!?

אמר רב הונא בריה דרב יהושע:

פירות שלא הוכשרו - כתנור שלא נגמרה מלאכתו דמי.

אלא,

פריך הכי:

מה להנך שכן מטמאין שלא בנגיעה - תאמר בזרעים שאין מטמאין אלא בנגיעה!

לא לכתוב רחמנא בתנור ותייתי מהנך - מה להנך שכן אוכל!

לא לכתוב רחמנא בנבלה ותייתי מהנך⁵⁰⁷ - יד דנבלה למה לי?

אם אינו ענין ליד נבלה תנהו ענין ליד דעלמא.

יד - להכניס,

יד - להוציא,

שומר - לצרף.

ואכתי, יד דנבלה אצטרף!

דאי לא כתב רחמנא בנבלה, הוה אמינא: דיו לבא מן הדין להיות פגדון,

מה הנך - לא מטמא אדם,

אף נבלה - לא מטמא אדם!

אלא,

יד דנבלה מיצטרף צריך,

ושומר דנבלה הוא דלא צריך.

למאי הלכתא כתביה רחמנא?

אי לאיצטרופי - אמרת: לא מצטרף!

ולהוציא קל וחומר מ'יד' אתי,

אלא אם אין ענין לשומר דנבלה, תנהו ענין ליד דנבלה,

ואם אינו ענין ל'יד' דנבלה, תנהו ענין ל'יד' דעלמא:

יד - להוציא,

יד - להכניס,

ושומר - לצרף.

קיהב, ואימא:

אם אינו ענין לשומר דנבלה, תנהו ענין לשומר דעלמא: שומר - להכניס,

ושומר - לצרף,

אבל יד - להכניס לא!

אלא,

מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא.

אלא שומר דנבלה למה לי?

לגופיה.

ולמאי?

אי לאיצטרופי - אמרת לא מצטרף!

אי להכניס ולהוציא - קל וחומר מיד אתיא!

מילתא דאתיא בקל וחומר, טרח וכתב לה קרא.

רס"י

הי תיתי. איזו מהן לא תכתוב ותייתי מינייהו:

ותיתי מהנך. הצד השווה שבהם שהן טמאין וידן מוציאה טומאתן לאחרים אף אני אביא זרעים טמאים שתהא ידן מוציאה טומאתן לאחרים:

אמר רב הונא בריה דרב יהושע. הא דהכשר לאו פירכא היא דהיינו גמר מלאכה דידהו ותנור נמי בלאו גמר מלאכה לאו טמא הוא:

מה להנך שכן מיטמאין. קבלו הטומאה שלא בנגיעה דהא אמרן בכל הבשר (לעיל דף קטו): דמה הצד פרכין כל דהו:

אלא יד דנבלה. מייתר דתייתי מהנך דכי פרכת מה לזרעים שכן טומאתן מרובה תנור יוכיח מה לתנור שכן מטמא אחרים מאורו זרעים יוכיחו וחזר הדין הצד השווה שבהן שהן טמאין וידן מוציאה טומאה לאחרים אף אני אביא נבלה אלמא מייתר יד דנבלה להוציא:

למה לי דאם אינו ענין לה. דהא אתיא במה הצד:

תנהו ענין ליד דעלמא. לאוכלין ואם אינו ענין להוצאה דהא בדידהו יד כתיבא תנהו להכנסה הרי יד להכניס ולהוציא ושומר לצרף:

שלא תאמר דיו. אי לא הוה כתיבא בגופה וגמרה מהנך הוה אמינא דיו ליד נבלה הלמדה מאלו להיות כאלו דמה אלו לא מטמו אדם אף נבלה הואיל ויד דידה מהנך אתיא לא תטמא אדם דרך ידה כגון תחב קיסם בכזית בשר נבלה להיות לו יד ונעו אדם בו לא יטמא עד שיגע בנבלה עצמה וכן עצם של נבלה עצמה נמי דהויא יד:

ושומר דנבלה. דרבינן לה לעיל דאמר יכול אף עור שיש עליו כזית בשר הנוגע כנגד בשר מאחוריו לא יהא טמא ת"ל יטמא לא צריך למיכתביה דלמאי הלכתא כתביה:

אי לאיצטרופי. הא מעטיה מהכי דקתני רישא בנבלתה ולא בעור שאין עליו כזית בשר ועור משלימו לכזית:

תנהו ענין ליד דנבלה. שאף ע"פ שאינו שומר תוציא:

ואם אינו ענין לה. דהא בגופה כתיבא תנהו ענין ליד דעלמא ולהוציא לא אצטרף אלא להכניס. האי דנקט תנהו ענין ליד דנבלה והדר איצטרף ליה למימר תנהו ענין ליד דעלמא ולא נקט הכי אם אינו ענין לשומר דנבלה תנהו ענין ליד דעלמא הכי שייך למיתני שפיר מדכיון דיתורא דשומר בנבלה כתיבא תנהו ענין לנבלה דנבלה ונבלה היא וכיון דמשום יד אתא תנהו ענין ליד דעלמא דיד ויד הוא אבל שומר דנבלה להיות ענין ליד דעלמא לא שייך למימר:

ואימא אם אינו ענין לשומר דנבלה תנהו ענין לשומר. דאוכל דהא שומר ושומר הוא דאע"ג דכתיב בהו שומר אחרינא חד להכניס דהא לא כתיבא ביד דליתי שומר מינה וחד לצרף ושומר להוציא מיד יליף אבל יד להכניס לא איתרבא:

אלא מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא. כלומר הא דפרכין מרישא אימא יד להוציא ולא להכניס לאו פירכא היא דכי כתיבא יד באוכלין אתחלת טומאתן כתיבא כשהן מקבלין אותה מן השרץ וכיון דמכנסת כל שכן דמוציאה ושומר להכניס ולהוציא מק"ו אתי שומר דזרעים לצרף:

אלא שומר דנבלה ל"ל. בשלמא כולהו צריכי ואפילו יד דנבלה שלא תאמר דיו אלא שומר דנבלה למה לי הא לא מצטרף:

ואי להכניס ולהוציא בא. כיון דכתיבא יד בנבלה אתי שומר בק"ו מינה:

⁵⁰⁷ מסורת הש"ס. גירסת וילנא: (אין הכי נמי אלא)

אי הכי שומר דעלמא!?
אימא לך: להכניס, ומלתא דאיתי בקל וחומר טרח וכתב לה קרא!

היכא דאיכא למידרש דרשינן.

רב חביבא אמר:
שאני שומר דנבלה, כיון דמעשה יד קא עבד,
איך שדינן ליה.

מתקיף לה רב יהודה בר ישימעאל:
הא דתנן:

"הפיטמא של רמון - מצטרף,

והנץ שלו - אין מצטרף" (עוקצין ב, ג),

ואמאי? קרי כאן: **"על כל זרע זרע"**⁵⁰⁸ (ויקרא יא, לו) וליכא!

ותו,

הא דתנן:

"העור והרוטב והקיפה" וכו' - מצטרף לטמא טומאת אוכלים מנלן?

אלא תלתא קראי קתיבי: **"על כל זרע,
זרע,**

אשר זרע" (ויקרא יא, לו):

חד - לשומר דזרעים.

וחד - לשומר דאילנות.

איך - לשומר בשר וביצים ודגים.

רש"י

א"ה. דאמרת טרח וכתב שומר
מנא לך דמצטרף הא לאו צירוף
בהדיא כתיבא ומשום דלא
אצטרף להכניס ולהוציא שדית
ליה אצירוף אימא להכניס
ולהוציא אתא ואע"ג דבקל
וחומר מיד אתי מילתא דאתיא
בק"ו טרח וכתב לה קרא:

רב חביבא אמר. לעולם
כדאמרינן מעיקרא דשומר
דנבלה דלא איצטרף תנהו ענין
ליד ודקפרכת אימא תנהו ענין
לשומר דעלמא אבל יד להכניס
לא אשכחן לאו פירכא היא דכיון
דמעשה יד עבד שאין מצטרף
כשאר שומרים אלא מכניס
ומוציא כמעשה יד מסתברא
דיתורא דידה דלא איצטרף:

איך שדינן ליה. להיות ענין ליד
דעלמא והשתא כולהו צריכי כל
ידות דכתיבי להוציא צריכי
דחדא מאידך לא אתיא כדאמרן
ודנבלה משום שלא תאמר דיו
שומר דנבלה להיות ענין ליד
דהכנסה ושומר דאוכלים לצרף:
הפיטמא של רמון. הוא שומר על
פיו והנץ שומר אחר ע"ג הפיטמא
כמו שיש על אגוזים שומר ע"ג
שומר:

אין מצטרף. דאין שומר ע"ג
שומר כדאמרינן לקמן פיטמא
מיהא מצטרף ואמאי הא ליכא
למימר כדרך שבני אדם מוציאין
לזריעה הא לאו זרעים ניהו
וכשנוטעין אילן אין נוטעין אלא
יחור ואם נוטעין רמון כבר נשרה
אותה פטמא שהיא כעין פרח
שבראש התפוחים ומתניטין נמי
דקתני עור מצטרף משום שומר
הא לא כתיב שומר אלא בזרעים
וטעמא משום דזרעי ליה בהדיא
הוא:

ג' קראי. זרע זרע זרע:

3. קיח, ב

רש"י

יש יד לטומאה. להכניס ולהוציא כדאמרינן:
ואין יד להכשר. אין תורת יד לענין הכשר שאם הוכשרה היד לא הוכשרו הזרעים:
מקרא נדרש. לכל דנפקי ידות מיניה נדרש לפניו אטמא הוא ולא לפני פניו אוכי יותן מים דהוא רישא דקרא:
תחלת טומאה הוא. ויש לו יד טומאה:
וכשם שאין. זרעים מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו כדאמרינן בת"כ אם אתה אומר מחוברין טמאין טימאת את הכל שאין לך מחוברין שאין שרצים מצויין אצלם:

אמר רב חייא בר אשי אמר רב:

יש יד לטומאה,
ואין יד להכשר.
ורבי יוחנן אמר:
יש יד לטומאה,
ולהכשר.

במאי קמיפלגי?

איבעית אימא: סברא,
איבעית אימא: קרא.

"איבעית אימא: קרא" - מר סבר: מקרא נדרש לפניו, ולא לפני פניו.
ומר סבר: מקרא נדרש לפניו, ולפני פניו.

"איבעית אימא: סברא: מר סבר: הכשר תחלת טומאה הוא.
ומר סבר: הכשר לאו תחלת טומאה הוא.

תניא פוותיה דרבי יוחנן:

"כשם שיש יד לטומאה - כך יש יד להכשר.
וכשם שאין מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו - כך אין מקבלין הכשר אלא עד שיתלשו".

4. קיח, ב - קיט, א

רש"י

פול. פחות הרבה מכזית: **אין יד לפחות מכזית.** אם יש אוכל פחות מכזית כגון פול או חצי זית בשר ולו יד והרי הן עם אוכלין כביצה ונגעה טומאה ביד הואיל ועיקרו אינו כזית ביחד אין חשוב להיות לו יד והכל טהור אבל יש שומר לפחות מכזית ובלבד שיהא כפול: **וכן אין שומר לפחות מכפול.** לא להצטרף לענין כביצה ולא להכניס ולהוציא כגון עצם ובו מוח פחות מכפול והוא עם אוכלין כביצה או עדשים בשרביטיהם: **ורבי יוחנן אמר כו' ויש שומר לפחות מכפול.** אבל יד לפחות מכפול לא מדלא ערבינהו ותני יש יד ויש שומר לפחות מכפול: **והכניס ראשיהן השנים.** אותן ראשין שאין בשר עליהן והן של מת: **הבית טמא.** המאהיל על היד כמאהיל על הבשר עצם בלא בשר מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל: **היאך שני עצמות.** אם היה עצם אחד ובראשו אחד כזית מודינא דיש לו יד להביא טומאה לבית אבל יד לפחות מכזית לא אמרינן: **ורב האי במאי מוקים לה.** שלא יהא אחד מאלו חלוק עליו: **אי ביד.** שבעצם הזה אין בו מוח אבל בשר יש בראשו האחד: **קשיא רישא.** דקתני הבית טמא אלמא יש יד לפחות מכזית: **ואי בשומר.** כגון בעצמות שיש בהן מוח והכניס שני ראשיהן הריקנין לבית ומשום הכי הבית טמא דיש שומר לחצי זית ואע"פ שאין המוח בבית שומר מכניס ומוציא טומאה ומביאה לבית וא"ת עצם הזה הנכנס לבית אינו שומר למוח שהרי אין המוח כנגדו אלא בראשו האחר ואנן תנן הנוגע כנגד הבשר מאחוריו דלא הוי שומר אלא מה שכנגד האוכל על כרחך שומר הוא שכל זמן שהקולית סתומה אוכל שבתוכה נשמר נפתחה אין מה שבתוכה נשמר: **קשיא סיפא.** דקא מטהר ר' יהודה בן נקוסא ורב אמר לעיל אין שומר לפחות מכפול הא לכפול יש שומר וחצי זית יתר על כפול ואר' יוחנן נמי הוה מצי לאקשווי מרבי יהודה בן נקוסא כל היכי דמוקמת לה אי ביד אי בשומר מתנא קמא אי בשומר מוקמינן לה דמדנקט שני חצאי זיתים משמע דבד' וה' עצמות ובכל אחת פחות מכפול מודי הוא דטהור ור' יוחנן אמר יש שומר לפחות מכפול ומיהו לחד מינייהו פריך והדר מתרצי לה תרויהו מר לטעמיה ומר לטעמיה: **איבעית אימא ביד כו'.** בין ביד בין בשומר ליכא לאוקמא דא"כ רב דאמר כמאן הא רב ביד מטהר ובשומר מטמא ות"ק מטמא בתרויהו ורבי יהודה בן נקוסא מטהר בתרויהו אלא כחדא מוקים וקאים כחד מינייהו איבעית אימא ביד קאי והוא דאמר כרבי יהודה אבל בשומר אפילו רבי יהודה מודי: **ואיבעית אימא בשומר.** מוקי לה: **והוא דאמר כתנא קמא.** וביד אפילו תנא קמא מודי: **ור' יוחנן.** מוקי לה ביד ואשמעינן תנא קמא דיש יד לפחות מכזית דאי בשומר אפילו בד' עצמות נמי הוי מטמא דיש שומר לפחות מכפול אלא ביד קאי הילכך בעי חצי זית דניהוי מיהא כפול דמודי ר' יוחנן דאין יד לפחות מכפול כדפרישית לעיל מדלא עריב ותנא להו בשומר לא מצי לאוקומה דקשיא ליה אם כן אפילו ד' עצמות נמי דיש שומר לפחות מכפול:

אמר רב:

אין יד לפחות מכזית,
ואין שומר לפחות מכפול.

ורבי יוחנן אמר:

יש יד לפחות מכזית,
ויש שומר לפחות מכפול.

מיתיבי:

"שתי עצמות ועליהן שני חצאי זיתים והכניס ראשיהן השנים לבית,
והבית מאהיל עליהן,
הבית - טמא.

יהודה בן נקוסא אומר משום **רבי יעקב**:
היאך שני עצמות מצטרפין לכזית?!

קיט, ורב האי במאי אוקים לה?

אי ביד - קשיא רישא!

אי בשומר - קשיא סיפא!

איבעית אימא: בשומר,

איבעית אימא: ביד.

"איבעית אימא: ביד" - והוא דאמר כיהודה בן נקוסא⁵⁰⁹.
ו"איבעית אימא: בשומר" - והוא דאמר כתנא קמא.

ורבי יוחנן?

אמר: כולה ביד,

והוא - דאמר כתנא קמא.

תא שמע:

"רבי יהודה אומר:**קולית שיש עליה זית בשר - גוררת כולה לטומאה.****אחרים אומרים:****אפילו אין עליה אלא כפול - גוררת כולה לטומאה."**

ורב האי במאי מוקים לה?

אי ביד - קשיא סיפא!

אי בשומר - קשיא רישא!

איבעית אימא:

ביד,

והוא - דאמר כרבי יהודה.

ואיבעית אימא:

בשומר,

כאחרים.

ורבי יוחנן?

אמר: כולה בשומר,

והוא דאמר כאחרים.

"אחרים"?

⁵⁰⁹ מסורת הש"ס. גירסת וילנא: (כרבי יהודה)

הא כפול קא אמרי!

רפ"י

קולית. הוא עצם עליון של ירך
ובו מוח תמיד רדונדי"ל בלע"ז:

אידי דקאמר תנא קמא שיעורא,
קאמרי אינהו נמי שיעורא.

אמר רבא:

דיקא נמי,

דבשומר עסקינן, דקתני: "קולית".

שמע מינה.

5. קיט, א

רָש"י

גורר את כולה לטומאה. אותו זית גורר את כל הקולית לטומאה שאם היה עם כביצה אוכלין ונגע השרץ בה בכל מקום שבה טמא: **קשיא סיפא**. דאחרים דהאמר רב אין יד לפחות מכזית:

אי בשומר קשיא רישא. דקאמר ת"ק כזית אין בציר מכזית לא ורב אמר אין שומר לפחות מכפול הא לכפול יש שומר:

ורבי יוחנן אמר לך כולה בשומר והוא דאמר כאחרים. דיש שומר מיהא לפחות מכזית:

הא כפול קאמרי. ורבי יוחנן אמר יש שומר לפחות מכפול:

אמרי אינהו נמי שיעור. ולעולם לפחות מכפול נמי אמרי וכל שכן דאי הוה מוקי לה ר' יוחנן ביד הוה ניחא ליה טפי הואיל והוא דאמר כאחרים אלא משום דקתני קולית ולא נקט עצם אחר אי הוה מוקי לה ביד ודוקא כפול קאמרי אחרים הוה מקשינן ליה והא קולית קתני וסתם קולית שומר היא ואפילו הכי קאמרי אחרים כפול ורבי יוחנן הכי גמיר לה דאחרים לאו דוקא כפול אמרו כדאמר לקמן רבי יוחנן אמר אין זה שיעור הילכך מוקי לה בשומר: **דיקא נמי דבשומר עסקינן מדקתני קולית**. וסתם קולית יש בה מוח:

אתמר רבי חנינא אמר. האי כפול דקאמרי אחרים דוקא קאמרי וזה הוא שיעור דבציר מכפול ליכא שומר כרב:

אין זה שיעור. לאו דוקא קאמרי: **רבי אלעזר בן עזריה מטהר**. בשומר של פול דלאו שומר הוא כגון אותן השרביטים שהפולים גדלין בהן קושייט בלע"ז מפני שהפולין גסין ואין צריכין לשומר דנוח למשמשן ולנקרן לפיכך אין שומר זה מכניס ומוציא ומצטרף כשאר שומרין:

ומטמא בשל קטנית. דשומר הוא דדקים הן ואין יכולין לנקרן וניחא ליה שיהו באותם שרביטין ואל יתערב בהן פסולת:

במשמישן. שממשמש בהן על ידי השרביטין ורישא דהך מתניתין הכי שרביט שריקנו טהור שייר בו גרגיר אחד טמא שיש שרביטין הרבה וכגון שיש בין השרביט והפול כביצה ר' אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול דאין שומר מצטרף לו לכביצה ומטמא בשל קטניות אלמא יש שומר לפחות מכפול:

בקולחא. הא דמטמא בשל קטנית לאו בשרביט ומשום שומר אלא בקלח נגעה טומאה ומשום יד דהשתא הוי האי יד יד לדבר חשוב שהוא יותר מכזית שהרי כל השרביטים מחוברין בו ובפול הואיל וגסים הן לא איכפת ליה דליהוי להו יד:

בתשמישן. שמתלטלן באותו קלח ואותו קלח תשמיש לאוכל:

עדשים בקליפתן. אלמא יש שומר לפחות מכפול:

בריה שאני. וכי קאמר רב שאין שומר לפחות מכפול כגון חצי פול שאין ברייתו שלמה או בשר שיעור חצי פול ועור עליו שמשלימו לכביצה ולעיל נמי גבי שרביטין מצי לתרוצי בריה שאני:

איתמר:

רבי חנינא אמר: זהו שיעור.

ורבי יוחנן אמר: אין זה שיעור.

"אין זה שיעור"?

והא קתני: "כפול"!

אידי דקאמר תנא קמא שיעורא, קאמרי אינהו נמי שיעורא.

תא שמע:

"רבי אלעזר בן עזריה: מטהר בשל פול,

ומטמא בשל קטנית,

מפני שרוצה במשמישן" (עוקצין א, ה)!

כדאמר רב אחא בריה דרבא: בקולחא ומשום יד, הכא נמי, בקולחא ומשום יד.

ומאי "במשמישן"?

בתשמישן.

תא שמע:

דתנא רבי ישמעאל:

"על כל זרע זרע אשר יזרע"⁵¹⁰ (ויקרא יא, לו) -

נדרן שבני אדם מוציין: חטה בקליפתה, ושעורה בקליפתה,

ועדשים בקליפתו"!

בריה שאני.

6. קיט, א-ב

רפ"י

שני שומרין מהו שיצטרפו.
לאוכל שבתוכן לכביצה:
פנימית. היינו אותה לבנה
הראשונה הראויה לאכול:
קדורה. נקובה:
מצטרפת. שהרי היא עצמה
אוכל:
אמצעית. שומר היא:
שלמה מצטרפת. דהוי שומר:
קדורה אינה מצטרפת. דלא
הויא שומר:
חיצונה טהורה. שאין שומר על
גבי שומר חשוב שומר:
שומר אוכל שחלקו. כגון אוכל
כביצה ושומר עליו וחלקו או
כגון שני בצלים קטנים שאין
בשניהם אלא כביצה עם
שומריהם וקמבעיא ליה אי
מצטרפי הני שומרין עם האוכל
אי לא:
ומטמא בשל קטנית. קא סלקא
דעתיה ששנים ושלשה שרביטים
מצטרפין לכביצה עם אוכלין
שבהן דודאי אין בשרביט אחד
כביצה אלמא שני שומרין
מצטרפין עם שני אוכלין לכביצה
אע"ג דהאי לא מגין אהאי:
בקולחא. האי מטמא ומטהר
בקולחא קאי ומשום יד דהוי יד
לכולהו שרביטין:
חטין בקליפתן. אלמא חטין עם
שומריהן מצטרפין לכביצה
אלמא שני שומרין מצטרפין
וה"ה לאוכל שחלקו וה"ה הוה
מצי לתרוצי בריה שאני אלא
תירוצא דחיקא הוא:
כדאמר רב אחא בקולחא ומשום
יד. דיד אחד הוא:
הך קליפה נמי בשדרה. קאמר
בסאסא דשבלתא שהחטין
קבועין בשדרה בהיקף סביב
ומשום שומר דכל השבולת
שלמה וכל הסאסא הויא חד
שומר דכולן צריכין זה לזה שאם
יפול אחד כולם נופלין ולא הוו
שומרין:
בשלמא עיליתא צריכי
לתתייתא. כלומר דשורות
עליונות שהחטין קבועין בהן
צריכות שיהו שורות התחתונות
קיימות שאם נשרה הקליפה
התחתונה של שבולת נושרת
הקליפה הסמוכה לה עד שיפלו
כל הקליפות והחטין עד ראש
השבולת:
אלא דרא תתייתא מי צריכי
לעיליתא. בלא עיליתא נמי
מקיימי תתייתא ואפילו הכי
מצטרפין שומרים דדרי עיליתא
בהדי אוכלים תתאי ושומרין
תתאי:
בחד דרא. קאמר דמצטרפי
שומרים דחד שומר הוא דמתוך
שקבועים בדוחק מתקיימת ואם
יטול אחד מבינתים יש ריוח
לחבירו ליפול:
חטי דשמעון בן שטח. כשתי
כליות של שור הגדול במס'
תענית (ד' כג. ע"ש):
השתא דאתית להכי. מתריצנא
לך נמי דהא דקאמר חטין
בקליפתן לאו דלצטרפו שני חטין
עם שומריהם אלא אם יש בין
חטה אחת וקליפתה כביצה כגון
חטי דשמעון בן שטח מצטרף
שומר לחטין:

בְּעֵי רַב אִשְׁעִיָּא:

קיט, ב, שְׁנֵי שׁוֹמְרִין - מַהוּ שְׁיִצְטְרְפוּ?

הֵיכִי דְּמִי?

אִילִימָא בְּזָה עַל גַּב זֶה - וּמִי אִיכָא שׁוֹמֵר עַל גַּב שׁוֹמֵר?

וְהִתְנָן:

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר:

שְׁלֹשׁ קְלִיפּוֹת בְּבִצָּל:

פְּנִימִית: בֵּין שְׁלֵמָה בֵּין קְדוּרָה - מְצַטְרֶפֶת.

אֲמָצְעִית: שְׁלֵמָה - מְצַטְרֶפֶת,

קְדוּרָה - אִין מְצַטְרֶפֶת.

חִיצוֹנָה: בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ - טְהוּרָה" (עוקצין ב, ד)!

רַב אִשְׁעִיָּא שׁוֹמֵר אוֹכֵל שְׁחָלְקוּ קָמִיבְעִיָּא לִיה,

כֵּינּוּ דְּהָאִי לֹא מְגִין אַהֲאִי, וְהָאִי לֹא מְגִין אַהֲאִי - לֹא מְצַטְרֶפֶת.

אוּ דְּלָמָּא:

כֵּינּוּ דְּהָאִי מְגִין אַדִּידִיָּה, וְהָאִי מְגִין אַדִּידִיָּה - מְצַטְרֶפִין?

תָּא שְׁמַע:

רַבִּי אֲלֶעזֶר בֶּן עֲזַרְיָה: מְטַהֵר בְּשֵׁל פּוֹל,

וּמְטַמֵּא בְּשֵׁל קְטִינִית,

מִפְּנֵי שְׂרוּצָה בְּמִשְׁמִישָׁן" (עוקצין א, ה).

אָמַר רַב אַחָא בְּרִיה דְּרַבָּא בְּקוֹלְחָא,

וּמִשּׁוּם יָד.

וּמָאִי "בְּמִשְׁמִישָׁן"?

בְּתִשְׁמִישָׁן.

תָּא שְׁמַע דְּתֵנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל:

"עַל כָּל זֶרַע זָרִיעַ אֲשֶׁר יִזְרַע" ⁵¹¹ (ויקרא יא, לו) - בְּדֶרֶךְ שְׁבִנֵי אָדָם מוֹצִיאִין לְזִרְעָה:

חֹטָה בְּקְלִיפְתָּהּ,

וּשְׁעוּרָה בְּקְלִיפְתָּהּ,

וְעִדְשִׁים בְּקְלִיפְתָּהּ!"

כְּדָאֵמַר רַב אַחָא בְּרִיה דְּרַבָּא בְּקוֹלְחָא, וּמִשּׁוּם יָד,

הֵכָא נָמִי, בְּשִׁדְרָה, וּמִשּׁוּם שׁוֹמֵר.

בְּשֵׁלמָא עִילִיתָא צְרִיכִי לְתִתִּיתָא,

אֶלָּא תִתִּיתָא - מָאִי צְרִיכִי לְעִילִיתָא?

בְּחַד דְּרָא.

וּמִי אִיכָא כְּבִיצָה אוֹכְלִין בְּחַד דְּרָא?!

בְּחֻטִּי דְּשִׁמְעוֹן בֶּן שְׁטַח.

הַשְׁתָּא דְּאֵתִית לְהֵכָּי,

חֲדָא חֹטָה נָמִי בְּחֻטִּי דְּשִׁמְעוֹן בֶּן שְׁטַח.

7. קיט, ב - קכ, א

רפ"י

גופא:

"שני עצמות ועליהן שני חצאי זיתים והכניס ראשיהן שנים לבית.
והבית מאהיל עליהן - הבית טמא.
יהודה בן נקוסא אומר משום רבי יעקב:
היאך שני עצמות מצטרפין לכזית?!"

אמר ריש לקיש:

לא שנו אלא עצם דהוי יד,
אבל נימא - לא הויא יד.

ורבי יוחנן אמר:

אפילו נימא - נמי הויא יד.

איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש:

"עור שיש עליו כזית בשר הנוגע בציב היוצא ממנו ובשערה שכנגדו טמא" (חולין קכד.).
מאי לאו משום יד?

לא,

משום שומר.

ומי איכא שומר על גבי שומר?!

חלחולי מחלחל.

מתקיף לה רב אחא בר יעקב:

אלא מעתה תפילין היכי כתבינן? הא בעינן כתיבה תמה, וליכא!

אשתמיטתיה הא דאמרי במערבא: כל נקב שהדיו עובר עליו - אינו נקב.

ואיבעית אימא:

כוליה משום יד,

כדאמר רבי אלעא: במלאי שבין המלאים,

הכא נמי, בנימא שבין הנימין.

והיכא אתמר דרבי אלעא?

אחא: "מלאי שבשבלים מיטמאין ומטמאין ואין מצטרפין" (עוקצין א, ג).

"מלאי" למאי חזי?

אמר רבי אלעא: במלאי שבין המלאים.

לישנא אחרינא:

אמרי לה:

הכי נמי מסתברא, דמשום שומר,

דאי סלקא דעתך: משום יד - נימא אחת למאי חזי?

כדאמר רבי אלעא:

במלאי שבין המלאין,

הכא נמי בנימא שבין הנימין.

והיכא אתמר דרבי אלעא?

אחא דתנן:

"המלאי שבשבלים - מיטמאין,

לא שנו אלא עצם דהוי יד אבל
נימא. אחת לא חשיבא למיהוי
יד דפסקא אלא שומר הויא ויש
חומר ביד מבשומר דיד מביאה
את הטומאה בכל ענין שהיא
אבל שומר אם יש חתיכת עור
ועליה בראשה אחד כזית בשר
ונגע באחד מן הנימין בראש
האחר טהור דשומר אין מביא
טומאה כמעשה יד אא"כ נגע
כנגד הבשר כדאמרינן בריש
פרקין (לעיל דף קיח.). הנוגע כנגד
הבשר מאחוריו:

ורבי יוחנן אמר אפילו נימא
הויא יד. ומביאה טומאה אפילו
נגע בנימא שלא כנגד הבשר:

בציב. חוט הבשר:

מאי לאו משום יד. ושכנגדו לאו
דוקא:

לא משום שומר. כיון דאיכא
כזית עביד שומר מעשה יד
להכניס ולהוציא:

שומר על גבי שומר. נימא על גבי
עור:

חלחולי מחלחל. ומנקיב נימא
לעור ויורד על הבשר ולא הוי
שומר ע"ג שומר:

אי חלחולי מחלחל תפילין היכי
כתבינן. והלא העור חלול כנגד
השער ובעינן כתיבה תמה שלמה
ולא פסוקה דכתיב (דברים ו)
וכתבתם שיהא כתיבה תמה:

איבעית אימא כולה. ציב ושערה
משום יד וכי קאמר דהוי יד
בנימא שבין הנימין דאיכא נימין
הרבה דאי מטלטל הבשר ע"י
נימין לא פסקי:

מלאי. זקן העליון של שבולת:

מיטמאין ומטמאין ואין
מצטרפין. דיד היא ואינה שומר:

למאי חזי. הא נפסק מאליו
כשאוחזין בו:

שבין המלאין. שאוחז בכל
המלאין של שבולת ולא באחד
מהן:

לישנא אחרינא אמרי לה כו'.

מאן דתני הך לישנא סבר
דבנימין הרבה אמר ריש לקיש
נמי דלא הוי יד ולותביה מהא
מתניתא ותריץ ליה משום (יד)
שומר והכי נמי מסתברא דמשום
שומר מדקתני שיערה דאי משום
יד נימא אחת למאי חזיא לעולם
משום יד ומאי שיערה דקתני
נימא שבין הנימין:

המלאין שבשבלין מיטמאין

ומטמאין. מוציאין ומכניסין
טומאה לשבולתיה ואין

מצטרפין דאינן שומר אלא יד:

וּמִטְמְאִין וְאִין מִצְטַרְפִּין (עוקצין א, ג).

רס"י

ואיכא דמתני לה. להא פלוגתא דר' יוחנן ור"ל:
אמתניתין. דקתני עצמות מצטרפין ועל כרחך משום שומר דהא יד לא מצטרף אבל נימא לא הוי שומר ולא מצטרף דאין שומר על גבי שומר:

מלאי למאי חזי?

אמר רבי אילעא:
במלאי שבין המלאים.

קבא וְאִיכָא דְּמִתְנִיתִין לֵהּ אֲמַתְנִיתִין:
"העור והרוטב והקיפה וכו' - מצטרפין לטמא טומאת אוכלין" (חולין קיז:).

אמר ריש לקיש:
לא שנו אלא עצם דהוי שומר,
אבל נימא - לא הויא שומר.

ורבי יוחנן אמר:
אפילו נימא נמי הויא שומר.

אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן:
ומי איכא שומר על גבי שומר?

חלחולי מחלחל.

מתקיף לה רב אחא:
אלא מעתה תפילין היכי כתבינן? הא בעינן כתיבה תמה וליכא!

אישתמיטתיה הא דאמרי במערבא: כל נקב שהדין עובר עליו - אינו נקב.

איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש:
"עור שיש עליו בזית בשר, הנוגע בצבב היוצא ממנו, ובשערה שפנגדו - טמא" (חולין קכד:).
מאי לאו משום שומר!

לא!
משום יד.

נימא אחת למאי חזיא?

כדאמר רבי אילעא: במלאי שבין המלאין,
הכא נמי בנימא שבין הנימין.

והיכא איתמר דרבי אילעא?

אהא דתנן:
"המלאי שבשבלין - מטמאין, ומיטמאין, ואין מצטרפין" (עוקצין א, ג).

"מלאי" - למאי חזיא?

אמר רבי אילעא:
במלאי שבין המלאין.

8. קכ, א

"וְהָרֹטֵב [...] - מִצְטָרְפִין לְטִמָּא טוּמְאָת אוֹכְלִין".

מאי "רֹטֵב"?

אמר רבא:
שומנא.

אמר ליה אבוי:

הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין!
אלא חלב דקריש.

מאי אירא "קריש" - כי לא קריש נמי!

דאמר ריש לקיש: ציר שעל גבי ירק מצטרף לככותבת ביום הפפורים!

התם משום יתובי דעתא הוא, בכל דהו מיתבא דעתיה.

הכא משום איצטרופי הוא,

אי קריש - מצטרף,

אי לא קריש - לא מצטרף.

"וְהַקִּיפָה [...] - מִצְטָרְפִין לְטִמָּא טוּמְאָת אוֹכְלִין".

מאי "קִיפָה"?

אמר רבה:
פירמא.

אמר ליה אבוי:

הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין!

אלא אמר רב פפא:
תבלין.

רס"י

שומנא. שומן שעל המרק:

אמר ליה אבוי. שומן למה לי
לאצטרופי דקתני מצטרפין
לטמא טומאת אוכלין בהדי בשר
הא בפני עצמו לא ושומן אמאי
לא אוכל מעליא הוא:

חלב דקריש. לחה היוצאה מן
הבשר שקורין גלייר"א:

ציר שעל גבי ירק. משקה היוצא
מן הירק ל"א ציר. שהיו
מטבילין מאכלן בציר:

מצטרפין לככותבת. ואע"ג דלא
קריש כיון דבהדי אוכל מיחבר
אוכל הוא: ומשני התם טעמא
דיוה"כ לאו משום אוכלא הוא
דאי נמי לאו אוכלא. כיון
דמייטבא דעתיה מחייב דהא לא
תעונה כתיב (ויקרא כג) וזה לא
התענה אבל הכא אוכל ומשקה
אין מצטרפין דהא לא שוו
שיעוריהו ואע"ג דהתם נמי תנן
(יומא דף עג:) אכל ושתה אין
מצטרפין ה"מ אכל ושתה דקים
להו לרבנן דלא מייטבא דעתיה
בהכי אבל ציר שע"ג ירק קים
להו לרבנן דמייטבא: קיפה
פונדרייל"א דק שבבשר שצולל
ליסוד הקדרה שקורין
פונדרייל"א תבלין. באנפי
נפשיהו ולא אכלי להו אינשי:

9. קכ, א - קכא, א

רס"י

הקפה. הקרישו על גבי האור :
לרבות את השותה. מדכתיב
 (ויקרא ז) ונכרתה הנפש נפש
 משמע כל דבר המיישב דעתו של
 אדם ואפילו שותה כמו
 (בראשית כג) אם יש את נפשכם
 שהיא לשון תאוה וקורת רוח
 שהנפש נהנה ממנו: המחחו
 התיכו לעוף טהור באור שקורין
 פונדר"א וגמעו מטמא בגדים
 אבית הבליעה :
המחחו בחמה. וגמעו טהור
 וטעמא מפרש לקמן: וכל נפש
 אשר תאכל נבלה וגוי גבי נבלת
 עוף טהור כתיב (ויקרא יז) :

תנן התם:

"הקפה את הדם ואכלו,
או שהמחה את החלב וגמעו - חייב."

בשלמא **"הקפה את הדם ואכלו"** - כיון דאקפיה אחשובי אחשביה,
 אלא **"המחה את החלב וגמעו"** - 'אכילה'⁵¹² כתיבא ביה, והא לאו אכילה היא!

אמר ריש לקיש:

אמר קרא: **"נפש"**⁵¹³ (ויקרא ז, כ) - לרבות את השותה.

תניא נמי גבי חמץ כי האי גוונא:

"המחהו וגמעו:**אם חמץ הוא - ענוש כרת,****אם מצה היא - אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח."**בשלמא **"אם מצה היא - אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח"** -**"לחם עוני"**⁵¹⁴ (דברים טז, ג) אמר רחמנא, והאי לאו לחם עוני הוא!אלא **"אם חמץ הוא - ענוש כרת"** - 'אכילה' כתיבא ביה!

אמר ריש לקיש:

אמר קרא: **"נפש"**⁵¹⁵ (שמות יב, טז) - לרבות את השותה.

ותניא נמי גבי נבלת עוף טהור כי האי גוונא:

"המחהו באור - טמא,**בחמה - טהור."**

והוינן בה: 'אכילה' כתיב ביה!

אמר ריש לקיש:

אמר קרא: **"נפש"**⁵¹⁶ (ויקרא יז, יב) - לרבות את השותה.

אי הכי,

בחמה נמי!

בחמה - איסרוחי מסרח.

וצריכי!

דאי כתב רחמנא: חלב - חמץ לא אתי מיניה,
 שכן לא היתה לו שעת הכושר.

נבלה לא אתי מיניה,

שכן ענוש כרת.

ואי כתב רחמנא: חמץ - חלב לא אתי מיניה,

שכן לא הותר מקללו.

ונבלה לא אתי מיניה,

שכן ענוש כרת.

ואי כתב רחמנא: נבלה - הנך לא אתי מיניה,

שכן מטמאה.

חדא מחדא לא אתיא,

תיתי חדא מתרתי.

⁵¹² חקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו (ויקרא ג, יז)

⁵¹³ כי כל אכל חלב מן בהמה אשר יקריב ממנה אשה לה' ונקרתה הנפש האכלת מעמיה (ויקרא ז, כה)

⁵¹⁴ והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטמאתו עליו ונקרתה הנפש ההוא מעמיה

⁵¹⁵ בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעלה

⁵¹⁶ וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם אף אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם

⁵¹⁶ על בן אמרתי לבני ישראל כל נפש מקם לא תאכל דם והגר הגר בתוכם לא יאכל דם

הי תיתי?

לא לכתוב רחמנא בגבולה ותייתי מהנך - מה להנך שכן ענוש כרת!
לא לכתוב רחמנא בחמץ ותייתי מהנך - מה להנך שכן לא היתה להן שעת הכושר!
לא לכתוב רחמנא בחלב ותייתי מהנך - מה להנך שכן לא הותר מכללו,
תאמר בחלב שהותר מכללו?

ומאי ניהו?

אילימא: חלב בהמה לגבולה - נבלה נמי אשתראי מליקת עוף לגבולה!
ואלא: חלב חיה להדיוט - נבלה נמי אשתראי מליקה דחטאת העוף לפניהם!

לעולם: חלב חיה להדיוט,

ודקא קשיא לך: "פניהם" - פניהם משלחן גבוה קא זכו.

והא דתניא:

"הטמאים"⁵¹⁷ (ויקרא יא, לא) - לאסור: צידן,

ורוטבן,

וקיפה שלהן

למה לי? ליגמר מהני!

צריכי.

דאי לא כתב רחמנא - הוה אמינא: דיו לבא מן הדין להיות כנדון,
מה התם - עד דאיכא כזית,
אף הכא - נמי עד דאיכא כזית.

קב, וליכתוב רחמנא בשרצים וליתו הנך וליגמרו מינייהו!

משום דאיכא למיפרך: מה לשרצים שכן טומאתן במשהו!

והא דתניא:

"הטבל,

והחדש,

והקדש,

והשביעית,

והבלאים - נוטין משקין היוצאין מהן פמותן".

מנלן?

וכי תימא: ליגמר מהנך - מה להנך שכן איסור הבא מאליו הווי!
תינח היכא דאיסור בא מאליו, היכא דלאו איסור הבא מאליו - מנלן?

גמרינן מבכורים.

ובכורים - גופייהו מנלן?

דתני רבי יוסי:

"פרי"⁵¹⁸ (דברים כו, ב) - פרי אתה מביא, ואי אתה מביא משקה.

הביא ענבים ודרכן מנין?

תלמוד לומר: "תביא" (דברים כו, ב).

איכא למיפרך: מה לבכורים שכן טעונין קרייה והנחה!

אלא,

גמר מתרומה.

ותרומה גופה - מנלן?

רס"י

משלחן גבוה זכו. והיתרא משום
גבוה הוא אבל לגבי הדיוט לא
אשכחן דהותר:

הטמאים. בשרצים כתיב וה"א
יתירא קא דריש:

ליגמר. מחלב וחמץ ונבלה
דמיחוי שלהם כמותם:

שרצים. איסור אכילתם

בכעדשה כטומאתן דתני ר' יוסי

בר' חנינא והבדלתם בין הבהמה

הטהורה לטמאה וגוי' פתח

הכתוב באכילה וסיים בטומאה

לומר לך מה טומאה בכעדשה

אף אכילה בכעדשה במעילה

בפרק קדשי מזבח (דף טז:)

הילכך אי לא כתיב מיחוי

בגופייהו ויליף מהנך ה"א לא

מחיוב אמיחויין בפחות מכזית:

מה לשרצים. דין הוא שיהא

מיחוי שלהן כמותן:

שכן טומאתן. ואיסורן במשהו:

החדש. קודם שקרב העומר

ועושה שחר מן השעורין:

והשביעית. משקין היוצאין מהן

נוהגת בהן שביעית וחייבין

בביעור כמותן:

מהנך. חלב וחמץ ונבלה:

שכן איסור הבא מאליו. ותינח

למילף מינייהו טבל וחדש

ושביעית וכלאי הכרם אבל

הקדש לא אתי מינייהו:

בכורים. אין איסורן בא מאליו

שע"י שמפרישן הן קדושים:

פרי. מראשית כל פרי:

תביא. אשר תביא מארצך דהוה

ליה למיכתב אשר מארצך

בכורים טעונין קרייה. ארמי

אובד אבי:

והנחה. על הרצפה והנחתו לפני

ה':

⁵¹⁷ אלה הטמאים לכם בכל השוץ כל הנגע בהם במתם וטמא עד הערב

⁵¹⁸ ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלהיך נתן לך ושמית בטנא והלקת אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשיכן שמו שם

דְּאִיתְקַשׁ לְבַכּוּרִים.

דְּאָמַר מַר:

"וְתִרְוּמַת יָדָה"⁵¹⁹ (דברים יב, יז) - אֵלּוּ בְּכּוּרִים.

מַה לְתִרְוּמָה - שְׁכֵן חֵיבִין עֲלֶיהָ מִיתָה וְחוּמָשׁ!

אָלָא גָמַר מִתְרַוֵּייהוּ:

מִתְרַוּמָה וּבְכּוּרִים - מַה לְתִרְוּמָה וּבְכּוּרִים, שְׁכֵן חֵיבִין עֲלֵיהֶם מִיתָה וְחוּמָשׁ!

אָלָא,

אֲתִיָּא מִתְרַוּמָה וְחַד מִהֶנָּה,

אִו מְבַכּוּרִים וְחַד מִהֶנָּה.

וְהָא דְתַנּוּ:

"דְּבַשׁ תִּמְרִים,

וְיֵין תְּפּוּחִים,

וְחוּמָשׁ סִיתוּנוּיָה,

וְשָׂאָר מִיְנֵי פִירוֹת שֶׁל תְּרוּמָה - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲיִב קֶרֶן וְחוּמָשׁ,

וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ פּוֹטֵר" (תרומות יא, ב).

בְּמַאי פְּלִיגִי?

ב"דוֹן מִינָה וּמִינָה",

וּב"דוֹן מִינָה וְאוֹקִי בְּאַתְרָה" קְמִיפְלָגִי:

דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: דוֹן מִינָה וּמִינָה.

מַה בְּכּוּרִים - מְשַׁקֵּין הַיּוֹצֵא מֵהֶן כְּמוֹתָן,

אֲפִי תְרוּמָה נְמִי - מְשַׁקֵּין הַיּוֹצֵא מֵהֶן כְּמוֹתָן.

וּמִינָה: מַה בְּכּוּרִים אֲפִילוֹ שְׂאָר מִינֵין,

אֲפִי תְרוּמָה נְמִי אֲפִילוֹ שְׂאָר מִינֵין.

וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ סָבַר: דוֹן מִינָה.

מַה בְּכּוּרִים - מְשַׁקֵּין הַיּוֹצֵא מֵהֶן כְּמוֹתָן,

אֲפִי תְרוּמָה - מְשַׁקֵּין הַיּוֹצֵא מֵהֶן כְּמוֹתָן.

וְאוֹקִי בְּאַתְרָה: מַה מְשַׁקֵּין דְּקַדְשִׁים בְּתִרְוּמָה תִירוּשׁ וְיִצְהָר - אֵין, מִיְדֵי אַחֲרֵינָא - לֹא,

אֲפִי מְשַׁקֵּין הַיּוֹצֵא מֵהֶן כְּמוֹתָן תִירוּשׁ וְיִצְהָר - אֵין, מִיְדֵי אַחֲרֵינָא - לֹא.

וְהָא דְתַנּוּ:

"אֵין מְבִיאִין בְּכּוּרִים מְשָׁקָה אֶלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים" (תרומות יא, ג).

מִנֵּי?

רַבִּי יְהוֹשֻעַ הִיא,

דְּאָמַר: דוֹן מִינָה וְאוֹקִי בְּאַתְרָה, וְגָמַר לְהוֹ לְבַכּוּרִים מִתְרַוּמָה.

וְהָא דְתַנּוּ:

"אֵין סוֹפְגִין אֶת הָאֲרָבָעִים מְשׁוּם עֶרְלָה, אֶלָּא עַל הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים."

מִנֵּי?

רַבִּי יְהוֹשֻעַ הִיא,

דְּאָמַר: דוֹן מִינָה וְאוֹקִי בְּאַתְרָה,

וְגָמַר לְהוֹ לְבַכּוּרִים מִתְרַוּמָה,

קַבָּא, וְהָדָר מִיְתֵי לָהּ לְעֶרְלָה **"פְּרִי"**⁵²⁰ (ויקרא יט, כג) **"פְּרִי"**⁵²¹ (דברים כו, ב) מְבַכּוּרִים.

רַשִׁי

מה לתרומה ובכורים שכן חייבים עליהן מיתה. במזיד וחומש בשוגג וכי פרכת מה לתרומה שכן חייבין עליה מיתה וחומש ליכא למימר בכורים יוכיחו:

מתרומה וחד מהנך. חמץ או נבלה דכי פרכת מה לתרומה שכן מיתה נבלה תוכיח מה לנבלה שכן איסור הבא מאליו תרומה תוכיח וחזר הדין הצד השוה שבהן שאסורין הן עצמן ומשקין היוצאין מהן כמותן אף אני אביא את אלו:

סיתוניות. ענבים הנמצאין בגפנים בימות החורף שאין מתבשלין לעולם ועושין מהן חומץ:

ושאר כל מיני פירות. חוץ מענבים וזיתים שדרכן בכך:

מחייב קרן וחומש. אם אכלן בשוגג:

במאי קמיפלגי. הואיל דילפינן תרומה מבכורים למשקין היוצאין מהן כמותן:

בדון מינה ומינה. בכל גזירות שוות ובנין אב שבתורה שאנו למדים דבר מחבירו אי דיינינן ליה וגמרינן ליה לכל מילי או דון מינה מה שאנו צריכין לו ואוקי באתרה למילי אחרנייתא דמיפרשי בגופיה קמיפלגי:

בכורים. מביאין מכל שבעת המינין:

אף תרומה נמי. שהפרישה בפירות כגון תמרים ותפוחים כיון דתרומה נוהגת בפרי אף על גב דאינה נוהגת במשקין שלחן אלא בתירוש ויצהר בלבד הנך משקין כיון דמפירות תרומה אתו הרי הן כתרומה והאי דון מינה ומינה לאו דוקא קאמר דהא תמרים ותפוחים גופייהו אין תרומתן מן התורה אלא מדברי סופרים והכי הוא דקאמרין כיון דבמידי דאורייתא אית לן דון מינה ומינה ואי הואי תרומת תמרים דאורייתא הוה גמרי לה מבכורים למשקין היוצאין מהן כמותן הכי נמי רבנן בדידהו כעין דאורייתא תקון:

ורבי יהושע סבר. אי נמי הוא דאורייתא לא הויין משקין היוצאין מהן כמותן דאית לן דון מינה ומינה ואוקי באתרה דון מינה למה שהיא צריכה ללמוד הימנה דהיינו שיהו המשקין ממנה כמותה ותו לא תדון מינה אלא העמד אותה במקומה:

תירוש ויצהר. כתיבי בה ולא שאר משקין והנך משקין דנהגו בה תרומה הוא דילפינן מבכורים דאם קרא עליהן שם תרומה קודם שדרכן נאסרין משקה היוצא מהן אבל שאר משקין דלא כתיבא בהו תרומה אפילו היא כתיבא בפירות עצמן לא:

אין מביאין בכורים משקה. לגמרי משמע אפילו הביא פירות ודרכן דאי בדרכין ועומדין אפילו ענבים נמי לא דהא אמרן פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה:

רבי יהושע היא דאמר. גבי תרומה לא קדישי דאית ליה דון מינה ואוקי באתרה וכיון דבתרומה לא מתסרי הדר גמר לבכורים מינה דהא דרבי רחמנא בהו תביא זיתים וענבים הוא דרבי:

אין סופגין. משום משקה הבא מפירות ערלה:

רבי יהושע היא דאמר. בתרומה לא מיתסרי ואתו בכורים גמרי מתרומה בהיקשא דאיקרו תרומה ואתיא ערלה וגמר מבכורים מגזירה שוה:

⁵¹⁹ לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך וכל נדריך אשר תדר ונדבתך ותרומת ידך

⁵²⁰ וְכִי תֵבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם כָּל עֵץ מֵאֵל וְעֹרְלַתֶּם עֹרְלַתוֹ אֶת פְּרִיו שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכַל

⁵²¹ וְלִקְחַת מִדְּאִשִּׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תֵּבִיא מֵאֲרָצְךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְשִׁמַּת בְּשָׂנָא וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁכְּן שְׁמוֹ

10. קכא, א

רס"י

מרטקא. גיד השדרה והצואר והוא רחב ולבן וקשה מאד וקורין אותו ייבו"ל:

בשר שפלטו סכין. כשמפשיטין את הבהמה פעמים שהסכין פולט מן הבשר אצל העור ולא חשיב ולקמיה פריך היכי דמי דאצרופי מצרף ובאפי נפשיה אין מקבל טומאה:

ואולם אתם טופלי שקר. איוב אמר לחבריו מחברי דברי שקר אתם ודבר שאין בו רפואה אתם אומרים לרפואתי. ומרטקא משנפסק אין לו רפואה להחבר עוד:

בשר שפלטו סכין בר רפואה הוא. המדלדל בשר מן החי פעמים שקושרין אותו במקומו והוא נדבק ומעלה ארוכה:

המכונס. הנאסף יחד יפה: **חייבין עליו.** משום נבלה בין שאוכלו בין שנוגע בו ונכנס למקדש ופליג אמתני' דקתני אבל לא טומאת נבלות: **והוא שכנסו.** דאחשביה וגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא אבל מתכנס מאליו או ע"י תינוקות שלא במתכוון לא פליג ר' יהודה דליהוי נבלה: **בשלמא למי"ד.** אלל היינו בשר שפלטו סכין היינו דמחייב דאיכא למימר כיון דכנסו אחשביה והדר למילתיה וגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא:

באלל דר' יהודה לא פליגי. דודאי רבי יהודה אבשר שפלטו סכין קאי ורבי יוחנן נמי מודי דבשר שפלטו סכין איקרי אלל ובמרטקא הוא דפליגי ולת"ק ר' יוחנן אמר מרטקא נמי מקרי אלל כדאשכחן בקרא ואלל דמתני' דקאמר מצטרף בכולהו אלל קאמר דמצטרפי ובאפי נפשיהוי לא מטמו ואתא רבי יהודה למימר באלל מרטקא מודינא דלא הוי בשר באנפי נפשיה לענין נבלות אבל בשר שפלטו סכין אם חזר וכניסו גלי אדעתיה דלא בטליה וחייבין עליו משום נבלה:

אבל מרטקא לא מצטרף. דעץ בעלמא הוא:

אי דחשיב עליה. אפילו בתר הכי: **באנפי נפשיה.** נמי ליטמא טומאת אוכלין דקיי"ל דמחשבה שויה אוכלא כל מידי דמצי למיכליה ואע"ג דלאו אורחיה כדאמרון בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עז:) עור ששלקו ושליא שחישב עליה מטמא טומאת אוכלין ונהי דתנו לא הדר הוי בשר לענין טומאת נבלות דהא נעשה עור בבטולו הראשון אבל לאוכלו מיהא הוי לטמא טומאת אוכלין אם נגע בשרץ דלא גרע מעור ששלקו:

מקצתו חישב עליו. ולא פ"י איזה קצת הלכך כביצה מיניה לא מקבל טומאה דהא לא חישב על כולו אבל כי מצטרף בהדי שאר אוכלין מצטרף ההוא קצת מחשבה דאית ביה לאשלומי שיעורא: **פלטתו חיה.** נשכה כלב ודלדל מן הבשר לצד העור ואח"כ שחטה והפליט גם הסכין עוד ואין ידוע אי זה מהן פלטה חיה ואיזה סכין וההוא דפלטתו חיה לא בטיל מסתמא וההוא דסכין בטליה מדעת וכולה בדלא חשיב עליה הלכך כי הוי בהדי שאר אוכלין מצטרף ההוא קצת דחיה בהדיהו ולטומאת נבלות לא ואע"ג דפלטתו חיה דמתניתין רבי עקיבא היא דאמר העור מבטלו מטומאת נבלות ואפילו פלטתו חיה לקמן (דף קכב.) תנן התם במסכת טהרות (פ"א מ"ב) בסדר טהרות גבי נבלת עוף טהור:

"והאלל - ... מצטרפין לטמא טומאת אוכלין, אבל לא טומאת נבלות".

מאי "אלל"?

רבי יוחנן אמר: מרטקא.

וריש לקיש אמר: בשר שפלטו סכין.

מיתיבי:

"ואולם אתם טופלי שקר רופאי אליל מולכם" (איוב יג, ד). בשלמא למאן דאמר: מרטקא - היינו דלאו בר רפואה הוא, אלא למאן דאמר: בשר שפלטו סכין - בר רפואה הוא!

באלל דקרא דכולי עלמא לא פליגי, כי פליגי: באלל דמתניתין.

תא שמע:

"רבי יהודה אומר:

האלל המכונס: אם יש כזית במקום אחד - חייבין עליו".

ואמר רב הונא: והוא שכנסו.

בשלמא למאן דאמר: "בשר שפלטו סכין" - היינו דכי איכא כזית מיתייב, אלא למאן דאמר: "מרטקא" - כי איכא כזית מאי הוי? עץ בעלמא הוא!

אליבא דרבי יהודה לא פליגי,

כי פליגי: אליבא דרבנן,

רבי יוחנן אמר: מרטקא נמי מצטרף,

וריש לקיש אמר: דוקא בשר שפלטו סכין, אבל מרטקא - לא מצטרף.

האי בשר שפלטו סכין - היכי דמי?

אי דחשיב עליה - אפילו באנפי נפשיה מיטמא,

ואי דלא חשיב עליה - בטוליה בטליה!

רבי אבין ורבי מיישא:

חד אמר: מקצתו חישב עליו,

וחד אמר: מקצתו פלטתו חיה ומקצתו פלטתו סכין.

11. קכא, א

רש"י

החרטום. ביי"ק בלע"ז :
מיטמאין. אם קבל העוף טומאה
 מן השרץ אלו נעשין יד להכניס
 ולהוציא טומאת עוף אין לו
 טומאת מגע משום נבלה אא"כ
 קבלה מאחרים שהרי אין לך
 אלא האמור בה טומאת אכילה
 לטמא בבית הבליעה :
ומצטרפין. לכביצה :
תחתון של עליון. קליפת רצועה
 דקה יש בתוך הפה דבוקה
 לחרטום בעליון לארכו :
צפרנים. היכא הוו אוכל :
מקום המובלע בבשר. שרשי
 הצפרנים :

הגן התם:

"החרטום,

והצפרנים - מיטמאין,

ומטמאין,

ומצטרפין" (טהרות א, ב).

"חרטום"!? עץ בעלמא הוא!

אמר רבי אלעזר:

בחרטום תחתון.

תחתון נמי עץ בעלמא הוא!

אמר רב פפא:

תחתון של עליון.

"צפרנים"!?]

אמר רבי אלעזר:

מקום המובלעים בבשר

"קרנים [- מצטרפין לטמא טומאת אוכלין"] .

אמר רב פפא:

במקום שחותרין ויוצא מהן דם.

12. קכא, א-ב

רפ"י

השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים. הא פרישית לה (לעיל ק"ז): דכיון דדכוותה בשחיטת ישראל בטהורה משויא לה אוכלא בעודה מפרכסת ולישראל שריא דהא בשחיטה תליא להו להו מילתא השתא נמי הואיל וישראל שחטה שחיטה מעליא אע"ג דבטמאה לא שייכא שחיטה ולעובד כוכבים לא משתרי עד שתמות דאבר מן החי הוא לגביה אפי"ה מהניא מחשבת ישראל להאכילה לעובד כוכבים לשויא אוכלא בעודה מפרכסת וכ"ש טהורה שאוכל היתר גמור הוא בעודה מפרכסת והא דאמרינן אסור לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה מדרבנן הוא וכן עובד כוכבים בטהורה תניא נמי לקמן דהואיל וטהורה היא ואשכחן היתר בטהורה מפרכסת שחטה ישראל השתא נמי כי שחטה עובד כוכבים הויא אוכל לטמא טומאת אוכלין מן השרץ שאם תחזור ותגע באוכלין אחרים קודם שתמות ותעשה נבלה טטמאם אבל ישראל בטהורה אין צריכה מחשבה ועובד כוכבים בטמאה לא מהניא לה מחשבה בעודה מפרכסת דלא אשכחן היתר בדכוותה:

שונים. יש תנאים ששונים שישראל בטמאה צריך מחשבה להאכילה לעובד כוכבים ואי לא חישוב לא הויא אוכל עד שתמות וכן עובד כוכבים בטהורה: **והכשר.** ממקום אחר הכשר מים דדם שחיטה דילה לא מכשר לה דלא איקרי משקה אלא דם חללים כדאמרינן בהשוחט (לעיל דף לה:) ומיהו דם שחיטה הוגנת מכשיר דאיתקש למים דכתיב על הארץ תשפכנו כמים כדאמרינן בהשוחט (שם) אבל דעובד כוכבים לאו דם חללים הוא ולא דם שחיטה הוא והוי כדם מגפתו וכדם המת דחלל לא מיקרי אלא על ידי גיסטרא ומצואר כדאמרינן בסוטה (דף) לתת אותה על צוארי חלל רשע: **הרי סופה לטמא טומאה חמורה.** אדם וכלים בכזית ואפילו במשא כשתמות:

זרעים. אינן נעשין אב הטומאה עולמית ואפילו נגעו במת שהוא אבי אבות ואינן נעשין אב לטמא אדם וכלים דמהיכא נפקא דנוגע במת מטמא אדם מהאי קרא דכתיב (במדבר יט) וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת באותו טמא תטמא עד הערב וכי כתיב האי קרא בדבר שיש לו טהרה בהזאה ובטבילה כתיב דכתיב לעיל מיניה והזה הטהור. על הטמא וגוי' ובההוא טמא קאי והנפש הנוגעת יצאו אוכלין ומשקין וכלי חרס הואיל ואין להם טהרה במקוה אין נעשין אב הטומאה:

נבלת עוף טהור צריכה מחשבה. לקבל טומאת אוכלים מן השרץ שאם לא חישוב עליה לאוכלה אינה מקבלת טומאה ואם חזרה ונגעה באוכלים לא נטמאו:

ואינה צריכה הכשר. משנה היא במסכת טהרות (פ"א מ"א) שלשה עשר דברים נאמרו בעוף טהור וזו אחת מהן:

שסופה לטמא טומאה חמורה. אדם ובגדים אם יאכלנה הילכך אינה צריכה הכשר דילפינן מזרעים וטעמא דמחשבה משום דסתמא לאו לאכילה קיימא ובכפרים קיימינן שאין רגילים לאכול עופות אבל בכרכים תנן (עוקצים פ"ג משנה ג) דאין צריכין מחשבה דסתמא לאכילת עובדי כוכבים עומדת:

אמר חזקיה. שאני מתניתין דבמפרכסת קיימינן שעדיין אין בה טומאה חמורה וסופה נמי שמא לא תבא לידי טומאה חמורה שהרי הוא יכול לגוררה לגירורים דקים פחותים פחותים מכזית עד שתכלה כולה ושוב לא תטמא טומאת נבלות אבל נבלת עוף טהור כבר מתה וראויה לטמא טומאה חמורה:

ומי אמר חזקיה הכי. אלמא סבירא ליה לחזקיה הא דתנן דאין טומאת נבלות במפרכסת:

שחט בה. בטמאה: **אינה לאברים.** אין בן נח מוזהר עליה משום אבר מן החי וכ"ש בטהורה דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור ואפילו רבי יוחנן מודי בה בטהורה: **א"ל.** מודה חזקיה דאינה מטמאה כנבילה ואע"פ שמותרת לבני נח דיצאה מכלל חיה ולכלל מתה לא באת ובטומאת נבלות כתיב וכי ימות:

"כיוצא בו השוחט בהמה [טמאה לעובד כוכבים ומפרכסת - מטמאה טומאת אוכלין, אבל לא טומאת נבלות, עד שתמות, או עד שיתזי את ראשה]."

אמר רבי אסי:

שזינן: ישאל בטמאה,

ועובד כוכבים בטהורה - צריכין מחשבה, והכשר מים ממקום אחר.

"הכשר" - למה לי? סופו לטמא טומאה חמורה, וכל שסופו לטמא טומאה חמורה - לא בעי הכשר!

דתני רבי רבי ישמעאל:

"וכי יתן מים על זרע" ⁵²² (ויקרא יא, לח) -

מה זרעים שאין סופו לטמא טומאה חמורה - צריכין הכשר, אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה - צריך הכשר."

ותניא:

"אמר רבי יוסי:

מפני מה אמרו: נבלת עוף טהור צריכה מחשבה,

ואינה צריכה הכשר?

מפני ^אשסופה לטמא טומאה חמורה."

קכא,ב

אמר חזקיה:

הואיל ויכול לגוררה ולהעמידה על פחות מכזית.

אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא:

ומי אמר חזקיה הכי?!

והא איתמר:

שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת:

חזקיה אמר: אינה לאברים.

רבי יוחנן אמר: ישנה לאברים.

"חזקיה אמר: אינה לאברים" - מתה היא.

"רבי יוחנן אמר: ישנה לאברים" - לאו מתה היא!

אמר ליה:

יצתה מכלל 'חיה' ולכלל 'מתה' לא באת.

⁵²² **וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם**

13. קכא, ב

רפ"י

גופא:

שֶׁחַט בֶּה שְׁנַיִם אוֹ רֹב שְׁנַיִם וְעַד יֵין הִיא מִפְרָכֶסֶת:
חִזְקִיָּה אָמַר: אֵינָהּ לְאֲבָרִים.
רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יִשְׁנָה לְאֲבָרִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר:

נִקּוּט לְהָא דְרַבִּי יוֹחָנָן בְּיָדָהּ,
דִּתְנִי רַב אוֹשְׁעִיא כְּוֹתִינָה.

דִּתְנִי רַב אוֹשְׁעִיא:

"יִשְׂרָאֵל שֶׁשֶׁחַט בִּהְמָה טִמְאָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים:
שֶׁחַט בֶּה שְׁנַיִם אוֹ רֹב שְׁנַיִם וּמִפְרָכֶסֶת - מִטִּמְאָה טוֹמְאָת אוֹכְלִין,
אֲבָל לֹא טוֹמְאָת נְבִלּוֹת.

אֲבָר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה - כְּפּוֹרֵשׁ מִן הַחֵי.

וּבֶשֶׁר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה - כְּבֶשֶׁר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחֵי,

וְאִסּוּר לִבְנֵי נָח,

וְאִפְּלוּ לְאַחַר שְׁתַּצָּא נִפְשָׁה.

שֶׁחַט בֶּה אֶחָד, אוֹ רֹב אֶחָד - אֵינָהּ מִטִּמְאָה טוֹמְאָת אוֹכְלִין.

נִחְרָה - אֵין בֶּה טוֹמְאָה שֶׁל כָּלוּם.

וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁשֶׁחַט בִּהְמָה טְהוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל וּמִפְרָכֶסֶת - מִטִּמְאָה טוֹמְאָת אוֹכְלִין,
אֲבָל לֹא טוֹמְאָת נְבִלָּה.

אֲבָר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה - כְּפּוֹרֵשׁ מִן הַחֵי.

וּבֶשֶׁר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה - כְּפּוֹרֵשׁ מִן הַחֵי.

וְאִסּוּר לִבְנֵי נָח,

וְאִפְּלוּ לְאַחַר שְׁתַּצָּא נִפְשָׁה.

שֶׁחַט בֶּה אֶחָד אוֹ רֹב אֶחָד - אֵינָהּ מִטִּמְאָה טוֹמְאָת אוֹכְלִין.

נִחְרָה - אֵין בֶּה טוֹמְאָה שֶׁל כָּלוּם.

שֶׁחַט עוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה, וּבָא יִשְׂרָאֵל וּגְמָרָה - כְּשָׂרָה.

שֶׁחַט יִשְׂרָאֵל, בֵּין בְּמָקוֹם שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה,

וּבֵין בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה,

וּבָא עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְגָמַר שְׁחִיטָתוֹ - פְּסוּלָה.

הַרֹצֶה שִׂיאֲכַל מִבְּהֶמָה קוֹדֵם שְׁתַּצָּא נִפְשָׁה:

חוֹתֵךְ כְּזִית בְּשׂוֹר מִבֵּית שְׁחִיטָתָהּ,

וּמוֹלְחוֹ יָפָה יָפָה,

וּמִדִּיחוֹ יָפָה יָפָה,

וּמִמֶּתִּין לָהּ עַד שְׁתַּצָּא נִפְשָׁה, וְאוֹכְלוּ,

אֶחָד עוֹבֵד כּוֹכָבִים,

וְאַחַד יִשְׂרָאֵל - מוֹתְרִין בּוֹ".

מִסִּייע לִיה לְרַב אִידִי בַר אֲבִין,

דְּאָמַר רַב אִידִי בַר אֲבִין אָמַר רַב יִצְחָק בַּר אֲשִׁיין:

הַרֹצֶה שִׂיבְרִיא - חוֹתֵךְ כְּזִית בְּשׂוֹר מִבֵּית שְׁחִיטָה,

וּמוֹלְחוֹ יָפָה יָפָה,

וּמִדִּיחוֹ יָפָה יָפָה,

וּמִמֶּתִּין לָהּ עַד שְׁתַּצָּא נִפְשָׁה,

אֶחָד עוֹבֵד כּוֹכָבִים,

וְאַחַד יִשְׂרָאֵל - מוֹתְרִים בּוֹ.

דִּתְנִי רַב אוֹשְׁעִיא כְּוֹתִינָה.

דַּאסּוּרָה לִבְנֵי נָח:

מִטִּמְאָה טוֹמְאָת אוֹכְלִין. אִם
נִגְעָה בְּשַׂרְךָ וְחֹזְרָה וְנִגְעָה
בְּאוֹכְלִין הוּאֵיל וְיִשְׂרָאֵל שְׁחִטָה
שְׁחִיטָה מַעֲלִיתָא וְחִיטָּב עֲלֶיהָ
לְהַאכִּילָהּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים
כְּדַפְרִישִׁית לְעִיל:

כְּפּוֹרֵשׁ מִן הַחֵי. וּמִטִּמְאָה מִיד
כַּאֲבָר מִן הַנְּבִלָּה דַּאמְרִי בַּהֲאִי
פִירְקָא (לְקַמֵּן דְּף קַכּ): אֲבָר מִן
הַחֵי מִטִּמְאָה כְּנִבְלָה:

וּבֶשֶׁר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה כְּפּוֹרֵשׁ מִן
הַחֵי. אֵין בּוֹ טוֹמְאָה דְּבֶשֶׁר
הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחֵי טְהוֹר וְלֹא חֵי הוּי
כְּמִן הַחֵי שְׁאִסּוּר לִבְנֵי נָח:

אִפְּלוּ לְאַחַר שְׁתַּצָּא נִפְשָׁה.
הוּאֵיל וְנִחְתֵךְ מַחִיטִים וְהִינּוּ כְּרִי
יוֹחָנָן:

שֶׁחַט בֶּה אֶחָד אֵינָהּ מִטִּמְאָה
טוֹמְאָת אוֹכְלִין. דְּלֹא אִשְׁכַּחַן
הִיתֵר אֲכִילָהּ בְּדַוּוּתָהּ לֹא
לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא לִבְנֵי נָח וְכֵן בְּנִחְרָה
וְעוֹדָה מִפְרָכֶסֶת:

מִטִּמְאָה טוֹמְאָת אוֹכְלִין. הוּאֵיל
וְיֵשׁ הִיתֵר אֲכִילָהּ בְּדוּגְמָתָהּ אִם
שְׁחִטָה יִשְׂרָאֵל הִשְׁתָּא נְמִי מִהֲנִיא
לָהּ חֵךְ מַחֲשֶׁבֶת עוֹבֵד כּוֹכָבִים
לְצוֹרֵךְ יִשְׂרָאֵל לְשׁוּיָהּ אוֹכֵל:

בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשֶׂה אוֹתָהּ
טְרֵפָה. כְּגוֹן חֲצִי קֶנֶה:

שֶׁחַט יִשְׂרָאֵל. וְגַמְרָה עוֹבֵד כּוֹכָבִים
הוּאֵיל וְגַמְרוּ בִיד עוֹבֵד כּוֹכָבִים
טְרֵפָה:

יָפָה יָפָה. יוֹתֵר מִבֶּשֶׁר אַחֵר מִפְּנֵי
שֶׁלֹא הִסְפִּיק דְּמוֹ לְצִאת
וּכְשִׁחוּתָהּ נִבְלַע בְּתוֹכָהּ לְפִי
שְׁכֶשֶׁתָּהּ מוֹצִיאָה נִשְׁמָה הִיא
מִתְאַנַּחֶת וּמוֹצִיא דְּמָה יָפָה:

וּמִמֶּתִּין לָהּ עַד שְׁתַּצָּא נִפְשָׁה.
כְּדִתְנִיא בְּאַרְבַּע מִיתוֹת (סְנֵהדְרִין
דְּף סג.) מִנֵּין לְאוֹכֵל מִבְּהֶמָה
קוֹדֵם שְׁתַּצָּא נִפְשָׁה שְׁחִיטָה בְּלֹא
תַעֲשֶׂה שְׁנֵאמַר לֹא תֹאכְלוּ עַל
הַדָּם וְאַסְמַכְתָּא דְּרַבֵּנן בְּעִלְמָא
הִיא:

אֶחָד עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְאַחַד יִשְׂרָאֵל
מוֹתְרִים בּוֹ. דְּהוּאֵיל וּמוֹתֵר.
לְיִשְׂרָאֵל הוּתֵר אֶף לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים
דְּלִיכָא מִיּוֹדֵי דְלִישְׂרָאֵל שְׂרִי
וְלְעוֹבֵד כּוֹכָבִים אִסּוּר אֲבָל הֵנֶךְ
דְּלֵעִיל שְׁחִיטָת טִמְאָה וְכֵן
שְׁחִיטָת עוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּטְהוֹרָה
אֵין בֶּה הִיתֵר לְיִשְׂרָאֵל וְלְעוֹבֵד
כּוֹכָבִים נְמִי לֹא מִשְׁתַּרְיָא דְּחִיָּה
הִיא:

14. קכא, ב

רפ"י

מסייע ליה לרב אידי. הא דקתני
שאף העובד כוכבים מותר בו:
שיבדיא. בשר זה טוב לרפואה:
בעי רבי אלעזר. מתניתין
דישראל בטמאה ועובד כוכבים
בטהורה דטעמא דמשוינן לה
אוכלא משום שחיטה היא דהא
נחרה אין בה טומאה:
שהה בה או דרס מהו. מי הוי
כנחירה ולא מטמאה:
כבהמה טהורה. כאילו מטהרה
לאכילה:
למאי. הלכתא קא דייק כולי
האי הכשר שחיטה בטהורה מהו
שתציל על הבלועין שבתוכה.
ישראל בטמאה ועובד כוכבים
בטהורה ומפרכסת ובלעה כלים
בחייה והרי היא באהל המת מהו
שתציל עליהן כדאמרן בבהמה
המקשה (לעיל דף עא:). בלע
טבעת טהורה ונכנס לאהל המת
לא נטמאה הכא מאי כיון דאינה
מטמאה טומאת נבלות חיה היא
או דילמא כיון דמטמאה טומאת
אוכלין אינה מצלת דלאו בלוע
הוא ובישראל בטהורה לא
מיבעי לן דודאי אינה מצלת
הואיל ואף באכילה מותרת
ועובד כוכבים בטמאה פשיטא לן
דמצלת הואיל ואין בה טומאה
של כלום אלמא חיה היא:
א"ל מטמאה טומאת אוכלין.
אלמא מתה היא:
ומצלת. בתמיה:
אמר אביי אינה מצלת כו'.
לחומרא:
חייב. מיתה במזיד וחטאת
בשוגג:

[ישראל ששחט בהמה טמאה לעובד כוכבים:

שחט בה שנים או רוב שנים ומפרכסת - מטמאה טומאת אוכלין,
אבל לא טומאת נבלות.

...

שחט בה אחד, או רוב אחד - אינה מטמאה טומאת אוכלין.

...

ועובד כוכבים ששחט בהמה טהורה לישראל ומפרכסת - מטמאה טומאת אוכלין,
אבל לא טומאת נבלה].

בעי רבי אלעזר:

שקה בה,

דרס בה - מהו?

אמר ליה ההוא סבא:

הכי אמר רבי יוחנן: צריכה הכשר שחיטה כבהמה טהורה.

"הכשר" - למאי?

אמר רב שמואל בר יצחק:

בדיקת סכין.

בעא מיניה רבי זירא מרב ששת:

מהו שתציל על הבלועין שבתוכה?

אמר ליה:

מטמאה טומאת אוכלין,

ומצלת!?

אמר ליה:

אינה מטמאה טומאת נבלות,

ולא תציל!?

אמר אביי:

אינה מצלת על הבלועים שבתוכה,

דהא מטמאה טומאת אוכלין.

והרובעה - חייב,

דהא אינה מטמאה טומאת נבלה.

15. קכא, ב - קכב, א

רפ"י

"רבי יהודה אומר:**האלל המכונס:****אם יש בו נזית במקום אחד - חייב עליו".**

אמר רב הונא והוא שכן.

ואמר רב הונא:

שני חצאי זיתים שישנן על גבי העור - העור מבטלן.

קכב, א אליבא דמאן?

אי אליבא דרבי ישמעאל - האמר: לא מבטל עור!

ואי אליבא דרבי עקיבא - פשיטא! האמר "מבטל עור!"

לעולם אליבא דרבי ישמעאל,

וכי אמר רבי ישמעאל לא מבטל עור הני מילי שפלטתו חיה,

אבל פלטתו סכין - בטיל.

תא שמע:

"רבי יהודה אומר:**האלל המכונס, אם יש נזית במקום אחד - חייבין עליו".**

ואמר רב הונא: והוא שכן.

אי אמרת בשלמא: פלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא בטיל - רב הונא דאמר כרבי ישמעאל,

אלא אי אמרת: פלטתו סכין לרבי ישמעאל בטיל - רב הונא דאמר כמאן?!

אלא לעולם פלטתו סכין,

לרבי ישמעאל - לא בטיל,

ורב הונא דאמר כרבי עקיבא.

פשיטא!

מהו דתימא: כי קאמר רבי עקיבא הני מילי פלטתו סכין, אבל פלטתו חיה - לא בטיל,

קא משמע לן: טעמא דרבי עקיבא מפני שהעור מבטלן,

לא שנא פלט חיה, ולא שנא פלט סכין.

כדקתני סיפא: "מפני מה רבי עקיבא מטהר בעור? מפני שהעור מבטלן" (חולין קכד.).

והוא שכנסו. דגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא אבל נתכנס מאליו כמו שכנסוהו תינקות אחר הפשט לא הואיל ובטל מתחלה ונעשה עור תו לא הדר הוי בשר דלטומאת אוכלין הוא דמהניא מחשבה לשויה אוכלא דאפילו עור ששלקו מטמא טומאת אוכלין אחרי שעשאו רך אבל לשויה בשר לא:

פלוגתא דר' ישמעאל ור' ע בפירקין (לקמן דף קכד.) במתני' דקתני היו עליו שני חצאי זיתים מטמאין במשא שהרי נשא כזית נבלה ואין מטמא במגע דאין נוגע וחוזר ונוגע ור' ע אומר לא במגע ולא במשא אלמא לר' ישמעאל לא מבטל עור ולר' ע מבטל: ה"ג אי אליבא דר' ע פשיטא. דהא מתניתין היא:

לעולם אליבא דרבי ישמעאל. ואשמועינן רב הונא דכי אמר רבי ישמעאל לא מבטל עור הני מילי בפלטתו חיה שנעשה שלא מדעת אבל פלטתו סכין מדעת ביטלו:

ואמר רב הונא והוא שכנסו. אחר הפשט דגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא אבל לא כנסו לא מדמוקים לה בשכנסו מכלל דבשפלטתו סכין בשנים ושלשה מקומות קאמר וקתני חייבין עליו אלמא אי בטלינהו איהו במתכוין בטילי אבל עור לא מבטל דאי בטלינהו עור תו לא הדרי למיהוי נבלה:

אי אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא מבטל.

עור: רב הונא. דאוקמה לרבי יהודה בשהיה זית מתחלה לחצאין ואפי"ה לא בטלינהו עור מעיקרא הוא דאמר כרבי ישמעאל דאוקמיה לרבי יהודה אליבא דרבי ישמעאל ורבנן כר"ע:

אלא אי אמרת פלטתו סכין. רבי ישמעאל מודי דמבטל עור: רב הונא. דאוקמה לדר' יהודה כשהיה זית זה מתחלה לחצאין ואפי"ה לר' יהודה לא בטיל:

דאמר כמאן. בשלמא אי לא דרב הונא דאמר והוא שכנסו הוה מוקמינא לר' יהודה בשפלטתו תחלה ביחד ומש"ה לא בטיל דכי פליגי רבי ישמעאל ור' ע בשני חצאי זיתים פליגי אבל בכזית שלם מודו כדתני ריש פלוגתייהו עור שיש עליו כזית בשר כו' ורבנן סברי כי מודו רבי ישמעאל ור' ע בכזית שלם הני מילי בפלטתו חיה אבל פלטתו סכין אפילו כזית בטל אבל השתא דאוקמה רב הונא בשני חצאי זיתים דאמר כמאן: הכי גרסינן אלא לעולם פלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא בטיל ורב הונא דאמר אליבא דר' ע. כלומר הא דאמר רב הונא לעיל העור מבטלו אליבא דר' ע אמרה וההיא דר' יהודה אליבא דר' ישמעאל:

קמ"ל. רב הונא דאפי' פלטתו חיה מפני שעור מבטלו משמע טעמא בעור תליא ואף על גב דלא בטלינהו איהו:

16. קכב, א

רס"י

מתני'
אלו שעורותיהן בבשרן: עור האדם, ועור חזיר - של ישוב.
ועור חזיר של ישוב: מפני שהוא רך ואוכלין אותו:
חטרת: חלדוב"א שיש לו לגמל:
גמל הרכה: מפרש בגמרא עד כמה נקראת רכה:
עגל הרך: נמי מפרש בגמרא עד כמה:
ועור הפרסות: כעין שחותכין הרגלים וכל אותו העור רך הוא:
בית הבושת: בית הרחם של נקבה:
ועור של תחת האליה: עור הזנב מתחת מקום שאין שער מפני שהוא רך:
האנקה: הריצו"ן:
הלטאה: ליתירד"א:
חומט: לימצ"א שתחלת ברייתו בכעדה צא ובדוק בתיק שלה שגדל והולך עמה תחלתו כעדשה ממש הוא בשוליו:
הלטאה כחולדה: עורה חלוק מבשרה:
וכולן שעובדן: כל אלו שאמרו שהן מטמאין כבשר אם עיבדן נעשה עור ובטלו מתורת בשר וטהורין:
או שהילך בהן: ששטחן לדרוס עליהן ברגלים שהוא קצת עיבודן:
יש להן עורות: ואין מטמאין כבשרן:

גמ'
דבר תורה עור האדם טהור: דלאו בשר הוא ולא הוי בכלל מות:
שטיחין: למטה ולקתדרא לישב עליהן ששטחין עור על גבי מטה במקום חבלים:
מאן דמתני לה: לדעולא:
ארישא: דאפילו כי לא עיבדו נמי לא מטמא אלא מדרבנן כל שכן אסיפא דהא דקתני חוץ מעור האדם דאף על גב דעיבדו טמא מדרבנן הוא ומשום דעולא:
ומאן דמתני לה: גזירה דעולא אסיפא:
אבל ארישא: כשלא עיבדו סבירא ליה דטומאתו מן התורה:

מתניתין

אלו שעורותיהן בבשרן: עור האדם, ועור חזיר - של ישוב.
רבי יהודה אומר: אף עור חזיר הבר.

ועור חטרת של גמל הרכה:
ועור הראש של עגל הרך:
ועור הפרסות:
ועור בית הבושת:
ועור השליל:
ועור של תחת האליה:
ועור האנקה:
והבכח:
והלטאה:
והחומט:
רבי יהודה אומר: הלטאה כחולדה.

וכולן - שעובדן:
או שהילך בהן כדי עבודה - טהורין:
חוץ מעור האדם.

רבי יוחנן בן נורי אומר:
שמונה שרצים יש להן עורות.

גמרא

אמר עולא:
דבר תורה: עור אדם - טהור,
ומה טעם אמרו טמא?
גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין.
ואיפא דמתני לה אסיפא:
"וכולן: שעובדן:
או שהילך בהן כדי עבודה - טהורין,
חוץ מעור אדם".

אמר עולא:
דבר תורה: עור אדם שעובדו - טהור,
ומה טעם אמרו טמא?
גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין.

מאן דמתני לה ארישא - כל שכן אסיפא,
ומאן דמתני אסיפא - אבל ארישא טומאה דאורייתא.

17. קכב, א

רש"י

אשון. קשה:

"ועור חזיר - נשל ישוב.
רבי יהודה אומר: אף עור חזיר הבד.

במאי קמיפלגי?

מר סבר: האי - אשון,
והאי - רביד.
ומר סבר: האי - נמי רביד.

18. קכב, א

רס"י

שלא טענה. משוי:
תיב לקבלי. שאמרת לי דבר
 טעם וישר כחך:
הוה קתני לה. חוזר ושונה פעם
 שניה כסבור שלא שמעה:
חדא הויא לך אמרת. דבר חידוש
 אחד היה בידך שאין בידינו הרי
 אמרתו ולמה תחזור ותשנונו פעם
 שניה להראות חכמתך: ר"ל
 מתקיפי דארעא דישראל הוה
 כדאמרינן בפרק קמא דיומא (דף
 ט:). מאן דמשתעי ריש לקיש
 בהדיה יהבי ליה עיסקא בלא
 סהדי והכא א"ל תיב לקבלי ורבי
 זירא דמבבל סלק להכא
 כדאמרינן בהשוכר את הפועלים
 (ב"מ דף פה.) רבי זירא אותיב
 ארבעין תעניתי דנשתכח מיניה
 תלמודא דבבלאי ומחסידי דבבל
 הוה כדאמרינן בהשוכר את
 הפועלים (שם) רבי זירא (אותיב)
 כל תלתין יומין בדיק נפשיה
 ושגר תנורא וסליק בגוה חזי
 מאי אכספיה לההוא מדרבנן:

"עור חטרת של גמל הרבה".

וכמה "גמל הרבה"?

אמר עולא אמר רבי יהושע בן לוי:
 כל זמן שלא טענה.

בעי רבי ירמיה:

הגיע זמנה לטעון ולא טענה - מהו?

בעי אביי:

לא הגיע זמנה לטעון וטענה - מהו?

תיקו.

יתיב ריש לקיש וקמיעיא ליה:
 כמה "גמל הרבה"?

אמר ליה רבי ישמעאל בר אבא הכי אמר רבי יהושע בן לוי:
 כל זמן שלא טענה.

אמר ליה:

תיב לקבלי.

יתיב רבי זירא וקמיעיא ליה:
 כמה "גמל הרבה"?

אמר ליה רבין בר חיננא:

הכי אמר עולא אמר רבי יהושע בן לוי:
 כל זמן שלא טענה.

הוה קתני לה,

אמר ליה חדא הויא לך, אמרת!

תא חזי מה בין תקיפי ארעא דישראל לחסידי דבבל.

19. קכב, א-ב

רס"י

"ועור הראש של עגל הרך".

וכמה "עגל הרך"?

עולא אומר: בן שנתו.

רבי יוחנן אומר:

כל זמן שיונק.

איבעיא להו:

הכי קאמר עולא "בן שנתו" - והוא שיונק?

קכב, ב ואמר ליה רבי יוחנן: "כל זמן שיונק",

או דלמא:

עולא "בן שנתו" קאמר, בין יונק, ובין שאינו יונק.

ואמר ליה רבי יוחנן: בן שנתו והוא שיונק?

תא שמע:

רבי יוחנן אומר: כל זמן שיונק.

ואם איתא, 'והוא שיונק' מיבעי ליה!

שמע מינה.

בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן:

"ועור הראש של עגל הרך" - מהו שיטמא?

אמר ליה:

אינו מטמא.

אמר ליה:

לימדנו רבינו: **"אלו שעורותיהן כבשן ... ועור הראש של עגל הרך!"**

אמר ליה:

אל תקניטני,

בלשון יחיד אני שונה אותה.

דתניא:

"השוחט את העולה להקטיר בזית מעור שתחת האליה חוץ למקומו - פסול,**ואין בו ברת.**

חוץ לזמנו - פיגול,

וחייבין עליו ברת.

אלעזר בן יהודה איש אבלוס אומר משום רבי יעקב,**וכן היה רבי שמעון בן יהודה איש נפר עינזוס אומר משום רבי שמעון:****אחד עור פרסות,****ואחד עור הראש של עגל הרך,****ואחד עור של תחת האליה,****וכל שמנו חכמים גבי טומאה שעורותיהן כבשן.**

להביא: עור של בית הבושת:

חוץ למקומו - פסול,

ואין בו ברת.

חוץ לזמנו - פיגול,

וחייבין עליו ברת.

והוא שיונק. אבל פירש מלינק
אף על פי שעדיין הוא בתוך שנתו
כבר הוקשה עורו ואם עבר שנתו
נמי אף על פי שיונק לא דתרתו
בעינין:

**וקאמר ליה ר' יוחנן כל זמן
שיונק.** ואפילו לאחר שנתו
דבהנקה נמי תליא מילתא דחדא
הוא דבעינן והייק ר' יוחנן בבן
שנתו שפיר קאמרת דהוי רך אבל
הנקה לא הוזכר לפחות דאם
פירש בתוך שנתו לא יהא רך
אלא להוסיף אפילו לאחר שנתו:
או דילמא עולא בן שנתו קאמר.
אבל הנקה לא מעלה ולא מוריד
וקאמר ליה ר' יוחנן אף הנקה
נמי בעינן:

כל זמן. משמע להוסיף בא:
אל תקניטני. להשיב לי ממנה:
שבשון יחיד אני שונה אותה.
משנה ולא בלשון סתם משנה
שאני אומר אלעזר בן יהודה
אמרה כדתניא: המחשב בדבר
שאין דרכו לאכול כגון לאכול
למחר דבר שאין דרכו לכך כגון
חלב או להקטיר למחר דבר
שאין דרכו להקטיר כגון בשר
שלמים וחטאת ואשם ושירי
מנחה או עור העולה אינה לא
לפסול ולא לפגל עד שישחט
לאכול למחר דבר שדרכו לאכול
או להקטיר למחר דבר שדרכו
להקטיר ועור שתחת האליה הרי
הוא כבשר ודבר שדרכו להקטיר
קרינא ביה אם עולה היא ומועל
לפגל את הקרבן במחשבת חוץ
לזמנו או לפסול במחשבת חוץ
למקומו:

וחייבין עליו ברת. האוכל ממנו
אפילו בזמנו:

**וכל שמנו חכמים לענין טומאה
שהוא כבשר.** שלא מצינו כאן
וישנו בבהמה טהורה:
להביא עור בית הבושת. של
נקבה בחטאת או בשלמים והאי
דלא מנייה ברישא כי הנך משום
דליתיה בעולה ותנא בעולה קאי
אלמא האי תנא הוא דחשיב להו
בשר אבל תי"ק לא קרי בשר אלא
עור שתחת האליה לחודיה:

20. קכב, ב

רָשׁ"י

עור הפרסות ממש. ולא עור שעל עצם השוק מן הקרסולים עד הארכובה:

רכובה הנמכרת עם הראש. כל עור שעל עצם השוק מרכובה התחתונה שחותכין בשעת הפשטת בהמה:

הטמאים. ה"א יתירא קדריש: לרבות עורות. שרצים הרכין שיהו כבשר ומהאי ה"א יתירא נמי רבינן (לעיל דף קיב:) צירן ורטבן וקיפה שלחן ועור הרך נמי איתא בהדיהו דהי מינייהו מפקת איהו נמי אוכלא הוא: האי הטמאים בתר דחשבינהו לכולהו כתיב:

הפסיק הענין. ולא קאי האי אלה אלא אקרא בתרא האנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת אלה הטמאים וגוי ולא אקרא קמא דלמינהו האמור בסוף פסוק ראשון הפסיקו לומר שאינן מין אחד אותן האמורים בפסוק ראשון חלוקים מהאמורים בפסוק השני:

וליחשב נמי. במתניתין: תנשמת. דהא איהו נמי בקרא בתרא כתיב:

רב תנא הוא ותני תנשמת. רב דמשני למינהו הפסיק אלמא הטמאים אכל הני דקרא בתרא קאי תנא הוא ותני תנשמת בעורותיהן כבשרן:

תנא דידן סבר לה כרבי יהודה. כלומר לא יליף טעמא מהטמאים אלא מסברא דגישתא כל שאין ממש בעורן שהוא רך ואין לו ממש עור קרי בשר כרבי יהודה דאמר הלטאה כחולדה אלמא לאו אקרא סמך והאי דלא מודי ליה תנא דידן בהלטאה בהא פליגי תנא קמא סבר גישתא דידה לאו גישתא הוא ורבי יהודה סבר גישתא הוא:

"ועור בית הפרסות".

מאי "בית הפרסות"?

רב אמר:

בית הפרסות ממש.

רבי חנינא אמר:

רכובה הנמכרת עם הראש.

"ועור האנקה והכח והלטאה, והחומט.

רבי יהודה אומר: הלטאה כחולדה".

תנו רבנן:

"הטמאים"⁵²³ (ויקרא יא, כט-לא) - לרבות עורותיהן כבשרן.

יכול אפילו כולן?

תלמוד לומר: "אלה" (ויקרא יא, לא).

והא "אלה" אכולהו כתיבי!

אמר רב:

"למינהו" הפסיק הענין.

ולחשוב נמי "תנשמת"!

אמר רב שמואל בר יצחק:

רב תנא הוא ותני "תנשמת".

והא תנא דידן לא תני 'תנשמת'!

אמר רב ששת בריה דרב אידי:

תנא דידן סבר לה כרבי יהודה,

דאזיל בתר גישתא,

ובגישתא דהלטאה קמיפלגי.

⁵²³ כט וזה לשון הטמא בשרץ השורץ על הארץ החלד והעקב והצב למינהו. ל והאנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת. לא אלה הטמאים לשם ככל השורץ כל הנמצא בהם במתם וטמא עד הערב

21. קכב, ב - קכג, א

רש"י

שטלאה. לשון טלאי אלמא מכיון שנטלה מתורת בשר ונתנה לתורת עור בטלה והאי נמי כיון ששטחן לפני הדורסן או שכרכן על רגלו להלוד בהן אף על פי שלא הילך:

טלאה. הוי מעשה לבטלו: **(עבוד)** **לגבל.** הלש עיסתו בטהרה והוא שכיר לבעל הבית וצריך למים להטביל כליו יטריח עצמו ארבעה מילין עד שיגיע למקוה ויטביל ויותר מכאן אין עליו לטרוח מן הסתם אלא אם כן נותן לו בעל הבית שכר הליכה:

ולתפלה. המהלך בדרך וגמר בלבו ורוצה ללון מבעוד יום אם יש בית הכנסת לפניו עד ארבעת מילין יטריח וילך שם כדי שיתפלל:

ולנטילת ידים. לאכילה ואין לו מים ויש מים לפניו לסוף ארבעה מילין ימתין עד שיגיע למים. איבו אמרה. להא שמעתא משמיה דריש לקיש והשומע טעה בין איבו לאבהו:

וארבעי אמר בה. וארבעה דברים היה אומר בה בשיעור ד' מילין: **עבודה.** האי כדי עבודה דמתניתין:

ליגיון. גדוד העוברים להלחם על בית מלחמתם:

קרקפלין. עור ראש אדם מת וזה למכשפות במלחמה:

"וכולן - שעבדו,

או שהילך בהו כדי עבודה - טהורין,

חוג מעור האדם."

"הילך" - אין,

לא הילך - לא.

והא תני רבי חייא:

"אזון חמור שטלאה לקופתו - טהורה!"

טלאה: אף על גב דלא הילך,

לא טלאה: הילך - אין,

לא הילך - לא.

כמה "כדי עבוד"?

אמר רב הונא אמר רבי ינאי:

ארבעת מילין.

אמר רבי אבהו אמר ריש לקיש⁵²⁴:

לגבל,

ולתפלה,

ולנטילת ידים - ארבעת מילין.

אמר רב נחמן בר יצחק:

קכג, א איבו אמרה,

וארבעי אמר בה,

וחדא מינייהו עבודה.

אמר רבי יוסי ברבי חנינא:

לא שנו אלא לפניו,

אבל לאחריו - אפילו מיל אחד אינו חוזר.

רב אחא בר יעקב אמר:

ומינה מיל הוא דאינו חוזר,

הא פחות ממיל - חוזר.

תנו רבנן:

"ליגיון העובר ממקום למקום ונכנס לבית - הבית טמא,

שאין לה כל ליגיון וליגיון שאין לו כמה קרקפלין,

ואל תתמה שהרי קרקפלו של רבי ישמעאל מונח בראש מלכים."

⁵²⁴ מסורת הש"ס, כתבי היד, ובסוגיה המקבילה פסחים מו. גירסת וילנא: (רבי אבהו משום ריש לקיש אמר)

22. קכג, א

רס"י

מתני'

המפשיט בבהמה ובחיה בטהורה. שחוטתה והוא טמא או בטמאה נבלה והוא טהור אם מפשיטו לעשות מן העור שטיח למטה ושלחן דמפשיטו פשוט כדרך שאנו עושין:

כדי אחיזה. הוי חבור יד להוציא טומאה מן הנבלה אם נוגע בו ולהכניס טומאה לבשר אם טהורה היא וטפי מהכא לא הוי יד להכניס ולהוציא טומאה ולקמן מפרש כמה כדי אחיזה: **ולחמת.** אם מפשיטו כפול לצורך חמת כעין אותן שעושין לצורך דבש ומתחיל מפיה והופכו כלפי זנבה:

עד שיפשיט את החזה. הוי חבור והנוגע בעור כנוגע בבשר בין ליטמא בין לטמא מפני שהחזה קשה להפשיט מכל האברים: **המרגיל.** שהתחיל לחותכו מרגליה כלפי ראשה ומפשיטה כפול לחמת כולו חבור מפני שהחזה לסוף הפשטו הוא לפיכך כולו חבור והנוגע אף בעור המופשט כנוגע בבשר: **עור שעל הצואר.** מעצמו נפשט לפיכך אינו חבור לעשות המופשט הראשון חבור כדרך שהחזה עושה דהא כולו חבור דקתני לאו דוקא כולו אלא עד החזה:

גמ'

מכאן ואילך. משהפשיט כדי אחיזה בפשוט על פני כולו לאחר שסדקו מן הצואר עד הזנב באמצעית כדרך המפשיטין והפשיט כדי אחיזה סביבות כולו:

טהור המופשט. עד מקום חבורו אבל מחבורו ואילך הוא טמא משום שומר כדאמרן בנוגע כנגד הבשר מאחוריו:

טפח. מן העור המופשט סמוך למקום חבור סביבות כולו הוי בית יד וטמא מפני שצריך לו שאוחז שם ומושך ומפשיט מאליו ולרב לאו יד חשיב ליה אא"כ מטלטלין בו את האוכל:

כשיעור הזה. כדי אחיזה: **בעור שכנגד הבשר.** שלא נפשט עדיין:

בטפח ראשון. הסמוך לכדי אחיזה כגון שלא הפשיט אלא טפחיים דאותו טפח הסמוך לכדי אחיזה אינו אוחז בו ומושך לפי שנוח לו לאוחז בשפת העור ולמשוך ולא זה ולא זה טוב לו אלא מפשיט בסכיך אבל לאחר שהפשיט קצת שלשה טפחים וארבעה והעור המופשט מכביד כלפי מטה אוחז בטפח הסמוך לבשר ומושך וכובד העור מסייעו: יש טפח ששיעורו כפול:

מתניתין

המפשיט: בבהמה ובחיה,

בטהורה ובטמאה,

בדקה ובגסה -

לשטים - כדי אחיזה,

ולחמת - עד שיפשיט את החזה.

המרגיל - כולו חבור לטומאה ליטמא,

ולטמא.

עור שעל הצואר -

רבי יוחנן בן נורי אומר: אינו חבור.

וחכמים אומרים: חבור,

עד שיפשיט את כולו.

גמרא

מכאן ואילך - מאי?

אמר רב:

טהור המופשט.

רבי אסי אומר:

טפח הסמוך לבשר - טמא.

מיתיבי:

"המפשיט בשיעור הזה,

מכאן ואילך, הנוגע במופשט - טהור."

מאי לאו אפילו בטפח הסמוך לבשר!

לא!

לבד מטפח הסמוך לבשר.

תא שמע:

"בעור שכנגד הבשר - טמא,

עור שכנגד הבשר - טמא."

הא בטפח הסמוך לבשר - טהור!

תנא כל טפח הסמוך לבשר - **"עור שכנגד הבשר"** קרי ליה.

תא שמע:

"המפשיט: בבהמה ובחיה,

בטהורה ובטמאה,

בדקה ובגסה -

לשטים - כדי אחיזה,

וטפח הסמוך לבשר - טהור!"

הכא במאי עסקינן:

בטפח ראשון.

23. קכג, א

רס"י

[המפשיט: בבהמה ובחיה,
בטהורה ובטמאה,
בדקה ובגסה -
לשטים - כדי אחיזה].

תנא:
"כמה כדי אחיזה?"
טפח".

והא תניא: "טפחיים!"

אמר אביי:
טפח כפול.

תניא נמי הכי:
"כמה כדי אחיזה?"
טפח כפול".

24. ככג, א-ב

רס"י

תנן התם:

"טלית שהתחיל בה לקורעה בין שנקרע רובה - שוב אינו חבור, וטהורה" (כלים כה, ח).

טלית שהתחיל בה לקורעה. שנטמאה ובא לקורעה לבטלה מתורת טלית ומאחר שאינה ראויה למלאכה הראשונה ואין שמה עליה מטהרת אע"פ שיש בשירה שלש על שלש ועדיין ראויה לקבל טומאה טהורה מטומאתה ראשונה דומיא דכלי חרס דשבירתו מטהרתו ושבירו מקבלין טומאה כדאמר' באלו טרפות (לעיל דף נד:) הן וקרקרותיהן ודופנותיהן ואף על גב דאמר בבהמה המקשה (לעיל דף עב:) שלשה על שלשה שהיה טמא מדרס ומגע הזב וחלקו טהור מן המדרס ועדיין טמא מגע הזב אלמא טומאת שלשה על שלשה דחזי ליה לא בטלה מיניה התם הוא דהוה עליה ב' טומאות טומאת מדרס חמורה וטומאת מגע קלה אהניא ליה חלוקה לבטל ממנו טומאת מדרס דתו לא חזי ליה ופשה לה טומאת מגע דחזיא לשלש אצבעות אבל הכא חד שמה הוא כולה טומאה דשלשה על שלשה היא וקריעה מהניא לבטולי שמה מינה דתו לא פש עליה מידי:

לא שנו אלא בטלית טבולת יום. שנטמאה והטבילה וצריך להשתמש בה טהרות קודם שיעריב שמה ולפיכך בא לקורעה דהכא הוא דלא גזרינן דליקריעה כולה אבל רובא לא דילמא חייס עליה ולא אתי למקדע רובא דכיון דלא חס עליה אטבילה שהמים קשין לה ולא חס לכך לא חייס עליה נמי וקרע רובא:

אבל. טמאה ולא הטבילה ובא לטהרה בקריעה זו לא סגי לה ברובא עד שיקרענה כולה:

דילמא לא אתי. למעבד רובא אלא פלגא ואמר רובא הוא:

חדא. בטבולת יום ליכא לאוקומה ולהשתמש בה ביום שהטבילה שהרואה אינו מבין בה שנקרעה לטהר וסבור על ידי טבילתה משתמשין בה ויאמרו טבילה בת יומא עולה בלא הערב שמש ועל כרחך מתניתין לאו ביום טבילה עסקינן אלא בשלא הוטבילה כל עיקר וקרעה ביום המחרת לטומאתה דהרואהו משתמש בה אומר שהטבילה אתמול:

ועוד. דקאמרת גזירה רובה אטו חציה: **עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון.** דאמר (בהשוחט) בפ"ק (לעיל דף כא.) רוב שנים דוקא ואסור למלוך כל השנים דגמר מחטאת דכתיב ביה לא יבדיל היכי שרינן הכי ליגזור דילמא לא אתי למיעבד רובא:

בטומאה דרבנן. שהיה המפשיט טמא טומאה דרבנן כגון הנד דגבי שמנה עשר דבר (שבת דף יג:) הבא ראשו ורובו במים שאובים ובהמה זו קדשים היא ואם נגע בה טמאה מדרבנן הלכך לא מחמירין בה כולי האי:

תינח טמא בטהורה טהור בטמאה טומאה דאורייתא היא. דהא מתניתין בין בטמאה בין בטהורה קתני תנא טהורה לענין הכנסת טומאה לקבלה מן המפשיט ותנא טמאה לענין הוצאת טומאה שתטמא היא את המפשיט הראשון הנוגע בכדי אחיזה ולטהר את השני המפשיט מכדי אחיזה ואילך ולא נגע בבשר והכא ליגזור דהא כל בהמה טמאה נבלה היא אפי' שחטה וטומאתה דאורייתא:

בטרפה. האי טמאה דמתני' לאו בהמה טמאה אלא בהמה טהורה טרפה ושחטה והיא מטמאתו אם נוגע בה כדמפרש ואזיל:

מטמאה במוקדשין. כלומר אם של מוקדשין היא: **שרצים.** אין נוחין להפשיט:

כולו. חבור ואפילו יותר מכדי אחיזה הנוגע במופשיט טמא מדנקט שרצים טעמא משום דקשים להפשיט אבל גמל לא ואע"פ שטומאתו דאורייתא היא שיעור הפשטה בכדי אחיזה ולא גזרינן משום פחות מכדי אחיזה וקשיא לרב נחמן דגזר דילמא לא אתי למעבד שיעורא:

לא תימא הא בגמל. ביותר מכדי אחיזה אינו חבור אלא הך דיוקא דדייקין למעוטי גמל אעור הצואר הוא דדייקין והכי קאמר שרצים הוא דעד שיפשיט את כולו אבל גמל שהפשיט עד הצואר אינו חבור ובמפשיט לחמת ובמרגיל קאי ולעולם לשטיח אף ביותר מכדי אחיזה טמא דגזרינן בבהמה טמאה הואיל וטומאתה דאורייתא:

ור' יוחנן בן נורי היא. דאמר במתני' אינו חבור והכא ליכא למיגזר מידי דלמא לא אתי למעבד עד הצואר דהיכרא טובא איכא אבל בין פלגא לרובא לא מוכחא מילתא וכן בין כדי אחיזה לפחות מכדי אחיזה:

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה:

לא שנו אלא בטלית טבולת יום,

דמיגזר דלא חס עליה ואטבילה,

לא חייס עליה וקרע לה רובה.

אבל טלית שאינה טבולת יום - לא!

גזרה דלמא לא אתי למיקרעה רובה.

אמר רבה:

שתי תשובות בדבר:

חדא - שמה יאמרו טבילה בת יומא עולה!

קכג,ב ועוד ^עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון ליגזר,

דילמא לא אתי למעבד רוב שנים!

אמר ליה רב יוסף:

דקא אמרת: "גזירה שמה יאמרו טבילה בת יומא עולה" - קרעה מוכיח עליה.

ודקא אמרת: "עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון ליגזר" - כהנים זריזים הן.

תא שמע:

"המפשיט: בבהמה ובחיה, בטמאה ובטהורה, בדקה ובגסה,**לשטיח - כדי אחיזה".**

הא יתר מכדי אחיזה - טהור,

אמאי? ליגזר: דילמא לא אתי למעבד אלא כדי אחיזה,

וקא נגע בטומאה, וקא מטהרינן ליה!

אי בטומאה דאורייתא - הכי נמי,

הכא במאי עסקינן: בטומאה דרבנן.

תינח: טמא בטהורה,

טהור בטמאה - טומאה דאורייתא היא!

בטרפה.

טרפה בת טמוי היא?!

אין, כדאבוח דשמואל,

דאמר אבוח דשמואל:

טרפה ששחטה - מטמאה במוקדשין.

תא שמע:

"רבי דוסתאי בן יהודה משום רבי שמעון אומר:**המפשיט בשרצים חבור עד שיפשיט את כולו",****הא בגמל - אינו חבור!**

לא תימא: "הא בגמל - אינו חבור",

אלא אימא: בעור שעל הצואר - אינו חבור,

ורבי יוחנן בן נורי היא.

25. קכג, ב - קכד, א

רפ"י

מעפורת. סודר ויתחפש באפר דכתיב גבי מיכה (מלכים א כ) מתרגמינן ואישתני במעפורתא: **שייר.** בההוא מיעוט שלא נקרע כדי מעפורת חשוב הוא להיות חבר:

לא שנו. דכי לא שייר הוי חילוק: **אלא טלית.** דכיון שנקרע בטל שמה דאפי' חוזר ותופרה אינה חוזרת לקדמותה:

אבל עור. שנטמא וסדקו ושייר מקצת:

חלים. חזק הוא ע"י אותו מקצת וכשחוזר ותופרו הרי הוא כבתחלה הלכך לא בטל שמו מעליו:

שנתן בו איזמל. שהתחיל לבטלו טהרו ואע"פ שעדיין יש בגדול חמשה על חמשה טפחים שהן שיעור למדרס עור כדאמרין בסוכה (דף יז:) הבגד שלשה על שלשה השק ד' על ד' העור ה' על ה':

עד שימעיטנו. דלא דמי לטלית דהתם קודם קריעה היה שמה טלית ועומדת להתכנסות ובקריעתה בטל שמה הלכך אף על גב דשיריים בני קבולי טומאה טהרו מטומאה ראשונה אבל הכא כל שעה שם עור עליו הלכך עד שיבטלנו מכשיעור:

כי מיעטו מיהא טהור. ואע"פ שלא סדקו כולו אלא באחד מראשיו:

דקא צרי ליה להדיא. סודקו לארכו או לרחבו צרי לשון סדק כמו צריא דחיטי בפסחים (דף מ.) וכמו טיליא חריפא דמצרי זיקי במס' ע"ז (דף ל.):

דרך סביבותיו. דתו לא חלים שפיר:

חלים. מחובר ועומד הוא לבשר: **ראשון ראשון.** המופשט עושה ניפול הוי כנפרש לגמרי דהא אין סופו לחזור לבשר עוד:

הא חלים וקאי. דהא לא הופשט וקאמר דאינו חבר והנוגע בעור כנגד הצואר אינו טמא:

א"ל אביי. ואדמותבת מדרבי יוחנן בן נורי סייעיה מדרבנן:

אלא אמר אביי. אי סבירא לן דחלים דכולי עלמא הוי חבר והכא טעמא משום דלא חלים והוא שעשוי לינתק מאליו בשומר העשוי לנתק קא מיפלגי דרבנן סברי אפי"ה לא בטיל תורת שומר מיניה כל זמן שלא ניתק:

תנור. תחלתו עשוי כלי כקדרה ומטלטל וכשבא לקובעו מעמידו בארץ ומדביק טיט סביבו ומעבהו וקרי ליה טפילה שמטפלה ומחברה לו פלשטרי"א בלע"ז:

חולקו לשלשה. לכלי עצמו מבפנים דאי לשנים הגדול טמא דאיכא רובא:

וגזור את הטפילה. שדיבק עליו שגם הוא מחברתו ואע"פ שעדיין הוא עומד טהור:

עד שיהא בארץ. כלומר עד הקרקע מפילה:

הא חלים וקאי. שהטפילה מעמידו יפה:

אמר רב הונא משום **רבי ישמעאל ברבי יוסי**⁵²⁵:

לא שנו אלא שלא שייר בה כדי מעפורת, אבל שייר בה כדי מעפורת - חבר.

אמר ריש לקיש:

לא שנו אלא טלית,

אבל עור - חלים.

ורבי יוחנן אמר:

אפילו עור נמי - לא חלים.

איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש:

"עור טמא מדרס"

חישב עליו לרצועות וסנדלים, פיו שנתן בו איזמל - טהור,

דברי רבי יהודה.

וחכמים אומרים:

עד שימעיטנו מחמשה טפחים" (כלים כו, ט).

כי ממעיט ליה מיהא טהור - אמאי? לימא חלים!

כי קאמרי דחלים - היכא דקא צרי ליה להדיא,

הכא במאי עסקינן? במקצע וכא לו דרך סביבותיו.

מתיב רבי ירמיה:

"המפשיט: בבהמה ובחיה, בטהור ובטמא, בדקה ובגסה,

לשטיח - כדי אחיזה".

הא יתר מכדי אחיזה - טהור.

ואמאי? לימא חלים!

תרגמה רבי אבין:

ראשון ראשון עושה ניפול.

מתיב רב יוסף:

"עור שעל הצנאר"

רבי יוחנן בן נורי אומר: אינו חבר.

אמאי? הא חלים וקאי!

אמר ליה אבוי:

אימא סיפא: "וחכמים אומרים: חבר".

אלא אמר אבוי:

בשומר העשוי לנתק מאליו קא מיפלגי,

מר סבר: הוי שומר,

ומר סבר: לא הוי שומר.

מתיב רבי ירמיה:

"תנור שנטמא, כיצד מטהרין אותו?

קכד, א חולקו לשלשה, וגזור את הטפילה^א עד שיהא בארץ.

רבי מאיר אומר:

אינו צריך, לא לגרוד את הטפילה,

ולא עד שיהא בארץ,

אלא ממעטו מבפנים מארבע טפחים" (כלים ה, ז).

כי ממעט לה מארבע - מיהא טהור,

אמאי? לימא הא חלים וקאי!

⁵²⁵ על פי כתבי יד ועוד. גירסת וילנא: רבי שמעון ברבי יוסי

אמר ליה רבא:

ואימא מדרבנן: "גורר את הטפילה עד שיהא בארץ" (כלים ה, ז).

אלא אמר רבא:

הכי קאמר: תנור שנטמא - כיצד מטהרין אותו?

דברי הכל חולקו לשלשה, וגורר את הטפילה עד שיהא בארץ.

והרוצה שלא יבא תנורו לידי טומאה - כיצד הוא עושה?

חולקו לשלשה, וגורר את הטפילה עד שיהא בארץ.

רבי מאיר אומר: אינו צריך לא לגרור את הטפילה, ולא עד שיהא בארץ,

אלא ממעטו מבפנים מארבע טפחים.

רש"י

ואימא מדרבנן. אדמותבת ליה

מדר"מ סייעיה מדרבנן:

אלא אמר רבא. בשנטמא כ"ע לא

פליגי דכל כמה דחלים לא טהר

והכא הכי קאמר:

כיצד הוא עושה. מתחלתו שלא

יהא שם תנור עליו:

ר"מ אומר. בהא שעדיין לא ירד

טומאה אינו צריך לגרור כו'.

26. קכד, א

רפ"י

תנור תחלתו ד'. אין תנור פחות מארבעה ואפילו נגמרה מלאכתו:
ושיריו. אם היה גדול ונטמא ושברו צריך שלא יהא בו שבר של ד':
בד"א. דתחלתו ארבעה ושיריו ד':
בגדול. התנורים העשויים לאפות ולצללות כדרכן אבל קטן שעושין לתינוקות תחלתו כל שהוא:
שתגמר מלאכתו. לאחר שנגמר והסיקו אפילו הוא טפח מקבל טומאה: קתני מיהא בד"א בגדול דשיריו ד' אבל בציר מארבעה לא טמא הוא והתם קתני חלקו לשלשה אבל לשתים לא סגי ואע"ג דליכא בחציו ד' דמדקא מיקל ר"מ ואומר אינו צריך אלא ממעטו מבפנים מד' מכלל דרבנן נמי בהא פליגי דאע"ג דלא הוי השבר ד' אפ"ה בעינן דלא ליהוי רובא:
התם. דקתני דבעינן ד' ואי לא לא הוי טמא:
דצלקיה מצלק. לרחבו דשוב אינו עומד יפה:
הכא. דקתני ברובא טמא ואע"ג דלא הוי ד':
דעבדיה גיסטרא. שחלקו לארכו בגובהו כזה: ה"ג אמר מר שיריו ברובו:

אמר מר:

"חולקו לשלשה".

ורמיהו:

"תנור:**תחלתו ארבעה,****ושיריו ארבעה,****דברי רבי מאיר.****וחכמים אומרים:****במה דברים אמורים: בגדול,****אבל בקטן: תחלתו - כל שהוא, משתגמר מלאכתו,****שיריו - ברובו" (כלים ה, א).**

וכמה "כל שהוא"?

אמרי דבי רבי ינאי:

טפח,

שכן עושים תנור⁵²⁶ בנות טפח.

טעמא דאיכא שיריו ארבעה,

הא ליכא שיריו ארבעה - טהור!

אמרי:

התם - דצלקיה מצלק,

הכא - דעבדיה גיסטרא.

27. קכד, א

רָשָׁי

הא אמרי רבנן ד'. דקתני בד"א
בגדול אלמא בין אתחלתו בין
אשיריו מודו ליה לר"מ בגדול:

בתנורא בר שבעה. קאמרי ד'
הואיל ורובו בציר מד' הוא לא
מטמינן ליה ברובו דלא חמירי
שיריו מתחלתו דהא תחלתו
כשהוא שלם לא הוי תנור בציר
מארבעה:

**והאי דקתני רובו בתנור בר
תשעה.** דאע"ג דבחציו איכא
ארבעה לא מטמא עד דהוי רובא
ובהא רבנן לקולא:

אמר מר:

"שיריו ברובו".

רובו דטפח - למאי הוי?

אמר אביי:

שירי גדול ברובו.

והאמרי רבנן: ארבעה!

לא קשיא:

הא - בתנורא בר תשעה,

הא - בתנורא בר שבעה.

28. קכד, א

רס"י

[טלית שהתחיל בה לקורעה כיון שנקרע רובה - שוב אינו חבור,

וטְהוּרָה" (כלים כה, ח).

...

אמר רב הונא משום רבי ישמעאל ברבי יוסי:

לא נשנו אלא שלא שייך בה כדי מעפורת,

אבל שייך בה כדי מעפורת - חבור".

לישנא אחרינא אמרי לה:

אמר רב הונא משום רבי ישמעאל ברבי יוסי:

ואפילו שייך בה כדי מעפורת.

אמר ריש לקיש:

לא נשנו אלא טלית,

אבל עור - חשיב.

ורבי יוחנן אמר:

אפילו עור - נמי לא חשיב.

איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש:

"עור טמא מדרס:

חישב עליו לרצועה וסנדליו - כיון שנתן בו איזמל טהור,

דברי רבי יהודה.

וחכמים אומרים:

עד שימעיטנו מחמשה טפחים".

כי ממעט מיהא טהור,

אמאי? לימא חשיב!

הקא במאי עסקינן:

דקא בעי ליה למושב זב.

לא שנו. דאע"ג דשייך בה כדי
מעפורת בטלה אלא טלית:
אבל עור. כי האי שיעורא:
חשיב. ולא בטיל:
למושב זב. פלאדשטור"א
ובבציר מהכי לא חזי למילתיה:

29. קכד, א-ב

רס"י

מתני'

עור שיש עליו כזית בשר.
במקום אחד:

הנוגע בציב היוצא ממנו. היינו
באותו בשר או בשערה שכנגד
אותו בשר:

טמא. דשערה הוי שומר
כדאמרין (לעיל דף קיט:).
חלחולי מחלחל:

ציב. רצועה ותלתל היוצא
מאותו בשר ותלוי ודבוק
במקצת ובאותו ציב ליכא כזית
אבל מעורה הוא לכזית:

מטמא במשא. שהרי נשא כזית
נבלה:

ולא במגע. דאי אפשר ליגע ביחד
ושתי נגיעות אין מצטרפות:

לא במגע ולא במשא. כדמפרש
שהעור מבטלו:

ומודה רבי עקיבא. דאע"ג דלא
הוי כזית מעורה במקום אחד
דלאו עור חיבור שהמסיט שתי
חצאי זיתים ביחד טמא:

גמ'

לא שנו. דכזית שלם דברי הכל
לא בטיל אלא פלטתו חיה:
כתרטא רובע הקב לשון מורי
ל"א כף מאזנים:

זימנין. פעם אחרת:

אשכחיה. רב אושעיא לר' אמי:
דיתבי וקאמר. לא שנו דשתי
חצאי. זיתים לר' ישמעאל לא
בטלי אלא פלטתו חיה:

מר אסיפא. אשתי חצאי זיתים:
מתני לה. לדרי יוחנן דפלטתו

סכין בטל הכי מתוקמא שפיר אי
הוו תני לה קמיה דרב נחמן הכי
לא הוה מזלזל בה:

א"ל ר' אמי. ואלא עולא ארישא
דמיירי בכזית. שלם:

מתני לה. בתמיה:

מתניתין

עור שיש עליו כזית בשר:
הנוגע בציב היוצא ממנו,
ובשערה שכנגדו - טמא.

היו עליו כשני חצאי זיתים - מטמא במשא,

ולא במגע,

דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר:

לא במגע,

ולא במשא.

ומודה רבי עקיבא:

כשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן - שהוא טמא.

ומפני מה רבי עקיבא מטהר בעור?

מפני שהעור מבטלן.

גמרא

אמר עולא אמר רבי יוחנן:

לא שנו אלא פלטתו חיה,

אבל פלטתו סכין - בטיל.

אמר ליה רב נחמן לעולא:

אמר רבי יוחנן אפילו כתרטא?

אמר ליה:

אין.

ואפילו כנפיא?

אמר ליה:

אין.

אמר ליה:

האלהים!

אם אמר לי רבי יוחנן מפומיה - לא ציינתא ליה!

כי סליק רב אושעיא אשכחיה ליה לרבי אמי אמרה לשמעתי קמיה:

הכי אמר עולא,

והכי אהדר ליה רב נחמן.

אמר ליה: ומשום דרב נחמן חתניה דבי נשיאה הוא, מזלזל בשמעתי דרבי יוחנן?

זמנין אשכחיה דיתבי וקאמר לה אסיפא: "היו עליו שני חצאי זיתים - מטמאים במשא,

ולא במגע,

דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר:

לא במגע,

ולא במשא."

אמר רבי יוחנן:

לא שנו אלא פלטתו חיה,

אבל פלטתו סכין - בטיל.

אמר ליה:

מר אסיפא מתניתין לה?

אמר ליה:

אין.

ואלא עולא ארישא אמרה ניהליכו?

אמר ליה:

אין.

אמר ליה:

האלהים!

אי אמר לי יהושע בן נון משמיה - לא צייתנא ליה!

כי אתא רבין וכל נחותי:

אמרוה ארישא.

ואלא קשיא!

כדאמר רב פפא:

קדב, במרודד,

הכא נמי במרודד.

רס"י

ואלא קשיא. אי כזית שלם בטיל לעולם בטיל ואפילו כתרטא והא ליכא למימר דכולי האי מבטל איניש:

במרודד. דק וקלוש וארוך ורחב דכי מצרפת ליה הוי כזית ומיהו לא טרח איניש ומצרף ליה ומיהו פלטתו חיה דלאו איהו בטליה לא בטיל:

מרודד. לשון וירקעו (שמות לט) ורדידו:

30. קכד, ב

"הָיוּ עָלָיו [בְּשָׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים - מִטְמֵא בְּמִשָּׁא, וְלֹא בְּמַגֵּעַ, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל]".

רפ"י

לא שנו. לרבי ישמעאל דאמר דאע"ג דלא בטלי לענין משא במגע לא מטמו:

אלא מאחוריו. שלא נוגע בבשר אלא בעור מאחוריו דכיון דלא הוי כזית שלם יחד אין לו יד ולא שומר ואע"ג דאמרן לעיל (דף קיח:) אין שומר לפחות מכפול הא כפול יש שומר הא איכא ת"ק דאחרים דפליג כדאמרין לעיל אין זה שומר ורבי ישמעאל ס"ל כת"ק דאחרים:

יש נוגע וחוזר ונוגע. כלומר שתי נגיעות מצטרפות:

כל המטמאים באהל. כגון כזית מן המת ורובע עצמות ומלא תרוד רקב:

שנחלקו. השיעור נחלק לשנים והכניס שתי החצאים לתוך הבית:

מטהר. דאין לו אהילות מצטרפין שהבית מאהיל כאן וחוזר ומאהיל כאן מדקאמר רבי יוחנן רבי ישמעאל ורבי דוסא אמרו דבר אחד אלמא טעמיה דרבי ישמעאל משום אין נוגע וחוזר ונוגע: ופרכין מדרבי דוסא כרבי ישמעאל מכלל דרבנן דפליגי עליה כרבי עקיבא קיימי והא ר"ע טפי מיקל:

כדקתני סיפא. דטעמיה דר"ע דעור מבטלו הוא אבל בעלמא אפילו במגע נמי מטמא דאי לא מטמא במגע לא הוה מטמא במשא דהאמר ר"ע לקמן את שבא לכלל מגע בא לכלל משא: **ותחבן בקיסם.** נמי רחוקין זה מזה קאמר דנוגע וחוזר ונוגע הוא כדלקמן אמילתיה דעולא: **ולא בעור שיש עליו שני חצאים.** דלא קרינא ביה הנוגע בנבלתם (ויקרא יא) דאין בכל נגיעה כשיעור נבלה:

יכול אף הנושא ת"ל והנושא יטמא. והרי זה נושא את הנבלה:

והנוגע והנושא. קראי גבי הדדי כתיבי בההיא נבלה דכתיב בה הנוגע יטמא אההיא קאי והנושא יטמא:

לא בא לכלל מגע. כלומר לדידך כיון דאמרת לא מטמא במגע תו לית לך לטמויי במשא:

ואם איתא. לבר פדא מאי קמהדר ליה ר"ע לרבי ישמעאל הא מודי דבא לכלל מגע מלפניו:

בכל צד. אף מאחוריו דהא בההוא קרא דלעיל כתיבא נמי נגיעת אחוריים כדאמרין בריש פירקין (דף קיח.) יכול אפילו יש עליו כזית הנוגע בעור שכנגד הבשר מאחוריו לא יהא טמא ת"ל יטמא:

אמר בר פדא:

לא שנו אלא מאחוריו,

אבל מלפניו - יש נוגע וחוזר ונוגע.

ורבי יוחנן אמר:

אין נוגע וחוזר ונוגע.

ואזדא רבי יוחנן לטעמיה,

דאמר רבי יוחנן:

רבי ישמעאל ורבי דוסא בן הרקינס אמרו דבר אחד.

רבי ישמעאל?

הא דאמרן.

רבי דוסא בן הרקינס?

דתנן:

"כל המטמאין באהל שנחלקו והכניסו לתוך הבית:

רבי דוסא בן הרקינס מטהר,

וחכמים מטמאים" (עדויות ג, א; אהלות ג, א).

לאו אמר רבי דוסא בן הרקינס הָתָם: "אין מאהיל וחוזר ומאהיל",

הָתָא נמי, אין נוגע וחוזר ונוגע.

ומדרבי דוסא בן הרקינס כרבי ישמעאל,

רבנן כרבי עקיבא.

והא רבי עקיבא טהורי קא מטהר!

עד כאן לא קא מטהר רבי עקיבא אלא בעור,

אבל בעלמא מטמא,

כדקתני סיפא: "ומוזדה רבי עקיבא:

בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא,

ומפני מה רבי עקיבא מטהר בעור?

מפני שהעור מבטלן".

מתיב רב עוקבא בר חמא:

"**בגבלתם**"⁵²⁷ (ויקרא יא, כז; יא, לט) - ולא בעור שיש עליו שני חצאי זיתים.

יכול אף במשא?

תלמוד לומר: "**והנושא ... יטמא**"⁵²⁸ (ויקרא יא, כה),

דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר:

"**הנוגע ... והנושא**" - את שבא לכלל מגע - בא לכלל משא,

לא בא לכלל מגע - לא בא לכלל משא".

ואם איתא,

הרי בא לכלל מגע מלפניו!

אמר רבא:

הכי קאמר: את שבא לכלל מגע בכל צד - בא לכלל משא,

לא בא לכלל מגע בכל צד - לא בא לכלל משא.

⁵²⁷ וכל חולץ על פניו בכל החיה ההלכת על ארבע טמאים הם לקם כל הנגע בגבלתם יטמא עד הערב (ויקרא יא, כז)

וכי זמנות מן הבחמה אשר היא לקם לאכלה הנגע בגבלתה יטמא עד הערב (ויקרא יא, לט)

נחלקו הגירסאות, בכתבי יד ובדפוסים ישנים ועוד הגירסה כאן: בנבלתה

⁵²⁸ וכל הנשא מוגבלתם וכסס בגדיו וטמא עד הערב

31. קכד, ב

רפ"י

קולית סתומה. ואין עליה בשר ויש בתוכה מוח ותנן במתניתין קולית נבלה וקולית השרץ סתומים טהורין אף מן המשא דלא באו לכלל מגע מי פליג עליה רבי ישמעאל או לא מי אמרינן אית ליה לרבי ישמעאל כו':
והכא. בעור של שני חצאין:
היינו טעמא. דמטמא במשא משום דבא לכלל מגע מלפניו אבל גבי קולית לא בא לכלל מגע כלל דהא עצמות נבלה אין להם טומאה כדאמרן בנבלתה ולא בעצמות ובמוח אינו יכול ליגע דהא סתומה היא:
עורבא פרח. ראה עורב פורח באויר כלומר השיאו לדבר אחר:
סמכוני באשיות. כלומר צריכני חיזוק לפי שסר כחי מכח הדרשה שדרשתי היום ברבים דשבת הרגל היתה:

בְּעָא מִינִיהּ רַב אֱוִיָּא סָבָא מְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא:
 קולית סתומה לרבי ישמעאל - מהו שתטמא?

אית ליה לרבי ישמעאל: "את שבא לכלל מגע - בא לכלל משא,
 לא בא לכלל מגע - לא בא לכלל משא",
 והכא היינו טעמא משום דבא לכלל מגע מלפניו,
 או דלמא:
 לית ליה?

אמר ליה:
 עורבא פרח ...

אמר ליה רבא בריה:
 ולא היינו רב אבא סבא מפומבדיתא דמשבח לן מר בגויה דגברא רבה הוא!?

אמר ליה:
 אני היום "סמכוני באשיות"⁵²⁹ (שיר השירים ב, ה) - ובעא מינאי מילתא דבעי טעמא.

32. קכד, ב

רפ"י

הוליד והביא. שנשאן כל היום :
כתיב נשא. והנשא את נבלתה
 חסר הוא בלא וי"ו וסתם
 קריאתו כיון דלא כתב וי"ו
 נקרא נישא ואנן קרינן נושא :
והוא דנישא. שיהא כזית מחובר
 הניטל כולו כאחד בלא בית יד
 אחר :
דברי רבי ישמעאל. אלמא כיון
 דאין עור מבטלו מטמא במשא
 ואף על גב דלאו מחובר הוא
 ביחד :
במרודד. שיש כאן חצי זית
 ורחוק ממנו חצי זית ורצועת
 בשר מרודד מזה לזה ומחברתו :
אחד הנוגע. בשני חצאי זיתים :
ואחד המסיטן. טמא בלא נישא
 אף על פי שאין מחוברין יחד :
והוא דנישא. וקאי בין אמגע בין
 אמשא דאין מטמאין אפילו
 במשא אא"כ מחוברין :

אמר עולא:

שני חצאי זיתים שתחבן בקיסם,
 אפילו מוליד ומביא כל היום כולו - טהור.

מאי טעמא?

כתיב ו"נשא" ⁵³⁰ (ויקרא יא, כה) וקרינן נושא,
 בעינן נושא והוא דנישא בבת אחת.

תנן:

"היו עליו שני חצאי זיתים - מטמאין במשא,
 ולא במגע,
 דברי רבי ישמעאל".

אמאי? והא לאו נישא הוא!

אמר רב פפא:

במרודד.

תא שמע:

"מודה רבי עקיבא:

בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן - שהוא טמא".
 אמאי? והא לאו נישא הוא!

הכא נמי במרודד.

כתנאי:

"אחד הנוגע ואחד המסיט.

רבי אליעזר אומר:

אף הנושא".

אטו נושא לאו מסיט הוא!?

אלא לאו הכי קאמר: אחד הנוגע ואחד המסיט - בלא נישא,
 ואתא רבי אליעזר למימר: והוא דנישא.

ומאי "אף"?

אימא: והוא דנישא.

⁵³⁰ וכל הנשא מנגלתם וכבס בגדיו וטמא עד הערב
 ויש שגרסו בגמרא "נישא".

33. קכד, ב - קכו, א

רפ"י

מתניתין

קולית המת,

קכה, וקולית המוקדשין: הנוגע בהן, בין סתומים בין נקובים - טמא.

קולית נבלה,

וקולית השרץ: הנוגע בהם, סתומים - טהורים,

נקובים כל שהוא - מטמא במגע.

מנין שאף במשא?

תלמוד לומר: "הנוגע והנושא"⁵³¹ (ויקרא יא, לט-מ).

את שבא לכלל מגע - בא לכלל משא.

לא בא לכלל מגע - לא בא לכלל משא.

גמרא

"נוגע" - אין,

אבל מאהיל - לא.

היכי דמי?

אי דאיכא כזית בשר - באהל נמי ליטמא!

דליכא כזית בשר.

ואי דאיכא כזית מוח מבפנים, טומאה בוקעת ועולה - באהל נמי ליטמא!

דליכא כזית מוח בפנים.

ואי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ,

אבר מעליא היא - באהל נמי ליטמא!

אמר רב יהודה בריה דרבי חייא:

זאת אומרת:

מוח בפנים, אינו מעלה ארוכה מבחוץ.

במאי אוקימתא?

דליכא כזית.

אי הכי,

במוקדשים אמאי מטמא!

ותו,

קולית נבלה,

וקולית השרץ, כי ניקבו - אמאי מטמאו?

הא לא קשיא:

רישא - דליכא כזית,

סיפא - דאיכא כזית.

ומאי קא משמע לן?

מילי מילי קא משמע לן,

רישא - קא משמע לן: דמוח מבפנים אינו מעלה ארוכה מבחוץ.

מתני'

קולית המת. טמא דהא עצם כשעורה במת מטמא במגע ובמשא כדכתיב או בעצם אדם:

וקולית המוקדשים. במסכת פסחים (דף קכ:) תנן הפגול והנותר מטמאין את הידים דגזרי בהו רבנן משום חשדי כהונה ועצלי כהונה כדמפרש התם וגזרו אף בעצמות ששימשו נותר:

נבלה. אין עצמותיה מטמאים דכתיב (ויקרא יא) בנבלתה ולא בעצמות וכן שרץ הלכך סתומים טהורים אף מלטמא במשא וכ"ש מגע דאי אפשר לו ליגע ואע"ג דשומר מכניס ומוציא טומאה ה"מ בדבר שאפשר ליגע בטומאה עצמה ואפילו לא נגע בה אלא בשומר טמא אבל היכא דאי אפשר ליגע בטומאה עצמה אין שומר מטמא:

נקובים כל שהוא. אפילו כחוט השערה. שאפשר להכניס בו חוט השערה של ראשו או זקנו והרי הוא מטמא בכך כדלקמן:

גמ'

ואי דאיכא כזית מוח מבפנים טומאה בוקעת ועולה. קושיא היא אמאי אין מטמא באהל הרי אין לה חלל טפח וקיימא לן בברכות (דף יט:) כל חלל שאין בו טפח אינו חוצץ בפני המת:

ואי. קסבר מוח שבפנים מעלה ארוכה לבשר מבחוץ אע"ג דליכא מוח הואיל ובמחובר לחי סוף המוח לבא שהרי פעמים שהמוח כולו כלה וחוזר וע"י המוח גדל הבשר מלמעלה א"כ בלא בשר ובלא מוח חשיב אבר כל עצם חלול ותנן (אהלות פ"א מ"ז) האברים אין להן שיעור אפילו פחות מכזית מן המת ופחות מכעדשה מן השרץ:

קסבר. אין מוח שבפנים מעלה ארוכה לבשר מבחוץ. והכא הואיל וליכא בשר אין סופו להעלות ארוכה בחי ולא אבר מיקרי א"ה במוקדשין אמאי טמאים. הרי לא שימשו נותר דאין נותר בפחות מכזית:

כי נקבו אמאי טמאין. הא אמרת דאין שומרין מצטרפין לטומאה חמורה:

רישא. דקולית המת:

דליכא כזית. לפיכך אין מטמא באהל:

סיפא. מוקדשים ושרץ ונבלה: דאיכא כזית. לפיכך גבי מוקדשין איכא שיעור נותר וגבי נבלה ושרץ איכא שיעור לטמא:

ומאי קמ"ל. כיון דרישא ליכא כזית אכתי לא אשמעינן דעצם כשעורה מטמא במגע ולא באהל וכזית מן הנבלה מטמא:

מילי מילי. כל דבר ששנה במשנתנו אשמעינן טעמא בכל חד וחד מה שהראה זה לא הראה זה:

רישא. אשמעינן מדלא טימא באהל על כרחיך שמעת מינה דמוח שבפנים אין מעלה ארוכה מבחוץ דאי מעלה בין אית ביה בין לית ביה מטמא:

⁵³¹ לט וזי וזות מן ההקמה אשר היא לכם לאקלה הנגע בנבלתה וטמא עד הערב.

מ והאכל מנבלתה ויכבס בגדיו וטמא עד הערב והנשא את נבלתה ויכבס בגדיו וטמא עד הערב.

מוקדשין - מאי קא משמע לן?
שימוש נותר מילתא היא.

רס"י

מילתא היא. כנותר עצמו ואיצטריך
לאשמועין דהכי הוא כדבר מרי משום
דבפסחים (דף קכ:) לא תנן אלא הפגול
והנותר אבל שמושו לא תנן ואשמעין
מתניתין דמשום דשימשו כזית נותר
מטמאה אפי' כשהיא סתומה ולא נגע
במוח טמא משום עצם ששימש את
הנותר:

לא ניקבה לא. דבעינן אפשר ליגע כדתיני
טעמא בהדיא לקמן:

אביי אמר לעולם מוח מעלה ארוכה.
ומתניתין בששפה נסרה במגל או בסכין
דתו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא
כזית מוח דמטמא באהל משום שיעור לא
מטמא אבר ובמוקדשין נבלה ושרץ
בדאיכא כזית כדאוקימנא ואביי לא פליג
אלא במעלה ארוכה:

לארכה. דעכשיו שייר בה רצועה שלא
שיפה:

טמאה. ואפילו אין בה לא בשר ולא מוח
דמוח שהיה עתיד לבא מבפנים מעלה
ארוכה וכיון דכזיתיה בעלי חיים מעלה
ארוכה השתא נמי אבר הוא ולא בעי
שיעור:

לרחבה. סביב סביב ואפילו במקום אחד:
דקל. אם תטול ממנו רצועה סביב הוא
מתיבש שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן
הקרקע למעלה ממקום שנקלף ואם
תקליפנו לארכו ותשייר צדו אחד יש דרך
לשרף לעלות:

לעולם. רישא דאיכא כזית דלא מוקמינן
מתניתין בתרי טעמי וא"נ ליכא כזית
הויא מטמא באהל דמוח שבפנים מעלה
ארוכה:

ומאי נוגע מאהיל. מאהיל נמי במשמע
כדמפרש ואזיל דאיכא תנא דקרי
למאהיל נוגע:

אמאי טהורים. עצם גופיה אבר הוא ובלא
מוח נמי מטמא וסתוימה מאי אהניא:

המתקשקש. יבש ונעקר בתוך החלל
דהוא לא מעלה ארוכה:

גבי מת. אף על גב דאינו מעלה ארוכה
מטמא באהל דהא בלא חשיבות אבר הא
איכא שיעור וסתוימה לא מהניא ביה
דטומאה בוקעת ועולה ומוקדשים הרי
שמשו נותר:

נבלה כיון דמתקשקש הוא. ושוב אינו
מעלה ארוכה לאו אבר הוא הלכך ניקבו
דאפשר ליגע מטמאים משום שיעור לא
ניקבו לא דלאו אבר הוא דהשתא גרע
מקולית שיש בה כבעדשה מוח לח דההוא
מעלה ארוכה הוא:

אף אנן נמי תנינא. דקרי למאהיל נוגע:
הנוגע בחצי זית. ומאהיל על חצי זית בבת
אחת ידו נוגעת כאן והשנייה מאהלת כאן:
או חצי זית מאהיל עליו. כגון שנתון
בקיסם ותחוב בכותל וזה עומד תחתיו
ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית. כגון
חצי זית מוטל ע"ג קרקע והוא עומד אצלו
ודף אחד מאהיל על שניהם:

אמאי טהור. הלא זה אהל גמור ועיקר
אהל האמור בתורה זה הוא כל הבא אל
האהל (במדבר יט) שהבית מאהיל עליו
ועל מת כאחד:

רצועה. כל דבר שאין לו מקום ריוח קרי
רצועה ופחות מטפח לאו חלל הוא ונקרא
מה שבתוכו רצועה:
מגדלים. של עץ:

דכולה נגיעה היא. אפילו הוא מאהיל
למעלה מן הברש הרבה כגון שהיו
המגדלים גבוהים והטומאה למטה והוא
מאהיל סמוך לראשיתן קרי נגיעה דכיון
דהלמ"מ היא דטומאה רצועה בוקעת הוי
כמאן דמלי טומאה כל חלל שבין שני
המגדלים ומהא לא תסייעיה לרבי יוחנן:

דאמר רב מרי בר אבבה אמר רבי יצחק:

עצמות קדשים ששימשו נותר - מטמאין את הידים,

הואיל ונעשה בסיס לדבר האסור.

נבלה, אף על גב דאיכא כזית, ניקבה - אין,

לא ניקבה - לא.

אביי אמר:

לעולם מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ,

והקא במאי עסקינן: בששפה, וכדרי אלעזר.

דאמר רבי אלעזר:

קולית ששפה לארכה - טמאה,

לרחבה - טהורה.

וסימניד: דיקלא.

ורבי יוחנן אמר:

לעולם דאיכא כזית,

ומוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ.

ומאי "נוגע" דקתני? מאהיל.

ואי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ,

קולית נבלה,

וקולית השרץ, כי לא נקבו - אמאי טהורים?

אמר רבי בנימין בר גידל אמר רבי יוחנן:

הקא במאי עסקינן:

כגון דאיכא כזית מוח המתקשקש,

גבי מת - טומאה בוקעת ועולה,

נבלה - כיון דמתקשקש הוא ניקבה - אין,

לא ניקבה - לא.

אמר רבי אבין ואיתימא רבי יוסי בר אבין:

אף אנן נמי תנינא:

"הנוגע בכחצי זית ומאהיל על חצי זית,

או חצי זית מאהיל עליו - טמא" (עדויות ג, א; אהלות ג, א).

אי אמרת בשלמא: חד שפא הוא - משום הכי מצטרף,

אלא אי אמרת: תרי שמי ניהו - מי מצטרף?!

והתנן:

"זה הפלל: כל שהוא משם אחד - מצטרף,

וטמא,

משני שמות - טהור."

אלא מאי "חד שפא הוא" - אימא סיפא:

"אבל הנוגע בכחצי זית,

ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית - טהור."

ואי "חד שפא הוא" - אמאי טהור!

אלא קשיא רישא!

אמר רבי ירמיה:

בטומאה רצועה בין שני מגדלים עסקינן,

ואין ביניהן פותח טפח - דכולה נגיעה היא.

קכה,ב

רפ"י

ומאן תנא דמתניתין לרבי יוחנן דאוקי דהנוגע היינו מאהיל:

תרווד כף:

רקב עפר הנמצא בארון של מת שהוא רקבוביתו של מת ושיעור מלא תרווד הלמ"מ:

הא לא נגע בכוליה דהא כל העפר אינו מחובר יחד והנוגע בצד זה לא נגע בצד זה וכל חד וחד עפרא באפי נפשיה הוא:

אמר אביי המאהיל למטה מטפח שאין טפח בין ידו לטומאה קרי לה אהל נגיעה ולאביי לא מיתוקמא מתניתין כרבי יוחנן דלא מיקרי מאהיל נוגע אלא למטה מטפח דהוי כנגיעה ואכתי הדר דוקיין קמא לדוכתיה נוגע אין אבל מאהיל אהל גרידא למעלה מטפח לא ואי דאיכא כזית באהל נמי ליטמא אביי לא מהדר לאוקמא לרבי יוחנן דהא אביי אוקמא למתניתין בשאין בה כזית ובששיפה והכא קא מהדר לתרוצי מילתיה דרבי יוסי דקתני גבי רקב מגע ואהל וקשיא לן הא לא נגע בכוליה ומוקי ליה אביי באהל נגיעה: **רבא אמר אפי' למעלה מטפח אהל נגיעה** מיקרי ושפיר מיתוקמא מתניי כר' יוחנן ורבי יוסי היא:

בהמשכה דבר אחר מאהיל עליו ועל הטומאה דהוא אינו מאהיל על הטומאה ולא הטומאה מאהלת עליו אלא דבר אחר ממשיך את הטומאה עליו:

מנא אמינא לה דאפילו למעלה מטפח קרי ליה רבי יוסי אהל נגיעה: **חבלי מטה המסורגים** שמסרגים מטות כמין קליעה וכן סריגי חלונות שנותנים עצים דקים או טסי ברזל בחלונות בסירוג בקליעה שלא יכנס אדם בהן:

חוצצין בין בית לעליה אם שטחו מקורה לחברתה נעשו תקרה ובטלו ואין מקבלין טומאה וחוצצין בפני הטומאה שלא תכנס טומאה לצד שני שעליה כלומר לעליה ואע"פ שנקובים הרי אין בנקבים פותח טפח וכל נקב העשוי לאויר שיעורו כמלא אגרוף וכל נקב שבין בית לבית או בין בית לעליה שיעורו בפותח טפח ואף הנוגע כנגד הנקב טהור:

היו פורסים על המת באויר שנטלו מן המטה כמו שהן מסורגות ופורסן על המת באויר:

הנוגע כנגד הנקב טמא דעכשיו לא נעשו תקרה להיות הכל כסתום לפיכך הנוגע כנגד הנקב טמא שהרי מאהיל על המת שלא כנגד הנקב טהור דחבלים בלא מטה אינן מקבלין טומאה הילכך חוצצין:

אילימא ששוחטן על המת למטה מטפח שאין מהן ולמת טפח:

לא מבטל ליה להיות כסותו של מת ותהוי כטומאה טמונה אי למטה מטפח עסקינן נהי נמי דלא מבטל ליה תיהוי מיהא טומאה טמונה שאין לה חלל טפח דק"ל (אהלות פי"ד מ"ו) בוקעת ועולה עד לרקיע אא"כ תמצא חציצה למעלה מטפח:

תיבת מגדל של עץ משטיייר ועושיין אותו תיבות תיבות קטנות להצניע בהן כלים ומשקין:

שיש בה בחלל פותח טפח ה"ג לה במשנה דאהלות שיש בה פותח טפח דלא הויא טומאה טמונה:

ואין ביציאתה בחור פתח אין בו טפח:

ומאן תנא דקרי לאהל נוגע?

רבי יוסי היא,

דתניא:

"רבי יוסי אומר:

מלא תרווד רקב - מטמא: במגע,

ובמשא,

ובאהל".

בשלמא **"במשא ובאהל"** - הא קא טעין ליה לכוליה, והא קא מאהיל אכוליה.

אלא נוגע - הא לא נגע בכוליה!

אלא לאו שמע מינה: מאי נוגע? מאהיל.

והא קתני 'נוגע',

והא קתני 'מאהיל'?

אמר אביי:

למטה מטפח - אהל נגיעה,

למעלה מטפח - אהל גרידא.

רבא אמר:

אפילו למעלה מטפח - נמי אהל נגיעה הוא.

והיכי דמי 'אהל גרידא'?

בהמשכה.

אמר רבא:

מנא אמינא לה?

דתנן:

"רבי יוסי אומר:

חבלי מטה,

וסריגי חלונות - חוצצין בין הבית לעליה,

שלא להכניס טומאה לצד שני.

פרסן על פני המת באויר: הנוגע כנגד הנקב - טמא,

שלא כנגד הנקב - טהור" (תוספתא אהלות ט, ה).

היכי דמי?

אילימא למטה מטפח שלא כנגד הנקב - אמאי טהור? מת בכסותו הוא,

ומת בכסותו מטמא!

אלא לאו למעלה מטפח - וקא קרי ליה נוגע.

אמר אביי:

לעולם למטה מטפח ודקאמרת: "מת בכסותו הוא" -

מת בכסותו - מבטל ליה,

האי - לא מבטל ליה.

ותהוי כטומאה טמונה **"בוקעת ועולה"** (אהלות יד, ו)!

קסבר רבי יוסי:

טומאה טמונה - אינה בוקעת.

ומנא תימרא?

דתנן:

"תיבת המגדל שיש בה פותח טפח,

ואין ביציאתה פותח טפח:

טומאה בתוכה - הבית טמא,

טוּמְאָה בַּבֵּית - מֵה שְׁבִתוֹכָה טְהוֹר.

מִפְנֵי שְׁדֵרְךָ טוּמְאָה לְצִאת,
וְאִין דֶּרֶךְ טוּמְאָה לִיכְנֵס.

וְרַבִּי יוֹסִי מְטַהֵר,

מִפְנֵי שֵׁיכּוֹל הוּא לְהוֹצִיָּאָה לְחֻצָּאין,
אוּ לְשׁוּרְפָּה בְּמִקּוּמָה" (אהלות ד, ב).

וְקִתְנִי סִיפָא: "הַעֲמִידָה בַּפֶּתַח וּפִתְחָה לְחוּץ:

טוּמְאָה בַּתּוֹכָה - הַבֵּית טְהוֹר,

טוּמְאָה בַּבֵּית - מֵה שְׁבִתוֹכָה טְהוֹר" (אהלות ד, ג).

קְבוּא, וְתִנִּי עֲלֶיהָ: "רַבִּי יוֹסִי מְטַהֵר".

אֵהְיִיא?

אֵילִימָא אֲסִיפָא - תֵּנָא קָמָא נְמִי טְהוֹרִי קָא מְטַהֵר!

אֶלָּא דְקָאמֵר תֵּנָא קָמָא טוּמְאָה בַּתּוֹכָה הַבֵּית טְמֵא:

אֵי מְשׁוּם דְּדֶרֶךְ טוּמְאָה לְצִאת,

וְאֵי מְשׁוּם דְּטוּמְאָה טְמוּנָה בּוֹקֶעֶת.

וְקָאמֵר לִיה רַבִּי יוֹסִי:

דְּקָאמֵרֵת דֶּרֶךְ טוּמְאָה לְצִאת - יְכוֹל הוּא לְהוֹצִיָּאָה לְחֻצָּאין,

אוּ לְשׁוּרְפָּה בְּמִקּוּמָה!

וְדְקָאמֵרֵת: טוּמְאָה טְמוּנָה בּוֹקֶעֶת - טוּמְאָה טְמוּנָה אֵינָה בּוֹקֶעֶת!

וְרַמִּי דְרַבִּי יוֹסִי אֲדִרְבִּי יוֹסִי:

דִּתְנֵן:

"הַכֶּלֶב שֶׁאֵכֵל בָּשָׂר מֵת, וּמֵת הַכֶּלֶב, וּמוּטָל עַל הָאֶסְקוּפָה:

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר:

אִם יֵשׁ בְּצוּאָרוֹ פּוֹתֵחַ טֶפֶח - מִבִּיא אֶת הַטוּמְאָה,

וְאִם לֹא - אֵינוֹ מִבִּיא אֶת הַטוּמְאָה.

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר:

רוֹאִין אֶת הַטוּמְאָה⁵³²:

מִכְנֶגֶד הַשְּׁקוּף וּלְפָנִים - הַבֵּית טְמֵא,

מִכְנֶגֶד הַשְּׁקוּף וְלַחוּץ - הַבֵּית טְהוֹר.

רַבִּי אֲלֻעֶזֶר אוֹמֵר:

פִּיּו לְפָנִים הַבֵּית - טְהוֹר,

פִּיּו לְחוּץ הַבֵּית - טְמֵא,

מִפְנֵי שְׁטוּמְאָה יוֹצֵאָה דֶּרֶךְ שׁוּלִי.

רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בִּתְרִיא אוֹמֵר:

בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף - הַבֵּית טְמֵא" (אהלות יא, ז).

מֵאִי לֹא אֵאִין בְּצוּאָרוֹ פּוֹתֵחַ טֶפֶח קָאִי רַבִּי יוֹסִי,

וְשִׁמְעַע מֵינָה: טוּמְאָה טְמוּנָה בּוֹקֶעֶת!

אָמֵר רַבָּא:

"רוֹאִין אֶת חֵלֶל הַטוּמְאָה" קִתְּנִי.

וְרַבִּי יוֹסִי בְּתֵרֵתִי פְּלִיג,

וְקָאמֵר לִיה לְרַבִּי מֵאִיר:

דְּקָאמֵרֵת: כִּי "יֵשׁ בְּצוּאָרוֹ פּוֹתֵחַ טֶפֶח מִבִּיא אֶת הַטוּמְאָה" -

אֵנָּה בְּתֵר חֵלְלָה אֲזִלִּינָּה!

וְדָקָא אָמֵרֵת: עַל הָאֶסְקוּפָה כּוֹלָה⁵³³ טְמֵא -

מִכְנֶגֶד הַשְּׁקוּף וּלְפָנִים הַבֵּית טְמֵא,

מִכְנֶגֶד הַשְּׁקוּף וְלַחוּץ הַבֵּית טְהוֹר.

רַב אֶחָא פְּרִיָּה דְרַבָּא:

מִתְּנִי לָהּ בְּהֵדְיָא: "רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: רוֹאִין אֶת חֵלֶל הַטוּמְאָה".

רַבִּי

טוּמְאָה בַּתּוֹכָה הַבֵּית טְמֵא. וְאֵעִי"פ שְׁפִתְחָה קֶטֶן כַּדְמַפְרֵשׁ טַעְמָא
מִפְנֵי שְׁדֵרְךָ טוּמְאָה לְצִאת עַל כִּרְחָךְ סוּפָה לְצִאת דֶּרֶךְ פֶּתַח זֶה לִיכְנֵס
מִטְמֵאָה מִיד דֶּרֶךְ יִצְיָאתָה וּמִדְרַבְּנָן:

מֵה שְׁבִתוֹכָה טְהוֹר. הוּאִיל וְאִין בִּיצְיָאתָה פּוֹתֵחַ טֶפֶח וְהָרִי אִין סוּפָה
לְהַכְנִיס לָהּ מוֹת:

רַבִּי יוֹסִי מְטַהֵר. כַּדְמַפְרֵשׁ דְּשִׁמָּא אִין סוּפָה לְצִאת דֶּרֶךְ פֶּתַח זֶה שִׁיחָא
בֵּה שִׁיעוּר טוּמְאָה שִׁיכּוֹל לְהוֹצִיָּאָה לְחֻצָּאין אוּ לְשׁוּרְפָּה בְּמִקּוּמָה:

וְקִתְנִי סִיפָא הַעֲמִידָה בַּפֶּתַח. וְכוֹלָה בַּבֵּית אֵלָּא שְׁפִתְחָה לְחוּץ:

טוּמְאָה בַּתּוֹכָה הַבֵּית טְהוֹר. דְּמִשּׁוּם מֵאִי אֵיכָא לְטַמּוּיִי הָא טוּמְאָת
אֵהֶל לִיכָא דִּישׁ בֵּה פּוֹתֵחַ טֶפֶח וְלֹא טְמוּנָה הִיא וּמִשּׁוּם יִצְיָאָה נְמִי לֹא
מִטְמֵאִיא דְּהָא אִין יִצְיָאתָה לְפָנִים:

ה"ג וְתִנִּי עֲלֶיהָ וְרַבִּי יוֹסִי מְטַהֵר אֵהְיִיא אֵי נִימָא אֲסִיפָא תֵּנָא קָמָא
נְמִי טְהוֹרִי מְטַהֵר אֵלָּא דְקָאמֵר ת"ק הַבֵּית טְמֵא אֵי מְשׁוּם דְּדֶרֶךְ
טוּמְאָה לְצִאת כּו' וְלֹא גִרְסִינָן אֵלָּא לֹא אֲרִישָׁא דְהָא בְּרִישָׁא בְּהֵדְיָא
תֵּנָן בֵּה וְרַבִּי יוֹסִי מְטַהֵר: אֵי נִימָא אֲסִיפָא. וְכַדְקֵתְנִי הָא ת"ק נְמִי
מְטַהֵר:

אֵלָּא. שְׁמַעִיָּה לְת"ק דְקָאמֵר הַבֵּית טְמֵא כֹל הֵיכָא דְמִשְׁכַּחַת חֲדָא
מִהֲנֵךְ תְּרִי טַעְמִי אֵי מְשׁוּם דֶּרֶךְ טוּמְאָה לְצִאת כְּגוֹן רִישָׁא דִּישׁ בֵּה
פּוֹתֵחַ טֶפֶח דָּאִין כָּאן טוּמְאָה טְמוּנָה אֵלָּא מְשׁוּם דְּסוּפָה לְצִאת וְאֵי
מְשׁוּם דְּטוּמְאָה טְמוּנָה בּוֹקֶעֶת מִדְּנֶקֶט רִישָׁא יֵשׁ בֵּה פּוֹתֵחַ טֶפֶח וְתֵנָא
סִיפָא עֲלֵיהָ הַעֲמִידָה בַּפֶּתַח וּפִתְחָה לְחוּץ הַבֵּית טְהוֹר וְשִׁמְעִינָן מִינָה
טַעְמָא דִּישׁ בֵּה פּוֹתֵחַ טֶפֶח דָּאִין כָּאן אֵהֶל טוּמְאָה טְמוּנָה הָא אִין בֵּה
פּוֹתֵחַ טֶפֶח אֲפִילוּ הַעֲמִידָה בַּפֶּתַח וּפִתְחָה לְחוּץ הַבֵּית טְמֵא מִפְנֵי
שְׁטוּמְאָה טְמוּנָה בּוֹקֶעֶת וְהוּי כְּאִילוּ מוּטָלֵת בְּקֶרֶקֶע הַבֵּית וְהַבֵּית
מֵאֵהֶל עֲלֵיהָ:

וְקָא"ל ר' יוֹסִי. בְּרִישָׁא דְקָאמֵרֵת גְּבִי יֵשׁ בֵּה פּוֹתֵחַ טֶפֶח הַבֵּית טְמֵא
מִפְנֵי שְׁדֵרְךָ טוּמְאָה לְצִאת יְכוֹל הוּא לְהוֹצִיָּאָה לְחֻצָּאין:

וְדְקָאמֵרֵת. בְּסִיפָא הַבֵּית טְהוֹר וְטַעְמָא מְשׁוּם דְּנֶקֶט בְּרִישָׁא יֵשׁ בֵּה
פּוֹתֵחַ טֶפֶח הָא אִין בֵּה פּוֹתֵחַ טֶפֶח הַבֵּית טְמֵא מְשׁוּם דְּטוּמְאָה טְמוּנָה
בּוֹקֶעֶת לֹא מִלְתָּא הִיא דְטוּמְאָה טְמוּנָה אֵינָה בּוֹקֶעֶת:

הַכֶּלֶב שֶׁאֵכֵל בָּשָׂר מֵת וּמֵת הַכֶּלֶב. דָּאִילוּ חֵי אֲפִילוּ נִכְנֵס לְבֵית הַבֵּית
טְהוֹר כַּדְאֵמֵר בְּבִהֲמָה הַמְקֵשָׁה (לְעִיל דָּף עֵא). דְטוּמְאָה הַבְּלוּעָה
בְּבַעֲלֵי חַיִּים אֵינָה מִטְמֵאָה:

וּמוּטָל עַל הָאֶסְקוּפָה. וְצוּאָרוֹ לְפָנִים:

אִם יֵשׁ בְּצוּאָרוֹ פּוֹתֵחַ טֶפֶח. רוּחַב טֶפֶח בְּצוּאָרוֹ:

מִבִּיא אֶת הַטוּמְאָה. מְשׁוּם דְּדוּפְנוּ הַעֲלִינָן מֵאֵהֶל עַל הַטוּמְאָה וְרִאשׁוֹ
הַשְּׁנִי מִמְשִׁיךְ אֵהֶל לְבֵית וְיוֹצֵאָה דֶּרֶךְ פִּיּו לְבֵית וְאֵעִי"ג דָּאִין לָהּ אֵהֶל
שְׁחֲלָה טֶפֶח סָבֵר ר"מ דְּמִמְשִׁיךְ הוּאִיל וְרַחְבּוֹ טֶפֶח:

וְאִם לֹא אִין מִבִּיא אֶת הַטוּמְאָה. דְכֹל שְׁאִין בּוֹ רוּחַב טֶפֶח אֵינוֹ אֵהֶל
כְּדִתְנֵן (אֵהֶלוֹת פ"ג מ"ז) טֶפֶח עַל טֶפֶח עַל רוּם טֶפֶח מְרֻבֵּעַ מִבִּיא אֶת
הַטוּמְאָה:

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר רוֹאִים. אֶת הַטוּמְאָה קִסִּיד דְה"ק בּוֹדֵקִין גִּבּוּפוֹ אֶת
מִקּוּם הַטוּמְאָה אִם הִיָּה מִן הַמְשַׁקּוּף וּלְפָנִים:

הַבֵּית טְמֵא. הַשְּׁתָא קִסִּיד אֲדָאִין בְּצוּאָרוֹ טֶפֶח קָאִי דְקָאמֵר ר"מ
הַבֵּית טְהוֹר וְקָא"ל רַבִּי יוֹסִי אִם הַטוּמְאָה מִן הַמְשַׁקּוּף וּלְפָנִים אֵעִי"פ
שְׁאִין בְּצוּאָרוֹ רוּחַב לְהִיטֵי הוּא אֵהֶל הָרִי יֵשׁ כָּאן אֵהֶל גָּדוֹל שֶׁהַבֵּית
מֵאֵהֶל עַל הַטוּמְאָה וְסֵתֵם חֲלָל הַגֶּרֶן אִין בּוֹ טֶפֶח וְהוּי לָהּ טוּמְאָה
טְמוּנָה:

מִן הַמְשַׁקּוּף וְלַחוּץ הַבֵּית טְהוֹר. שְׁהָרִי אִין כָּאן לֹא בֵית מֵאֵהֶל וְלֹא
אֵהֶל טֶפֶח שִׁיחָא מִמְשִׁכָּה לְתוֹךְ הַבֵּית:

פִּיּו לְפָנִים. וְנֶקֶב זָנְבוֹ לְחוּץ הַבֵּית טְהוֹר אִם טוּמְאָה מִבְּחוּץ וּמִשּׁוּם
הַמְשַׁכָּה לֹא מִטְמֵאִין לִיָּה שְׁהָרִי אִין דֶּרֶךְ מֵאֵכֵל לְצִאת דֶּרֶךְ הַפֶּה אֵלָּא
דֶּרֶךְ הַשׁוּלִיִּים נֶקֶב הָרִיעִי:

פִּיּו לְחוּץ. וְשׁוּלִיו לְפָנִים:

הַבֵּית טְמֵא. שְׁהָרִי דֶּרֶךְ פֶּתַח קֶטֶן הִזֶּה עַל כִּרְחָךְ הִיָּה סוּפָה לְצִאת:

בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף. פִּיּו לְפָנִים אוּ פִיּו לְחוּץ בֵּין טוּמְאָה מִכְנֶגֶד הַמְשַׁקּוּף
וּלְפָנִים בֵּין שְׁהוּא לְחוּץ בֵּין שְׁבִצוּאָרוֹ טֶפֶח בֵּין אִין בְּצוּאָרוֹ טֶפֶח
וְאִכּוּלְהוּ פְּלִיג פִּיּו לְפָנִים טְמֵא וְאֵעִי"פ שְׁאִין סוּפָה לְצִאת דֶּרֶךְ כָּאן
קִסְבֵּר אָף בְּדֶרֶךְ כְּנִיסְתָּה הִיא מוֹצִיָּאָה טוּמְאָתָה אֵי נְמִי פַעֲמִים שְׁהִיָּה
מִקָּאִי וְכֵן שׁוּלִיו לְפָנִים מִפְנֵי שְׁדִרְכָּה לְצִאת דֶּרֶךְ זֶה:

מֵאִי לֹא אֵאִין בְּצוּאָרוֹ טֶפֶח קָאִי רַבִּי יוֹסִי. וְאֵמֵר דָּאֵם טוּמְאָה מִן
הַמְשַׁקּוּף וּלְפָנִים טְמֵא וְאֵעִי"פ שְׁאִין כָּאן הַמְשַׁכָּה מִטְמֵא לִיָּה מְשׁוּם
שֶׁהַבֵּית מֵאֵהֶל עַל טוּמְאָה טְמוּנָה:

אָמֵר רַבָּא. ר' יוֹסִי לֹא אֵאִין בְּצוּאָרוֹ טֶפֶח קָאִי וְלַחוּמְרָא דְהֵתֵם אֲפִי
טוּמְאָה בְּפָנִים הַבֵּית טְהוֹר דְטוּמְאָה טְמוּנָה אֵינָה בּוֹקֶעֶת אֵלָּא אִישׁ
בְּצוּאָרוֹ פּוֹתֵחַ טֶפֶח קָאִי וְלִקּוּלָא דְקָאמֵר ר"מ אֵהֶל הַצּוּאָר מִמְשִׁיךְ
הַטוּמְאָה לְבֵית הוּאִיל וְרַחְבּוֹ טֶפֶח וְאֵעִי"פ שְׁאִין חֲלָלוֹ טֶפֶח וְקָאמֵר
לִיָּה רַבִּי יוֹסִי רוֹאִין אֶת חֲלָל הַטוּמְאָה חֲלָל הַצּוּאָר אִם יֵשׁ בְּחֲלָלוֹ טֶפֶח
מִמְשִׁיךְ וְאִם לֹא אֵינוֹ מִמְשִׁיךְ וְהָאִי רוֹאִין אֶת הַטוּמְאָה לֹא רוֹאִין
אֶת מִקּוּם שְׁכִיבַת הַטוּמְאָה קָאמֵר דְאִמְקוּם שְׁכִיבַתָּה לֹא חִיִּישִׁין
דְּלֹא שֵׁי לָן אִם בְּבֵית אִם לְחוּץ לְבֵית שְׁאִין טוּמְאָתָה הַבֵּית אֵלָּא מְשׁוּם
הַמְשַׁכָּה אֵלָּא רוֹאִין אֶת חֲלָלָה קָאמֵר וְדִקְמִסִּיִּים בְּסִיפָא אִם מִכְנֶגֶד
הַמְשַׁקּוּף וּלְפָנִים כּו' מִלְתָּא אַחֲרִיתִי הִיא:

וּבִתְרֵתִי פְּלִיג. וְה"ק לִיָּה לְר"מ דְקָאמֵרֵת לַעֲנִין הַמְשַׁכָּה אִם יֵשׁ
בְּצוּאָרוֹ כּוֹלוֹ עִם עוֹבֵי דְפִנּוּתִי רַחֵב טֶפֶח מִמְשִׁיךְ אֵנָּה חֲלָל טֶפֶח בַּעֲיִין:

וְדְקָאמֵרֵת. עַל הָאֶסְקוּפָה כּוֹלָה הַבֵּית טְמֵא וְאֵעִי"פ שְׁאִין פִּיּו מִן
הַשְּׁקוּף וּלְפָנִים דְקַחְשַׁבַת כֹּל הָאֶסְקוּפָה כְּלָפִים וְהָאֶסְקוּפָה רַחְבָּהּ
וְשִׁקּוּף מִחוּתָךְ בּוֹ שֶׁהִדְלַת נֹקֶף וְשׁוּקֶף בּוֹ כְּשִׁסּוּגְרִין אוֹתוֹ וּמֵהֵוּא
שִׁקּוּף וּלְפָנִים הוּי כְּלָפִים:

שִׁקּוּף. בְּטִיִּיָּל בַּלְעִיז כְּמוֹ שְׁאֵנוֹ עוֹשִׂין לְמַפְתָּן וּלְמִשְׁקוּף הַעֲלִינָן
מִקּוּם שֶׁהִדְלַת נֹקֶשׁ עֲלֵיהֶן וְלִשּׁוֹן שִׁקִּיפָה הִיא הַכָּאָה שְׁנוּקֶשׁ דָּבָר עַל
חֲבִירוֹ כַּדְמִתְרַגְמִין חֲבוּרָה (שְׁמוֹת כֹּא) מִשְׁקוּפִי עֲלֶיהָ נָדָף (וִיקְרָא כּו)
טֶרֶפָא דְשִׁקִּיף שְׁדוּפוֹת קָדִים (בְּרִאשִׁית מֵא) שִׁקִּיף קִידוּם חֲבוּטוֹת
בְּרוּח:

⁵³² גִּירְסַת כְּתָבִי יֵד, וּבִמְשַׁנָּה, וּמִשְׁמַע מְרַשִּׁי. גִּירְסַת וִילְנָא וְתוֹד"ה "מֵאִי" לֹא הִמְלִילִים: **אֶת הַטוּמְאָה**

⁵³³ מִסּוּרַת הַשִּׁי"ס. גִּירְסַת וִילְנָא: (הַבֵּית) כּוֹלֹ

34. קכו, א-ב

רס"י

534

מאן תנא. דלעיל (דף קכה:):
דהנוגע בכחצי זית ודבר אחר
מאהיל עליו ועל חצי זית דקתני
טהור דלא מצטרפי אלמא מגע
ואהל לאו חד שמא הוא ופליג
אדרי יוסי דקרי לאהל נוגע:

שלש טומאות פורשות כו'.
טומאות הרבה פורשות מן המת
כגון כזית בשר ושדרה וגלגולת
שלא חסרו ורובע עצמות ומלא
תרווד רקב ועצם כשעורה ורוב
המנין והבנין אלא שלש טומאות
פורשות ממנו ששוות בדבר זה
שיש בכל אחת שתיים מטומאותיו
של מת או מגע ומשא בלא אהל
או מגע ואהל בלא משא או משא
ואהל בלא מגע והשלישית אין
בה:

ואלו הן. הג' הפורשות שהמשפט
הזה נוהג בהן:

מלא תרווד רקב ועצם כשעורה
וגולל ודופק. גולל זה כסוי
העליון דף שנותנין על המת דופק
זה דף הניתן בצדיו ורבינן להו
מקראי בפי' בהמה המקשה (לעיל
דף עב.) והנך תרי חדא טומאה
נינהו ששניהם יוצאים ממקרא
אחד וטומאתן שוה אבל שאר
פורשים מן המת כל ג' טומאות
המת נוהגים בהם:

מלא תרווד רקב מטמא במשא
ואהל. שהרי נושא את כולו:

ואינו מטמא במגע. שאין נוגע
בכולן והיינו פליגא דר' יוסי
דאמר מלא תרווד רקב מטמא
במגע דקרייה לאהל מגע:
והיכן מגעו. של מת:

באחת מהן. בכל אחת מאלו
השתים הנותרות:

עצם כשעורה. הלמ"מ דמגע
ומשא אית ליה ולא אהל
כדאמרינן בנזיר (דף נג:): עצם
כשעורה הלכה:

והיכן אהל. של מת:

גולל ודופק. נמי הלכה גמירי לה
בבהמה המקשה (לעיל דף עב.)
ולמאן דנפקא ליה התם מקרא
לא ידענא מהיכן אימעיט משא:

ומאן תנא דפליג עליה?

רבי שמעון הוא.

דתנא:

"רבי שמעון אומר:

קכו,ב

שלש טומאות פורשות מן המת,

שתיים בכל אחת ושלישית אין בהן.

ואלו הן: מלא תרווד רקב,

ועצם כשעורה,

וגולל ודופק.

"מלא תרווד רקב" - מטמא: במשא,

ובאהל.

ואינו מטמא: במגע.

והיכן מגעו?

עם אחת מהן.

"עצם כשעורה" - מטמא: במשא,

ובמגע.

ואינו מטמא: באהל.

והיכן אהל?

עם אחת מהן.

"גולל ודופק" - מטמא: במגע,

ובאהל.

ואינו מטמא: במשא.

והיכן משאו?

עם אחד מהן."

35. קכו, ב

רפ"י

ת"ל הנוגע יטמא. יו"ד יתירא
 דריש:
 את שאפשר ליגע טמא. שם
 טומאה עליו הילכך אע"פ דלא
 נגע אלא בעצם טמא דשומר
 מכניס ומוציא טומאה:
 בהמה בתוך עורה. כל זמן שלא
 הופשטה כלל:
 לא תטמא. דהא אי אפשר ליגע
 בבשר:
 כמה נקבים יש בה. הפה
 והחוטם והעיניים:
 חלב. אינו טמא כדכתיב יעשה
 לכל מלאכה ותניא בגמרא דכל
 שעה בפסחים (דף כג.). מלאכה
 מה ת"ל לכל מלאכה שיכול
 למלאכת הדיוט יהא טהור
 למלאכת גבוה יהא טמא ת"ל
 לכל מלאכה:
 כוליא. המכוסה בחלבה לא
 תטמא הואיל ואי אפשר ליגע
 בה:
 נמשכין הימנה. באמצעיתה והן
 בשר:

"קולית נבלה וקולית השרץ:
 הנוגע בהם: סתומים - טהורים,
 נקובים כל שהוא - מטמא במגע".

תנו רבנן:

"בגבלתה"⁵³⁵ (ויקרא יא, לט) - ולא בקולית סתומה.

יכול אפילו ניקבה?

תלמוד לומר: "הנוגע ... יטמא" - את שאפשר ליגע - טמא,
 ואת שאי אפשר ליגע - טהור".

אמר ליה רבי זירא לאבוי:

אלא מעתה בהמה בעורה - לא תטמא!

פוק חזי כמה נקבים יש בה.

אמר ליה רב פפא לרבא:

אלא מעתה כוליא בחלבה לא תטמא!

תא חזי כמה חוטין נמשכין הימנה.

בעי רב אושעיא:

חישב עליה לנקבה ולא ניקבה - מהו?

מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה דמי,

או:

לא?

הדר פשטה: מחוסר נקיבה לאו כמחוסר מעשה דמי.

⁵³⁵ ומי ימות מן ההמה אשר היא לכם לאכלה הנגע בגבלתה יטמא עד הערב

36. קכו, ב

רס"י

מתני'

ביצת השרץ. יש שרץ שהוא מטיל ביצים צב והלטאה וחומט:

המרוקמת. שנולד בה אפרוח:
טהורה. לפי שאי אפשר ליגע בה:

ניקבה כל שהוא טמאה. ואע"פ שלא נגע אלא שהשומר מוציא טומאה:

יש מין עכבר. שאינו פרה ורבה אלא מעצמו נוצר מאדמה כאשרפה המשרצת תולעים ואם עדיין לא נברא העכבר אלא צדו אחד הימני או השמאלי הנוגע בבשר טמא באדמה שכנגדו טהור:

גמ'

הטמאים. אלה הטמאים ה"א יתירא נדרשת לכמה דרשות לאסור צירן ורוטבן (לעיל דף קיב:) ולעורותיהן כבשרן (לעיל דף קכב:) ולביצת השרץ:
ת"ל השרץ. הטמאים לכם בכל השרץ:

כחוט השערה. שער ראשו וזקנו אם יכניסו לתוכו הרי נגע וטמא שהשער המחובר הרי הוא כבשר בין שער טהור הנוגע בטומאה בין שער טמא שנגע בו הטהור טמא דתניא בת"כ הנוגע בבשר הזב ולא בצואה שעליו ולא בקילקלין הוא עירבוב שער תלוש המתקשה ונאסף בשערו שעל החזה ושעל השחי פולטרי"ץ בלע"ז ואינם מחוברין לבשר להכי קרי ליה קילקלין מה קילקלין זה מקושר כנגד החוץ אף הני שערות קשורין ומכוסין שם כך מצאתי בדברי רב האי יכול שאני מוציא את השער ואת הצפורן ת"ל טמא הא למדת ששער הטמא הרי הוא כבשרו ושער הטהור נמי תניא התם וכל אשר יגע בו הזב בו ולא בצואה שעליו ולא בקילקלין שעליו יכול שאני מוציא את השער ואת הצפורן ת"ל יטמא:

מתניתין

ביצת השרץ המרוקמת - טהורה.
ניקבה כל שהוא - טמא.

עכבר שחציו בשר וחציו אדמה:

הנוגע בבשר - טמא,

באדמה - טהור.

רבי יהודה אומר:

אף הנוגע באדמה שפנגד הבשר - טמא.

גמרא

תנו רבנן:

"הטמאים"⁵³⁶ (ויקרא יא, לא) - **לרבות: ביצת השרץ, וקולית השרץ.**

יכול אפילו לא ריקמה?

תלמוד לומר: "השרץ"⁵³⁷ (ויקרא יא, כט) - **מה שרץ שרקם אף ביצת השרץ שרקמה.**

יכול אפילו לא ניקבו?

תלמוד לומר: "הנוגע ... יטמא" (ויקרא יא, לא) -

את שאפשר ליגע - טמא,

ואת שאי אפשר ליגע - טהור.

וכמה נקיבתה?

כחוט השערה,

שאפשר ליגע כחוט השערה."

⁵³⁶ אלה הטמאים לכם בכל השרץ כל הנגע בהם במתם יטמא עד הערב

⁵³⁷ וזה לכם הטמא בשרץ השרץ על הארץ החלד והעכבר והצב למיניהו

37. קכו, ב

רס"י

והוא שהשריץ. חציו על פני
 ארכו של שרץ מראשו ועד רגליו
 כלומר שמצד א' הוא נעשה בשר
 ולהכי טמא אם נגע בשר
 דחשיב שרץ הוא:
מאן דמתני לה. להא דר' יהושע
 ארישא דמיירי בנוגע בשר
 ואפי"ה מטהר ליה ריב"ל אם לא
 השריץ על פני כולו:
כ"ש אסיפא. אדר' יהודה
 דמיירי בנוגע באדמה דאשמעין
 דלא טימא ר' יהודה בעפר אלא
 אם כן השריץ על פני כולו דהכי
 מסתבר שפיר ולקמן תנא כל
 שיש ביבשה יש בים חוץ מן
 החולדה:

"עכבר שחציו בשר וחציו אדמה:
 הנוגע בשר - טמא,
 באדמה - טהור".

אמר רבי יהושע בן לוי:
 והוא שהשריץ על פני כולו.

איכא דמתני לה אסיפא: **"רבי יהודה אומר:**
אף הנוגע באדמה שכנגד בשר טמא".

אמר רבי יהושע בן לוי:
 והוא שהשריץ על פני כולו.

מאן דמתני לה ארישא - כל שכן אסיפא,
 ומאן דמתני לה אסיפא - אכל רישא אף על גב דלא השריץ.

38. קכו, ב - קכז, א

רפ"י

עכבר שבים: דג הוא דומה לעכבר ועכבר שמו:

ודין הוא: מדינא נפקא ליה דלא מטמא ולא צריכא קרא:

מה חולדה מין הגדל על הארץ: ולא שבים שהרי אין חולדה בים:

אף עכבר: אף על פי שיש ממינו בים לא טימא אלא מין הארץ:

אי על הארץ יכול על הארץ יטמא:

כלומר אומר אני לא אדרשנו לך במדה זו אלא לכך בא לומר על הארץ יטמא בין עכבר הים בין עכבר היבשה אם על הארץ נגע בטהור יטמאנו ואם נפל לים ושם נגע בטהור לא יטמא:

ת"ל השורץ: הוה ליה למימר וזה לכה הטמא בשרץ הארץ וכתוב בשרץ השורץ על הארץ אייתר ליה השורץ לדרוש כל מקום שהוא יכול לשורץ לרחוש ולנוע והרי אף בים הוא שט שמינו עכבר הארץ הלכך ע"כ על הארץ למין הארץ הוא דאיתא ולא למעוטי ירד לים: **או אינו:** אומר השורץ לדרשה זו אלא למעוטי עכבר הנוצר מאדמה:

שארין פרה ורבה: כלומר שלא היה מפריה ורביה של עכבר לפי שנוצר מאליו הואיל שאינו משרץ טהור דהאי שורץ לשון פרו וישרצו הוא (שמות א) ולא לשון ריחוש וניענוע ולעולם ירד לים לא יטמא דהכי קאמר על הארץ ואפילו עכבר הים ירד לים לא יטמא ואפילו של יבשה והשורץ ופרה ורבה יטמא שאינו שורץ לא יטמא:

ודין הוא: דלא נימנעטיה מכלל טומאה ולא נדרוש הכי דהא טימא כל ששמו עכבר וניחא ליה למדרש השורץ לרבוויי ירד לים ולא למעוטי האי ולקמיה פריך הא מטהר עכבר הים ממיעוטא דעל הארץ ומאי חזית דמיעוטא לעכבר הים ורבוויי לירד לים:

בשרץ: קרא יתירא הוא דהא כתיב בתרוייהו אלה הטמאים לכם בכל השרץ:

ואימא השורץ: לא דרשינן ליה הכי כל מקום שהוא רוחש ולרבות עכבר הארץ שירד לים אלא הכי דרשינן השורץ כל שהוא פרה ורבה לרבות עכבר הים ומיעוט דעל הארץ דמשמע על הארץ יטמא ולא שרץ הים אתא לאורויי דאחד זה ואחד זה על הארץ יטמאנו ירדו לים אין מטמאין:

א"ל ומאחר דשויתיה לים מקום טומאה: דמרבית מין הים לטומאה: **מה לי:** בעודו בים מה לי יצא לחוץ אין נוח לדרוש המקראות במדה זו אלא לומר דבר המקובל:

ופרכינן האי על הארץ מיבעי ליה להוציא ספק טומאה צפה: שרץ מת צף על המים ספק נגע ספק לא נגע אף ברשות היחיד ספקו טהור ומהאי קרא נפקא לן בפרק בתרא דנזיר (דף סד.) כתיב השרץ כל מקום ששורץ ואפילו על המים וכתוב על הארץ הא כיצד כאן בטומאת ודאי כאן בטומאת ספק:

תגו רבנן:

"מתוך שנאמר: עכבר" 538 (ויקרא יא, כט) - **שומע אני אפילו עכבר שבים ששמו עכבר.**

ודין הוא:

טימא ב'חולדה' וטימא ב'עכבר' -

מה חולדה מין הגדל על הארץ - אף עכבר מין הגדל על הארץ,

או בלף לדרף זו:

טימא ב'חולדה' וטימא ב'עכבר' -

מה חולדה כל ששמה חולדה - אף עכבר כל ששמו עכבר אפילו שבים,

ששמו עכבר?

תלמוד לומר: "על הארץ" (ויקרא יא, כט).

אי על הארץ יכול על הארץ יטמא - ירד לים לא יטמא?

קכו, א

תלמוד לומר: "השורץ" (ויקרא יא, כט) כל מקום ששורץ.

או אינו אלא: "השורץ" 539 - כל המשרץ יטמא,

שאין משרץ לא יטמא.

אוציא עכבר שחציו בשר וחציו אדמה שאין פרה ורבה.

ודין הוא:

טימא בחולדה וטימא בעכבר,

מה חולדה כל ששמה חולדה - אף עכבר כל ששמו עכבר,

אביא עכבר שחציו בשר וחציו אדמה.

או בלף לדרף זו:

מה חולדה פרה ורבה - אף עכבר פרה ורבה.

תלמוד לומר: "בשרץ" (ויקרא יא, כט).

אמר ליה ההוא מדרבנן לרבא:

אימא "בשרץ" - לאתויי עכבר שחציו בשר וחציו אדמה,

"השורץ" - כל שהוא שורץ, ואפילו עכבר שבים.

ואי משום: "על הארץ"!

"על הארץ" - יטמא,

ירד לים - לא יטמא!

אמר ליה:

ומאחר דשויתיה לים מקום טומאה - מה לי הקא, מה לי הקא!

והאי "על הארץ" מיבעי ליה: להוציא ספק טומאה צפה!

דאמר רב יצחק בר אבדימי:

"על הארץ" - להוציא ספק טומאה צפה!

תרתיה "על הארץ" 540 (ויקרא יא, כט; מא; מב) כתיבי.

538 וזה לכה הטמא בשרץ השורץ על הארץ החלד והעכבר והצב למיניהו

539 גירסת וילנא: (יבול)

540 מא וכל השורץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא ואכל.

מב כל חולף על גהון וכל חולף על ארבע עד כל מרבה וגלגלם לכל השורץ השורץ על הארץ לא תאכלום פי שקץ הם.

39. קכז, א

תנו רבנן:

"הַצֵּב לְמִינֵהוּ"⁵⁴¹ (ויקרא יא, כט) - לְהֵבִיא: הָעֶרֶד,
וְכֵן הַנְּפִילִים,
וְסִלְמַנְדְּרָא.

וּבִשְׁהִיָּה רַבִּי עֲקִיבָא מְגִיעַ לְפָסוּק זֶה,
אוֹמֵר: **"מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיָהּ ה'**⁵⁴² (תהילים קד, כד) -
יֵשׁ לָהּ בְּרִיּוֹת גְּדֻלוֹת בָּיִם,
וְיֵשׁ לָהּ בְּרִיּוֹת גְּדֻלוֹת בִּיבְשָׁה,
שְׁבִיבִים - אֵילָמְלִי עוֹלוֹת בִּיבְשָׁה מִיַּד מֵתוֹת,
שְׁבִיבְשָׁה - אֵילָמְלִי יוֹרְדוֹת לַיָּם מִיַּד מֵתוֹת.
יֵשׁ לָהּ בְּרִיּוֹת גְּדֻלוֹת בָּאוּר,
וְיֵשׁ לָהּ בְּרִיּוֹת גְּדֻלוֹת בְּאוּר,
שְׁבָאוּר - אֵילָמְלִי עוֹלוֹת לְאוּר מִיַּד מֵתוֹת,
שְׁבָאוּר - אֵילָמְלִי יוֹרְדוֹת לְאוּר מִיַּד מֵתוֹת.
"מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיָהּ ה'".

רש"י

ערוך. מן הצב ומן הנחש הוא בא
כדלקמן:
וכן הנפילים. שרץ מין צב:
וסלמנדרא. שרץ הנוצר מן האור
מעצי הדס על ידי כשפים והסך
מדמו אין האור שולט בו וקים
ליה לר"ע דמינא דצב הוא:
לפסוק זה. משום דמיירי
בסלמנדרא:
יש לך בריות גדלות באור.
סלמנדרא:

⁵⁴¹ וְזֶה לָכֵם הַטָּמֵא בְּשַׁרְצוֹ הַשְּׂרָץ עַל הָאָרֶץ הַחֲלָד וְהַעֲכָבִר וְהַצֵּב לְמִינֵהוּ

⁵⁴² מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיָהּ ה' קָלָם בְּחִכְמָהּ עֲשִׂיתָ מְלָאכָה הָאָרֶץ קִמְנָהּ

40. קכז, א

רס"י

יושבי חלד. יושבי הארץ שהוא מקום מיושב לחולדות: **ביברי דנרש.** חיות המצויות באותו מקום ביברוניש בלע"ז: **אינן מן הישוב.** אינן גדלות אלא במים: **בשמתא נרש.** כלומר כל יושביה רשעים כולם יהיו בשמתא: **תרביה משכיה ואליתיה.** החלב והעור עם הבשר והאליה כלומר כולן כקטן כגדול: **לא אבה נרש כו.** לפי שכולן היו רשעים: **נרשאה נשקיד מני ככיד.** אם נשקד אחד מיושבי נרש מנה שניך אם תמצאם כולם כי מוחזק גנב הוא: **נהר פקודאה.** אם מיושבי נהר פקוד: **לוייד.** נתלוה עמך בדרך: **מגלימא שפירא דחזי עלך.** מחמת שראה לך טלית נאה ודעתו לגונבו נתחבר עמך: **אשני אושפיזך.** שלא ידע היכן תשכב שגנבים מומחין הם: **לועז.** מקום רשעים ומרביעי כלאים: **כרוך על הצב.** כל שעה היה מצוי אצלו והיה נזקק עמו כדאמרין בקדושין (דף עט:) בכרוכין אחריה ובבכורות (דף כד.) חזיר שכרוך אחר רחל כלומר נמשך ושוכן אצלו תמיד: **יצא ערוד מביניהם.** והיה נושך בני אדם וממית כדאמרין בבכורות (דף לג.) גבי ערוד דרבי חנינא בן דוסא: **אנשי וועד הן הביאו כו.** מזווגי כלאים היו: **אף אני אביא עליהם בריה כו.** והיינו ערוד: **תשמישן שוה.** שמשמשין שניהם פנים כנגד פנים כגון אדם או פנים כנגד עורף כגון בהמה: **ועיבורן.** ימי עיבור: **יולדים זה מזה.** מתעברים זה מזה: **ומגדלין.** מניקים זה בנו של זה וימי עיבורו של נחש אינו שוה לא לשרץ ובהמה וחיה כדאמרין בפ"ק דבכורות (דף ח.) שועל וכל מיני שרצים לששה חדשים ונחש לשבע שנים ואמרין התם ולאותו רשע נחש לא מצינו חבר והיאך יצא אותו ערוד מצב ומנחש: **נס בתוך נס לפורענות.** כדי ליפרע מן הרשעים:

תנו רבנן:

"כל שיש ביבשה יש בים, חוץ מן החולדה".

אמר רבי זירא:

מאי קראה?

"האזינו כל יושבי חלד"⁵⁴³ (תהילים מט, ב).

אמר רב הונא בריה דרב יהושע:

ביברי דנרש - אינן מן הישוב.

אמר רב פפא:

בשמתא נרש, תרביה משכיה ואליתיה!

"ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה'" (ירמיה כב, כט)!

אמר רב פפא:

לא אבה נרש שמוע דבר ה'.

אמר רב גידל אמר רב:

נרשאה נשקיד - מני ככיד.

נהר פקודאה לוייד - מגלימא שפירא דחזי עלך.

פומבדיתאה לוייד - אשני אושפיזך.

אמר רב הונא בר תורתא:

פעם אחת הלכתי לוועד,

וראיתי נחש שהוא פרוך על הצב,

לימים יצא ערוד מביניהם.

וכשבאתי לפני רבי שמעון החסיד, אמר לי:

אמר הקדוש פרוך הוא: הם הביאו בריה שלא בראתי בעולמי,

אף אני אביא עליהם בריה שלא בראתי בעולמי.

והאמר מר:

"כל שתשמישן ועיבורן שוה - יולדין ומגדלין זה מזה,

וכל שאין תשמישן ועיבורן שוה - אין יולדין ומגדלין זה מזה!"

אמר רב:

נס בתוך נס.

האי פורענותא הוא, מאי נס בתוך נס!

לפורענות.

⁵⁴³ שמעו זאת כל העמים האזינו כל יושבי חלד

41. קכז, א-ב

רפ"י

מתניתין

האבר והבשר המדולדלין בבהמה:
מטמאין טומאת אוכלין במקומן,
וצריכין הכשר.

קכז,ב

נשחטה הבהמה - הוכשרו בדמיה,
דברי רבי מאיר.

רבי שמעון אומר:

לא הוכשרו.

מתה הבהמה: הבשר - צריך הכשר,

האבר - מטמא משום אבר מן החי,

ואינו מטמא משום אבר נבלה,

דברי רבי מאיר.

ורבי שמעון מטהר.

גמרא

"טומאת אוכלין" - אין,

טומאת נבלה - לא.

היכי דמי?

אי דמעלין ארוכה - אפילו טומאת אוכלין נמי לא ליטמו!

ואי דאין מעלין ארוכה - טומאת נבלה נמי ליטמו!

לעולם דאין מעלין ארוכה,

ושאני טומאת נבלה דרחמנא אמר: "כי יפול"⁵⁴⁴ (ויקרא יא, לו) - עד שיפול.

תניא נמי הכי:

"האבר והבשר המדולדלין בבהמה, ומעורין בחוט השערה -

יכול יטמאו טומאת נבלה?

תלמוד לומר: "יפול" - עד שיפול."

ואפילו הכי, טומאת אוכלין - מיטמו.

מסייע ליה לרב חייא בר אשי,

דאמר רב חייא בר אשי אמר שמואל:

תאנים שצמקו באיביהן - מטמאות טומאת אוכלין,

והתולש מהן בשבת חייב חטאת.

לימא מסייע ליה:

"ירקות שצמקו באיביהן,

כגון הכרוב והדלעת,

אין מטמאין טומאת אוכלין,

קצצו ויבשו - מטמאין טומאת אוכלין."

"קצצו ויבשו" סלקא דעתך?! עץ בעלמא הוא!

ואמר רבי יצחק:

בעל מנת ליבשו.

טעמא דכרוב ודלעת הוא - כיון דיבשו, לאו בני אכילה נינהו.

הא שאר פירות - מטמאין.

היכי דמי?

אי דיבשו - הן ועוקציהן פשיטא!

אלא לאו בלא עוקציהן.

מתני'

המדולדלין בבהמה. נתלש ממנה אבר בשר גידים
ועצמות או נתלש ממנה בשר לבדו ועדיין הן
מעורים בה במקצת ויש הפרש בין אבר מן החי
לבשר מן החי שהאבר מטמא אדם וכלים כנבלה
והבשר שאינו אבר טהור מכלום כדילפינן לקמן
בפירקין (דף קכח:):

במקומן. אע"פ שהן מחוברין אם חישב עליהן
להאכילן לעובד כוכבים הוי אוכל לקבל טומאה
ולטמא אחרים דטומאת עצמן אין בהן עד
שיתלשו כולן כדילפינן בגמרא אבל מקבלים
טומאה מן השרץ ומטמאין בה את אחרים:

וצריכין הכשר. לבא במים פעם אחת לאחר
שנדלדלו ושוב מקבלים טומאה עולמית וליכא
למימר בהאי אבר שסופו לטמא טומאה חמורה
דאינו מטמא טומאת אבר מן החי עד שימות
ושמא לא יבא לידי טומאה חמורה דשמא
ישחטנה ואין שחיטה עושה ניפול:

נשחטה הבהמה. נטהרו מלטמא עוד משום
נבילה ואע"פ שאסורין באכילה כדאמרין
בבהמה המקשה (לעיל דף עג:). מובשר בשדה
טרפה ומידי נבלה טהרו דאין שחיטה עושה ניפול
והוכשרו בדמיה לקבל טומאה בלא הכשר אחר:
מתה הבהמה הבשר. שנדלדל צריך הכשר לקבל
טומאה מן השרץ אם לא הוכשר משנדלדל
דטומאת נבלה אין בו כדאמר בבהמה המקשה
(שם דף עג:). דמיתה עושה ניפול ואינו כמתנבל
עמה במיתה אלא כפרוש מחיים ובשר הפורש
מן החי טהור:

האבר מטמא משום אבר מן החי כו'. כדפרישית
טעמא דמיתה עושה ניפול כמו שנופל סמוך
למיתה ואינו נבלה הלכך אינו מטמא משום נבלה
ובגמרא מפרש מאי איכא בין אבר מן החי לאבר
מן הנבלה:

ור"ש מטהר. בגמרא מפרש טעמיה:

גמ'

טומאת נבלות לא. דלא הוי כתלושין לגמרי
דליטמא האבר כשאר אבר מן החי דאמר לקמן
שהוא מטמא אדם וכלים:

כי יפול מנבלתם. אינו קרוי נבלה עד שיפול
לגמרי וגבי שרצים כתיב דאבר מן החי דידהו נמי
מטמא כדלקמן ובתרי קראי כתיב גבי שרצים כי
יפול חד כי יפול מנבלתם עליו יטמא (ויקרא יא)
וכתיב (שם) וכי יפול מנבלתם על כל זרע וגוי' חד
לאבר מן הבהמה דמיתה עושה ניפול אתא:

ואפ"ה טומאת אוכלין מטמו. בניחותא כלומר
ואעיג דמחברין חשיבי לענין טומאת נבלות
קתני מתניתין דלענין טומאת אוכלין תלושין
נינהו ומקבלין טומאה כשאר אוכלין:

מסייע ליה כו' שצמקו באיביהן. שיבשו באילן:
חייב חטאת. אם לא יבשו עוקציהן אלמא אע"ג
דלענין שבת מחוברין נינהו מטמאין טומאת
אוכלין:

לימא מסייע ליה. לשמואל:

כגון הכרוב והדלעת. שלאחר שהן יבשים הרי הן
כעץ ואין ראויין לאכילה:

אין מטמאין טומאת אוכלין. דהא לאו אוכל נינהו
וקא ס"ד דהיא גופה לא איצטריך דעץ לא יטמא
אלא למימרא דהני הוא דכי צמקו באיביהן
טהורין אבל שאר פירות הנאכלין בצמקן
מקבלין טומאה ואשמעינן דכתלושין דמו:

קצצו. לחין על מנת ליבשו אע"פ שאין עומדין
למאכל אלא לעץ כגון דלעת לעשות הימנה כלי
וכרוב להסקה אפ"ה כל זמן שהן לחין מטמאין:
קתני רישא מיהת ירקות שצמקו באיביהן כגון
הכרוב והדלעת טעמא דהני כי יבשו לאו אוכלין
נינהו הא שאר פירות מטמאין באיביהן:

והיכי דמי. הך מתניתא דקתני דכרוב ודלעת הוא
דלא מטמו הא אחרני מטמו:

אי דיבשו הן ועוקציהן. דאף לענין שבת תלושין
הן:

פשיטא. דמטמו למה ליה למתנייה לא איהי גופה
איצטריך לאשמועינן דעץ לא יטמא ולא דיוקא
דידיה איצטריך לאשמועינן דאחרני מטמו דהא
תלושין גמורין הן:

⁵⁴⁴ וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע וְזֶרַע אֲשֶׁר יִזְרַע טָהוֹר הוּא

רפ"י

אלא לאו בלא עוקציהן. ומשום דוקיא דידיה אצטריך למתנייה דאע"פ דלענין שבת מחוברין הן לענין טומאה תלושין הן כדשמואל והיינו מסייע ליה: **לעולם הן ועוקציהן.** ודקא קשיא לן מאי קמ"ל משום סיפא תנייה דאשמועינן קצצן לחין ע"מ ליבשן מטמאין טומאת אוכלים: **שנפשו.** נתלש ממנו ענף ובאותו ענף יש פירות: **הרי הן כתלושין.** ואפילו הן לחין: **יבשו.** פירות האילן שלא נפשו הרי הן כמחברין: **מאי לאו אף מחוברין.** דקאמר לכל דבריהם קאמר ואפילו לענין טומאה וקשיא לשמואל: **הא כדאיתא והא כדאיתא.** תלושין שנפשו לכל דבריהם הוו תלושין בין לענין חיוב טומאה בין לענין שבת ומחברין דקתני גבי יבשו לשבת קאמר ולא לטומאה והיינו כשמואל:

לעולם הן ועוקציהן, וקצצן על מנת ליבשן איצטריכא ליה.

תא ש"מ:

"אילן שנפשו ובו פירות - הרי הן כתלושין, יבשו - הרי הן כמחברין".

מאי לאו מה תלושין - לכל דבריהן, אף מחברין - לכל דבריהן!

מידי איריא?!

הא - כדאיתא,

והא - כדאיתא.

42. קכז, ב - קכח, א

רפ"י

במאי קא מיפלגי. ר' מאיר ור' שמעון לגבי הכשר:

אמר רבה בבהמה נעשית יד לאבר קמיפלגי. ותרוייהו אית להו יש יד להכשר ומיהו רבי שמעון סבר אין בהמה כולה נעשית יד לאבר אחד הלכך לא הביאה לו הכשר ורבי מאיר סבר בהמה נעשית יד לאבר:

אביי אמר. אין טעמייהו משום יד דכ"ע אין בהמה נעשית יד לאבר אחד אלא טעמא דרבי מאיר משום דכולה חדא חשיב ליה ואע"ג דכי אוחו את הקטן באבר ובשר המדולדל אין גדול עולה עמו אלא נתלש מיד הואיל וכשאוחז בגדול עולה קטן עמו חד הוא ור' שמעון סבר אינו כמותו:

אוכל. תרומה:

שנפרס. לשון פרוסה נשבר:

הרי הוא כמותו. ואם נגע טבול יום באחד מן השברים פסל את חברו:

ואם לאו. חברו טהור ואע"פ שנוגעין זה בזה אין שלישי עושה רביעי בתרומה וגבי טבול יום תנינא לה במסכת יומא (דף יט.): מוחלפת השיטה. כאן החליף ר"מ שיטתו אבל בעלמא ס"ל אוחו בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא כמותו ומדקאמר רבי יוחנן הכי ש"מ דס"ל דבאוחו בקטן ואין גדול עולה עמו קא מיפלגי:

ומהדר הש"ס ומאי קשיא. ליה לרבי יוחנן דלמא אע"ג דמיקל ר"מ בטבול יום. שהוא טומאה דרבנן מחמיר הוא בטומאה חמורה:

תניא רבי אומר. תירוצא הוא כלומר הא תני רבי דלא שני ליה: אחד טבול יום ואחד שאר טומאות. אין חילוק בנגיעתם דהקרויה בשאר טומאות נגיעה הוי בטבול יום נמי נגיעה:

לדברי רבי דלא שני ליה. החליף ר"מ שיטתו דהא כל היכא דהויא נגיעה בטבול יום הויא נגיעה בשאר טומאות והא שמעינן לר"מ דמתניתין דאע"ג דאין גדול עולה עמו חבור הוא:

רבא אמר ביש יד להכשר. כי היכי דילפינן יד לטומאה בריש פרקין (דף קיח). קמיפלגי ודכ"ע בהמה נעשית יד לאבר:

בהכשר קודם מחשבה קמיפלגי. ודכ"ע יש יד לטומאה ולהכשר אלא ששחטה קודם שחישב להאכילו לעובד כוכבים דקדם הכשר למחשבה ר"ש סבר כיון דבשעת הכשר אכתי לאו בר קבולי טומאה הוא דסתמיה לאו לאכילה קאי שאף לבן נח אסור הוא הכשר נמי לא מקבל:

"נשחטה הבהמה - הוכשרו בדמיה, דברי רבי מאיר.

רבי שמעון אומר: לא הוכשרו.

במאי קא מיפלגי?

אמר רבה:

בבהמה נעשית יד לאבר קמיפלגי: מר סבר: אין בהמה נעשית יד לאבר. ומר סבר: בהמה נעשית יד לאבר.

אביי אומר:

באוחו בקטן ואין גדול עולה עמו קמיפלגי: מר סבר: אוחו בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא כמותו. ומר סבר: אינו כמותו.

ואף רבי יוחנן סבר:

באוחו בקטן ואין גדול עולה עמו קא מיפלגי:

דברי יוחנן רמי:

דברי מאיר אדרבי מאיר,

מי אמר רבי מאיר: "אוחו בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא כמותו".

ורמינהו:

"אוכל שנפרס ומעורה במקצת:

קכח, א רבי מאיר אומר:

אם אוחו בקטן וגדול עולה עמו - הרי הוא כמותו,

ואם לאו - אינו כמותו" (טבול יום ג, א).

ואמר רבי יוחנן: מוחלפת השיטה.

ומאי קושיא?

דילמא שני ליה לרבי מאיר בין טבול יום לשאר טומאות!

תניא:

"רבי אומר:

אחד טבול יום,

ואחד שאר טומאות".

ודילמא לרבי לא שני ליה,

ולרבי מאיר שני ליה.

אמר רבי יאשיה:

הכי אמר רבי יוחנן: לדברי רבי מוחלפת השיטה.

רבא אומר:

ביש יד לטומאה, ואין יד להכשר קמיפלגי:

מר סבר: יש יד לטומאה, ואין יד להכשר.

ומר סבר: יש יד לטומאה, ולהכשר.

רב פפא אומר:

בהכשר קודם מחשבה קמיפלגי:

דתנן:

"אמר רבי יהודה:

כך היה רבי עקיבא שונה: חלב שחוטת בכפרים - צריך מחשבה,

ואין צריך הכשר,

שכבר הוכשר בשחיטה.

אמרתי לפניו:

למדנתנו רבינו: עולשין שלקטו והדיחן לבהמה,

ונמלך עליהן לאדם - צריכות הכשר שני!

וחזר רבי עקיבא להיות שונה ברבי יהודה."

מר סבר לה: כמעיקרא,

ומר סבר לה: כחזרה.

רב אחא בריה דרב איקא אמר:

בנתקנה הדם בין סימן לסימן קמיפלגי:

מר סבר: ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, והאי - דם שחיטה הוא.

ומר סבר: אינה לשחיטה אלא לסוף, והאי - דם מכה הוא.

רב אשי אמר:

בשחיטה מכשרת ולא דם קמיפלגי.

רס"י

חלב. אין דרכו לאוכלו בכפרים מפני שהעם מועט ויש להם בשר הרבה לצורך סיפוקן אבל בכרכים העם מרובה ואין להם בשר לכל הצורך אוכלין אותו ע"י הדחק א"נ משום הכי אין דרכן לאוכלו בכפרים משום דעניים הם אבל בני כרכים שהם עשירים אוכלין אותו:

הוכשר בשחיטה. ואע"ג דקדם הכשר למחשבה:

עולשים. עשב שקורין קרשפיל"א:

שלקטן לבהמה. והוכשרו ואח"כ נמלך עליהם לאדם צריכין הכשר שני מפני שקדם הכשר למחשבה ור"מ סבר לה כי היכי דא"ר עקיבא מעיקרא מאכל בהמה אינו מקבל טומאה:

בנתקנה הדם כו'. וכ"ע אין יד להכשר אבל יש יד לטומאה ופלוגתניהו בשניתז הדם על האבר וקינחו בין סימן לסימן: **דם מכה.** אינו מכשיר דם חללים קרוי משקה ולא דם מכה:

רב אשי אמר. דכ"ע אית יד להכשר והאי אבר אית ליה יד דבהמה נעשית יד לאבר א"נ ס"ל אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא כמוהו וכשניתז הדם על האבר ולא נתקנה. קא מיפלגי ר"מ סבר דם מכשיר והרי הוכשר ור"ש לטעמיה דאמר בפרק שני (לעיל לו.) שחיטה מכשרת ולא דם והאי אבר כיון דלא מהניא ליה שחיטה להתירו באכילה אע"ג דמהניא ליה לטהוריה מידי נבלה לא מכשרה ליה לטומאה דטעמא דשחיטה מכשרת היינו משום דכיון דמשויא ליה אוכלא לענין היתר אכילה משויא ליה נמי אוכלא לענין טומאה והכא ליכא למימר הכי:

43. קכח, א-ב

רפ"י

בעי רבה כו'. רבה אוקים פלוגתיהו לעיל בבהמה נעשית יד לאבר בעי רבה לר"מ דאמר בהמה נעשית יד לאבר בשחיטה לענין הכשר בחייה מהו שתעשה יד להכניס ולהוציא טומאה היכא דהוכשר במים לאחר דלדולו דאמרינן במתניתין דמקבלין טומאה במקומן ואם נגע טומאה בבהמה מהו שתעשה יד להביא טומאה לאבר מי אמרינן כיון דבעלי חיים לא מקבלי טומאה יד נמי לא הוה או דילמא נהי דאיהי גופה טהורה יד לאבר מיהא הויא כי היכי דאמרינן גבי עצם דבשר ואוכל עליו שהוא יד לבשר להכניס ולהוציא טומאה אע"פ שאין עצם בלא בשר מקבל טומאה:

קישות שנטעה בעציץ. שאינו נקוב כתלושה דמיה ומקבלת טומאה כשאר אוכלין או אם היתה טמאה הרי היא בטומאתה ואם הגדילה ויצאה נופה לחוץ ונטה על הארץ ויונק מריח הארץ דרך אור כמחובר דמיה וטהרה כל הקישות שבעציץ לפי שחוזרים ויונקין מן הנוף הנוטה חוץ לעציץ:

הטמא בטומאתו. מה שבתוך העציץ מקבל טומאה לפי שהוא כתלוש:

והטהור. הנוף שיצא לחוץ ויונקת מריח הארץ דרך אור כמחובר וטהורה: לר"ש מהו שיעשה נוף הטהור יד לקישות להביא לה טומאה:

המשתחוה לחצי דלעת אסרה. בהנאה משום עבודה זרה ולר"ש איסורי הנאה אין מטמאין טומאת אוכלין דנפקא ליה לקמן (דף קכט.) מכל האוכל אשר יאכל דבעינן שאתה יכול להאכילו לאחרים והא דלעת איסורי הנאה היא ותו לא מטמא טומאת אוכלין ונהי דטומאה יוצאה לה מגופה דהא עבודה זרה מטמאה כשרץ שנאמר (דברים ז) שקץ תשקצנו ולר"ע מטמאה כנדה שנאמר (ישעיה ל) תזרם כמו דזה מיהו ההיא טומאה דרבנן היא כדאמרינן בפרק ר"ע (שבת דף פג:) וקרא אסמכתא בעלמא הוא:

מהו שתעשה יד לחברתה. לענין טומאה דאורייתא לקבל טומאה מן השרץ כדי להביאה לחברתה לחיות חברתה ראשונה כאילו נגע עצמה בטומאה. שניה לטומאה פשיטא לן דלא הויא ההיא חברתה שהרי זו לא קבלה טומאה לעצמה לישנא אחרינא לענין טומאת עבודה זרה קמייבעיא ליה דזו שנעשית עבודה זרה הרי היא כשרץ וחציה השני מי הוה לה יד והנוגע בה כנוגע בעבודה זרה או דילמא לא הוי לה יד וטהור הנוגע בה כגון אם לא הוכשרה דאין עליה תורת אוכל לקבל טומאה מחברתה אי נמי הוכשרה הויא לה איהי ראשון והנוגע בה הוי שני נעשה האוכל יד לאוכל אחר או לא:

יחור. נוף:

רבי יהודה מטהר. דאכתי מחובר הוא:

אם יכול לחיות. הוי מחובר וטהור:

ואם לאו. הרי הוא כתלוש וטמא:

מהו שיעשה יד לחבירו. אם נפשו מיחור זה יחור אחר ומעורה בו בקליפתו ואינו יכול לחיות והוי תלוש והראשון יכול לחיות מהו שיעשה זה שיכול לחיות ואינו מקבל טומאה בית יד לזה התלוש ומביא לו טומאה א"נ אם יחור זה אינו יכול לחיות מהו שיעשה לו האילן יד להביא טומאה על פירות שביחור:

אבן. המנוגעת:

שבזוית. שנראה בבית זה ובבית זה שכן דרך הזויות לתת שם אבנים גדולות המחזיקים את כל עובי הכותל ונראה משני צדדים:

כשהוא חולץ. לסוף שבוע של הסגר כדכתיב (ויקרא יד) וחלצו את האבנים:

חולץ את כולו. דהא אבן כתיב כמות שהיא או גדולה או קטנה:

וכשהוא נותץ. אם הוחלט הבית ובא לנותצו:

נותץ את שלו. חולץ את האבן ונותץ את צד שלו: **ומניח את חלק חבירו.** דהא כתיב (שם) ונתץ את הבית ולא שתי בתים:

מהו שיעשה. חלק הטהור בית יד לזה להכניס טומאה לבית חבירו דהא אבן המנוגעת מטמאה באהל כדכתיב (שם) והבא אל הבית:

בְּעֵי רַבָּה:

בְּהִמָּה בְּחִיָּה - מִהוּ שֶׁתַּעֲשֶׂה יָד לְאָבֶר?

תִּיקוּ.

אָמַר אֲבִי:

הָרִי אָמְרוּ: "קִישוֹת שֶׁנִּטְעָה בְּעֵצִיץ וְהַגְדִּילָהּ וַיֵּצֵאתָ חוּץ לְעֵצִיץ - טָהוֹרָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן:

וְכִי מָה שִׁיבָה לְטָהָר?

אֲלֹא הִטְמֵא - בְּטוּמְאָתוֹ,

וְטָהוֹר - בְּטָהֳרָתוֹ" (עוקצין ב, ט).

בְּעֵי אֲבִי:

מִהוּ שֶׁתַּעֲשֶׂה יָד לְחִבְרָתָהּ?

תִּיקוּ.

אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה:

הָרִי אָמְרוּ: הַמְשַׁתְּחוּהָ לְחֵצֵי דְלַעַת - אֶסְרָה.

בְּעֵי רַבִּי יְרֵמְיָה:

קכח, ב מִהוּ שֶׁתַּעֲשֶׂה יָד לְחִבְרָתָהּ?

תִּיקוּ.

אָמַר רַב פִּפְא:

הָרִי אָמְרוּ: "יִחְוֹר שֶׁל תֵּאֵנָה שֶׁנִּפְשָׁהּ וּמַעוֹרָה בְּקְלִיפָתָהּ:

רַבִּי יְהוּדָה: מְטָהֵר.

וְחֻכְמָיִם אוֹמְרִים: אִם יָכוֹל לְחַיּוֹת - טָהוֹר,

וְאִם לֹא טָמֵא" (עוקצין ג, ח).

בְּעֵי רַב פִּפְא:

מִהוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה יָד לְחִבְרָתוֹ?

תִּיקוּ.

אָמַר רַבִּי זִירָא:

הָרִי אָמְרוּ: "אֶבֶן שֶׁבְּזוּיֹת:

נִשְׁהוּא חוֹלֵץ - חוֹלֵץ אֶת כּוֹלָהּ.

וְכִשְׁהוּא נּוֹתֵץ - נּוֹתֵץ אֶת שְׁלוֹ,

וּמִנִּיחַ אֶת שֶׁל חֲבִירוֹ" (נגעים יג, ב).

בְּעֵי רַבִּי זִירָא:

מִהוּ שֶׁתַּעֲשֶׂה יָד לְחִבְרָתָהּ?

תִּיקוּ.

44. קכח, ב

רפ"י

איכא בינייהו בשר הפורש מן האבר. לאחר זמן בשר הפורש מן החי לא מטמא אא"כ הוי אבר עם הגידים והעצמות כדיליף לקמן וכ"ש בשר הפורש מן אבר מן החי:

מאבר מן הנבלה מטמא. דהא איכא כזית נבלה:

מן הבהמה ממקצת בהמה. כגון אבר ממנה מדכתיב וכי ימות מן דמשמע כעין מיתה שאינה עושה חליפין והיינו אבר וסיפיה דקרא הנוגע בנבלתה יטמא:

ומקצת בהמה אינה מטמאה. ואף על פי שהיא כמותה כגון טרפה ששחטה:

וכי ימות. מיניה נפקא לן אבר כדאמרינן וקרייה מיתה אלמא כעין מיתה בעינן שאינה חוזרת: עושה חליפין. חוזרת לקדמותה ובשר עושה חליפין אם יתלוש בשר מן. הבהמה אחר עולה תחתיו:

מה בהמה גידין ועצמות. לקמיה מפרש מאי בינייהו: ה"ג רבי אומר בהמה מה בהמה בשר גידים ועצמות כו':

בין רבי לר"ע א"ב רכובה. רכובה הנמכרת עם הראש אין בה בשר כלל אלא גידים ועצמות לר"ע אבר הוא וכ"ש לרבי יוסי הגלילי דהא אינו עושה חליפין ולרבי לאו אבר מן החי הוא דהא אין בו בשר:

בין ר"ע לרבי יוסי הגלילי איכא בינייהו כוליא וניב שפתים. דאין עושין חליפין ואין בהן עצם לרבי יוסי הווי אבר לר"ע לאו אבר נינהו:

"מתה הבהמה: [הבשר - צריך הבשר,

האבר - מטמא משום אבר מן החי, ואינו מטמא משום אבר נבלה, דברי רבי מאיר].

מאי איכא בין אבר מן החי לאבר של הנבלה?

איכא בינייהו:

בשר הפורש ממנו, מאבר בהמה, דאילו בשר הפורש מאבר מן החי - לא מטמא, מאבר מן הנבלה - מטמא.

"אבר מן החי" דמטמא - מאי קרא?

אמר רב יהודה אמר רב:

"וכי ימות מן הבהמה"⁵⁴⁵ (ויקרא יא, לט).

והאי מיבעי ליה לכאידך דרב יהודה אמר רב,

דאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה במתניתא תנא:

"וכי ימות מן הבהמה" - מקצת בהמה מטמאה, ומקצת בהמה אינה מטמאה. ואיזו זו?

זו טרפה ששחטה!"

אם כן לכתוב רחמנא: 'מבהמה',

מאי "מן הבהמה"?

שמע מינה: תרתי.

אי הכי,

אפילו בשר נמי!

לא סלקא דעתך,

דתניא:

"וכל יהא בשר הפורש מן החי טמא"

תלמוד לומר: "וכי ימות מן הבהמה" - מה מיתה שאינה עושה חליפין, אף כל שאינו עושה חליפין, דברי רבי יוסי.

רבי עקיבא אומר:

"בהמה" - מה בהמה גידים ועצמות,

אף כל גידים ועצמות.

רבי אומר:

"בהמה" - מה בהמה בשר גידים ועצמות,

אף כל בשר גידים ועצמות."

מאי איכא בין רבי לרבי עקיבא?

איכא בינייהו:

ארובה.

בין רבי עקיבא לרבי יוסי הגלילי - מאי איכא בינייהו?

אמר רב פפא:

⁵⁴⁵ וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנגע בנבלתה וטמא עד הערב

כוליא,
וניב שפתים - איכא ביניהו.

רס"י

בשר הפורש מן השרצים. מן
החי דאבר מן החי נוהג בהן :
דאי אשמועינן בהמה היינו
טעמא דלא מטמא. בשר מן החי
דידה משום דלא מטמא
בכעדשה :
שרץ. לא כתיב ביה משא בהמה
כתיב בה משא :

תניא נמי גבי שרצים פהאי גוונא:

"כול בשר הפורש מן השרצים יהא טמא?"

תלמוד לומר: "במותם"⁵⁴⁶ (ויקרא יא, לב) - מה מיתה שאינה עושה חליפין,
אף כל שאינה עושה חליפין,

דברי רבי יוסי הגלילי.

רבי עקיבא אומר:

"שרץ"⁵⁴⁷ (ויקרא יא, כט; לא) - מה שרץ גידים ועצמות,
אף כל גידים ועצמות.

רבי אומר:

"שרץ" - מה שרץ בשר גידים ועצמות,
אף כל בשר גידים ועצמות."

בין רבי לרבי עקיבא?

איכא ביניהו: ארכובה.

בין רבי עקיבא לרבי יוסי הגלילי - מאי איכא ביניהו?

אמר רב פפא:

כוליא,
וניב שפתים - איכא ביניהו.

וצריכא.

דאי אשמועינן: בהמה - היינו טעמא דלא מטמא מחיים, משום דלא מטמא בכעדשה,
אבל שרץ דמטמא בכעדשה - אימא: לטמא מחיים!
ואי אשמועינן: שרץ - משום דלא מטמא במשא לא מטמא מחיים,
אבל בהמה דמטמא במשא - אימא: תטמא מחיים!
צריכא.

⁵⁴⁶ וכל אשר יפל עליו מהם במותם יטמא מכל כלי עץ או בגד או עור או שוק כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם במים יובא וטמא עד הערב וטהר

⁵⁴⁷ כט וזה לכם הטמא בשרץ השרץ על הארץ החלד והעכבר והצב למינהו.

לא אלה הטמאים לכם בכל השרץ כל הנגע בהם במותם יטמא עד הערב.

45. קכח, ב - קכט, א

רס"י

החותך כזית בשר מאבר מן החי. בתוספתא לא גרסינן כזית אלא החותך בשר מאבר מן החי וכגון דאיכא כביצה:

חתכו ואח"כ חישב עליו. להאכילו לעובד כוכבים: **טהור.** דהא בשר הפרש מאבר מן החי טהור הלכך טומאת עצמו אין בו ומשחישב עליו לא נגע בטומאה שיקבלנה אבל חישב עליו והורידו באביו באבר לתורת אוכל ואחר כך חתכו קבל טומאה מאביו קודם לכן מטומאה חמורה שהיתה עליו בעודו אבר שלם כשחתכו והלכה לה טומאה חמורה נשארה עליו הקלה שלא היה לו עד עתה: **(מאי קשיא לך) א"ל.** הכי קשיא לי דקתני בההיא ברייתא חישב כו' ואמאי היא טמאה כו':

טומאת בית הסתרים היא. היאך קבל טומאה במחומר והלא מגעו בסתר וקיי"ל בנדה (דף מא:): מקרא דטומאת בית הסתרים לא מטמא:

ר"מ היא. בבהמה המקשה (לעיל עב.) הוציא עובר את ידו ושחט את אמו ואח"כ חתכו בשר העובר מגע נבילה שקבל טומאה מאבר היוצא שהיה מחובר לו והוא מטמא כאבר מן החי:

א"ל. רבי אסי לר' זירא בהא דר' אבא בר ממל לא איכפת לי דהא זימנין סגיאיין אמרה להאי טעמא קמאי ואמרי ליה אנא:

**שני ליה לר"מ בין טומאה דבעיא הכשר כו'.
ההיא דבהמה המקשה הוכשר העובר בשחיטת אמו ועדיין האבר הטמא מחובר בו וטמאו אבל משנתנו תנן הבשר צריך הכשר וכיון דצריך הכשר לא הוכשר קודם חתיכה והיאך מקבל טומאה מאביו:**

בשהוכשר. קודם חתיכה קתני הך ברייתא דטמאה:

הרי מטמא טומאה חמורה אגב אביו. בעודו מחובר באבר היה אב הטומאה לטמא אדם וכלים ותנא דבי ר' ישמעאל לעיל בפירקין (דף קכא.) מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריך הכשר אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר אבל מי שסופו לטמא טומאה חמורה כגון נבלת עוף טהור לא וכ"ש זה שכבר טימא:

כששימש. אותו שמוש טומאה חמורה לאו בתורת אוכל שמשו שאין האבר מטמא כלום ע"י אותו בשר אלא בתורת עץ שימש שנחשב ונמנה עם הגידין והעצמות ליעשות אבר והן כעץ והשתא אתעביד ליה אוכל ופנים חדשות באו לכאן ולא דמי לנבלת עוף טהור שהיא מטמאה אדם על ידי אכילה:

הרי אמרו. בפסחים באלו עוברין (דף מה:):

כופת שאור. מוטי"ל בלע"ז:

שיחדה לשיבה בטלה. מתורת חמץ ואינו עובר עליו בפסח משום שאור לא ימצא בבתיכם אלמא לאו אוכל הוא ונעשית כלי ומטמאה מושב הזב שהרי אין אומרינן לו עמוד ונעשה מלאכתנו שהרי יחדה לכך אומר אני דטומאה שאנו מטמאין אותו משום מושב הזב לאו דאורייתא אלא דרבנן היא דאמור רבנן בטלה ונעשית כלי:

דאי ס"ד דאורייתא. א"כ מצינו אוכלין שסופן לטמא טומאה חמורה מאחר שירדו לתורת אוכלים ואנן אמרינן מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה כו' ומשני לעולם טומאתם דאורייתא ודקאמרת מצינו לאוכלים שמטמאים כו' כששימש אותו שימוש טומאה חמורה לאו בתורת אוכל שימשה אלא מעשה עץ שימש ע"י מעשה עץ הוא עושה אותה שבטל מתורת אוכל ונעשה עץ:

הרי אמרו תקרובת עבודת כוכבים של אוכלין מטמא באהל. וקאמר אביי אומר אני טומאה זו לאו דאורייתא וקרא אסמכתא בעלמא:

דאי דאורייתא. מצינו אוכלין שסופן לטמא אדם: **מעשה עץ.** שאסורים בהנאה ובטלו מאכילה ונעשו כעצים הנעבדים:

הרי אמרו. באלו עוברין (פסחים מה:):

חבורי אוכלים. שבכלים הרי הם ככלים ואם נגעה טומאה באוכל נטמא הכלי דתנן (שם) בצק שבסדקי עריבה לענין הטומאה אם רוצה בקיומו הרי הן כעריבה ואומר אני טומאתו זו שהוא נעשה כלי ואם נגע במת חוזר ומטמא אדם לאו דאורייתא:

תגו רבנן:

"החותך כזית בשר מאבר מן החי:

חתכו ואחר כך חישב עליו - טהור,

חישב עליו ואחר כך חתכו - טמא."

רבי אסי לא על לבי מדרשא,

אשכחיה לרבי זירא אמר ליה: מאי אמור בבי מדרשא?

אמר ליה: מאי קשיא לך?

אמר ליה: דקתני: **"חישב ואחר כך חתכו - טמא" -**

קכטא, טומאת בית הסתרים היא,

וטומאת בית הסתרים - לא מטמא!

אמר ליה:

אף לדידי קשיא לי, ושאיילתיה לרבי אבא בר ממל,

ואמר לי: הא מני רבי מאיר היא,

דאמר: "טומאת בית הסתרים - מטמא."

אמר ליה:

ולאו זימנין סגיאיין אמרה קמאי?!

ואמרי ליה: שני ליה לרבי מאיר בין טומאה - דבעיא הכשר,

ובין טומאה - דלא בעיא הכשר!

אמר רבא:

ומאי קושיא?

דלמא: בשהוכשר!

אמר ליה רבה בר רב חנן לרבא:

למה לי הכשר? הרי מטמא טומאה חמורה אגב אביו!

אמר ליה:

כששימש, מעשה עץ שימש.

אמר אביי:

הרי אמרו: "כופת שאור שיחדה לשיבה - בטלה."

טומאתה לאו דאורייתא,

דאי סלקא דעתך: דאורייתא - מצינו לאוכלין שמתמאין טומאה חמורה!

כששימש, מעשה עץ שימש.

אמר אביי:

הרי אמרו: "תקרובת עבודת כוכבים של אוכלין מטמאין באוהל."

טומאתה לאו דאורייתא,

דאי סלקא דעתך: דאורייתא - מצינו לאוכלין שמתמאין טומאה חמורה!

כששימש, מעשה עץ שימש.

אמר אביי:

הרי אמרו: "חבורי אוכלין ככלים דמו" (פסחים מה:).

טומאתן לאו דאורייתא,

דאי סלקא דעתך: דאורייתא - מצינו לאוכל שמתמא טומאה חמורה!

כששימש, מעשה עץ שימש.

רפ"י

חלב נבלה. דבהמה טהורה אינו מטמא כנבלה דנפקא לן מייעשה לכל מלאכה ולענין לקבל טומאה מן הנבלה או מן השרץ:
כפרים. שעמם מועטין וחלב לאו בר אכילה הוא אפילו לעובד כוכבים אלא ע"י דחק:

צריך מחשבה. והוי אוכל וכיון דחלב יורד לתורת אוכל אומר אני טומאתו אגב כוליא מה שהוא מטמא אדם משום מגע נבלה שהוא שומר הכוליא כשהכוליא טמונה בו כדאמר לעיל (דף קכו:) כמה חוטין נמשכים הימנה לאו דאורייתא דאי דאורייתא מצינו דבר שיוצא לתורת אוכל כגון חלב שחישב עליו ועדיין הכוליא טמונה בו:
מטמא טומאה חמורה. ואנן תנן כל שסופו לטמא טומאה חמורה אין צריך הכשר וזה לענין טומאת אוכלין אוכל הוא וקתני צריך הכשר:

מעשה עץ שימש. לאו בתורת אוכל הוא מטמא אלא בתורת שומר לאוכל כעצם וכקרנים וכטלפים:

הרי אמרו בית שסככו בזרעים. כלומר הרי הזכירו בית המסוכך בזרעים דהוי בית ולא ידענא היכן אמרו:

המסכך בזרעים. כגון שסיכך ביתו בשבלים ובהם הזרעים וכיון שעשה מהם סכך בטל הזרעים ונעשה אהל חשוב ואם פרח צרעת באותו בית הרי כל הבית טמא כתליו ואהל שלו לטמא אדם וכלים:

טומאתו לאו דאורייתא. אותה טומאה שהבית חשוב אהל לטמא אדם לאו דאורייתא היא ואית דגרסי בית שסיככו בזרעים טהרו כלומר טהרו מטומאת אוכלים ונעשו עץ דבטלו אצל הסיכוך טומאתו לאו דאורייתא כדפרישית:

אמר ליה רב פפא לרבא:

הא דתניא:

"חלב נבלה בפפרים - צריך מחשבה, והכשר".

טומאתו אגב כוליא לאו דאורייתא,

דאי סלקא דעתך: דאורייתא - מצינו לאוכל שמיטמא טומאה חמורה!

כשישימש, מעשה עץ שימש.

אמר רב מתנה:

הרי אמרו: "בית שסככו בזרעים - טהרו".

טומאתו לאו דאורייתא,

דאי סלקא דעתך: דאורייתא - מצינו לזרעים שמיטמא טומאה חמורה!

כשישימש, מעשה עץ שימש.

46. קכט, א-ב

רפ"י

אי אין מיתה עושה ניפול. והרי נתנבל עמה לטמא משום נבלה: מ"ט דרבי שמעון. דמטהר המעורה בבעלי חיים:

לאחרים. לעובד כוכבים: קרוי אוכל. לענין טומאת אוכלין ואבר מן החי אין אתה יכול להאכילו לאחרים בהיתר: ודילמא טעמא דר' שמעון. ולמה לי קרא להכי:

הואיל ומעורה. בבעלי חיים שאין טומאה נוהגת בהם כדאמרין לגבי יחור דהואיל והתאנה מעורה ביחור חיבור הוא אע"פ שהיחור נפשו מן האילן שהקליפה מועלת בו לעשות חבור הכא נמי הואיל והאבר מעורה בבהמה כל דהו טהור הוא:

נשחטה הבהמה. אין המדולדל נותר לא לישראל ולא לבני נח: לא הוכשרו. וקמפרש רבי יוחנן משום דלאו בני קבולי טומאה נינהו דלא משויא להו שחיטה אוכלא הואיל שאינו קרוי אוכל: ודלמא. לעולם בני קבולי טומאה נינהו וטעמא דר"ש אי כדבא דמפרש לעיל (דף קכז:) טעמא דר"ש משום דאין בהמה נעשית יד להכשיר האבר אי כדרבי יוחנן דאמר נמי לעיל אין יד להכשיר וכשאוחר בקטן ואין גדול עולה עמו פליגי ומשום הכשר:

אלא לעולם. אי איתמר דר' אסי אסיפא דמתניתין איתמר אמתה הבהמה ור' שמעון מטהר אפילו הוכשר הבשר אין מקבל טומאה וכ"ש דפליג ארישא כשהן מחוברין ומיהו קרא לא איצטריך ליה אלא משום סיפא דאי משום רישא הא אית ליה טעם אחר כדאמרין:

[מיתה הבהמה: הבשר - צריך הכשר,

האבר - מטמא משום אבר מן החי,

ואינו מטמא משום אבר נבלה,

דברי רבי מאיר].

רבי שמעון מטהר".

מה נפשך?

אי מיתה עושה ניפול - ליטמא משום אבר מן החי!
אי אין מיתה עושה ניפול - ליטמא משום אבר מן הנבלה!

רבי שמעון ארישא קאי:

"האבר והבשר המדולדל בבהמה - מטמא טומאת אוכלין במקומו, וצריכין הכשר.

ורבי שמעון: מטהר".

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן:

מאי טעמא דרבי שמעון?

אמר קרא: "מכל האוכל אשר יאכל"⁵⁴⁸ (ויקרא יא, לד) -

אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים - קרוי אוכל,

קכטב, אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים - אין קרוי אוכל.

אמר ליה רבי יודא לרבי אסי:

דילמא טעמא דרבי שמעון התם הואיל ומעורה מעורה!

דתנן⁵⁴⁹:

"יחור של תאנה שנפשו ומעורה בקליפה:

רבי יהודה: מטהר.

וחכמים אומרים: אם יכול לחיות - טהור,

ואם לאו - טמא" (עוקצין ג, ח).

ואמרין לך: מאי טעמא דרבי יהודה?

ואמרת לן: הואיל ומעורה מעורה!

אמר ליה:

אמצעייתא: "נשחטה הבהמה:

הוכשרה בדמיה,

דברי רבי מאיר.

רבי שמעון אומר:

לא הוכשרו".

אמר⁵⁵⁰ רבי יוחנן:

מאי טעמא דרבי שמעון?

אמר קרא: "מכל האוכל אשר יאכל" (ויקרא יא, לד) -

אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים - קרוי אוכל,

אוכל שאין אתה יכול להאכילו לאחרים - אין קרוי אוכל.

ודילמא טעמא דרבי שמעון ביהיא - אי כדרבה⁵⁵¹,

אי כדרבי יוחנן!

אלא, לעולם אסיפא,

ולאו אאבר,

אלא אבשר:

מיתה הבהמה - הבשר צריך הכשר,

⁵⁴⁸ מכל האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים וטמא וכל משקה אשר ישיתו בכל כלי וטמא

⁵⁴⁹ מסורת הש"ס. גירסת וילנא: דתנא

⁵⁵⁰ גירסת וילנא: (אמר רבי אסי)

⁵⁵¹ מסורת הש"ס ועוד. גירסת וילנא: כדרבא

רש"י

ורבי שמעון מטהר.

אמר רבי יוחנן:

מאי טעמא דרבי שמעון?

אמר קרא: **"מכל האוכל אשר יאכל"** (ויקרא יא, לד) -
אוכל שאפה יכול להאכילו לאחרים - קרוי אוכל,
אוכל שאי אפה יכול להאכילו לאחרים - אין קרוי אוכל.

47. קכט, ב

רז"י

מתני'.

המדולדלין באדם טהורים. דכי ימות
כתיב:

מת האדם הבשר. המדולדל טהור
דמיתה עושה ניפול ובשר הפורש מן החי
טהור וכרבי יהושע ור' נחוניא בן הקנה
מיתוקמא דמטהרים לקמן בשר הפורש
מאדם חי:

האבר מטמא משום אבר מן החי כו'.
בגמרא מפרש מאי איכא בין אבר מן החי
לאבר מן המת אבר מאדם חי מטמא
במגע ובמשא ובאהל אבל כזית בשר
ועצם כשעורה הפורש מאבר מן החי אינו
מטמא ומאבר מן המת מטמא:

גמ'

בעלמא קאי. ואפילו אאבר מן המת
דעלמא פליגי דלא מטמא אלא אם כן יש
בו כזית בשר דמטמא משום בשר:

א"ל ר' יהושע. וכי מפני ששמעת מן החי
סבור אתה לומר מן החי דוקא ולא מת
בתמיה והלא כתיב במגילת תענית פסחא
זעירא כו' פסח שני שבאייר:

הא רבה. פסח ניסן:

למספד. בתמיה:

ה"נ כל דכן. שמעת:

א"ל כך שמעתי. שאבר מן החי מטמא
ולא אבר מן המת: ה"ג ומאי איכא בין
אבר מן החי לאבר מן המת ואמתניתין
קאי:

**כזית בשר ועצם כשעורה הפורש מאבר
מן החי איכא בינייהו.** תנא דמתניתין
סבירא ליה כר' יהושע דמטהר לקמן בין
בבשר הפורש בין בעצם הפורש מן החי
דהא מתניתין ר' יהושע היא דמטמא
באבר מן המת הילכך בבשר מן החי
ובעצם מן החי שאינו אבר נמי כרבי
יהושע סבירא ליה טעמא דרבי אליעזר
ור' יהושע ור' נחוניא מפרש בעדיות (פ"ו)
מ"ג) מה ראה כל אחד לטמא בזה ולטהר
בזה ומה ראה ר' יהושע לטהר בשניהם
דתנן התם אמרו לו לר' אליעזר השוה
מדותיך או תטמא בשניהם או תטהר
בשניהם אמר להם מרבה אני טומאת
בשר מטומאת עצמות שהבשר נוהג
בנבלות ובשרצים מה שאין כן בעצמות
אמרו לו לר' נחוניא השוה מדותיך אמר
להם מרבה אני טומאת עצמות מטומאת
בשר שהבשר הפורש מן החי טהור ואבר
הפורש ממנו והוא כברייתו טמא אמרו לו
לר' יהושע מה ראית לטהר בשניהם והא
שניהם במת טמאין אמר להם לא אם
אמרתם במת שהרי יש בו רובע ורוב ורקב
דרובע הקב עצמות מת טמאים באהל
ורוב בניינו או רוב בניינו מטמא ומלא
תרווד רקב מטמא באהל תאמרו בחי
שאין בו רובע ורוב ורקב כו':

השתא דאיתת להכי. דאדכרתן עצם
כשעורה ובשר הפורש מהשתא אימא לך
דר"ש לאו אאבר מן המת פליג אלא בין
תנא קמא לר"ש דמתניתין נמי כזית בשר
ועצם כשעורה איכא בינייהו בהא פליגי
אם אבר מן החי חלוק מאבר מן המת
בשתייהן או באחת מהן דלתנא קמא אינו
חלוק אלא באחת מהן דת"ק סבר אי
כרבי אליעזר דמטמא בבשר הפורש
מאבר מן החי ובעצם כשעורה הפורש
ממנו מטהר אי כר' נחוניא דאמר איפכא
והכי קאמר האבר טמא משום אבר מן
החי ובשר הפורש ממנו טמא והעצם
טהור כר' אליעזר או העצם טמא והבשר
טהור כרבי נחוניא ולא משום אבר מן
המת דשניהם טמאין בו ור' שמעון מטהר
בין בעצם בין בבשר הפורש ממנו דסבר
כר' יהושע דמטהר בשניהם אבל אבר
עצמו ה"נ דמטמא לר"ש:

מתניתין

האבר והבשר המדולדלין באדם - טהורים.

מת האדם:

הבשר - טהור,

האבר - מטמא, משום אבר מן החי,

ואינו מטמא משום אבר מן המת,

דברי רבי מאיר.

ורבי שמעון: מטהר.

גמרא

ורבי שמעון מה נפשך:

אי מיתה עושה ניפול - ליטמא משום אבר מן החי!

ואי אין מיתה עושה ניפול - ליטמא משום אבר מן המת!

רבי שמעון בעלמא קאי,

דקאמר תנא קמא: "האבר - מטמא משום אבר מן החי,

ואין מטמא משום אבר מן המת",

אלמא: אבר המת בעלמא - מטמא,

וקאמר ליה רבי שמעון: אבר המת בעלמא - לא מטמא.

דתנאי:

"אמר רבי אליעזר:

שמעתי: שאבר מן החי - מטמא.

אמר לו רבי יהושע: מן החי,

ולא מן המת.

וקל וחומר: ומה חי שהוא טהור, אבר הפורש ממנו - טמא,

מת שהוא טמא - לא כל שכן?

כתוב במגילת תענית: פסחא זעירא דלא למספד - הא רבה למספד!

אלא כל דכן!

הכא נמי, כל דכן!

אמר ליה: כך שמעתי."

ומאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן המת?

כזית בשר,

ועצם כשעורה הפורש מאבר מן החי - איכא בינייהו.

דתנן:

"כזית בשר הפורש מאבר מן החי:

רבי אליעזר: מטמא.

ורבי נחוניא בן הקנה ורבי יהושע: מטהרין.

עצם כשעורה הפורש מאבר מן החי:

רבי נחוניא: מטמא.

רבי אליעזר ורבי יהושע: מטהרין."

השתא דאיתת להכי,

בין תנא קמא לרבי שמעון נמי - כזית בשר, ועצם כשעורה איכא בינייהו.

הדרן עלך העור והרוטב